

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI**

**GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLİĞİN TÜRKİYE’DEKİ MEVCUT
DURUMU VE GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLERİN MOTİVASYONU**

Müşerref Sevinç DANACI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. ŞABAN KÖKTÜRK

OCAK - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLİĞİN TÜRKİYE’DEKİ MEVCUT
DURUMU VE GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLERİN
MOTİVASYONU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müşerref Sevinç DANACI

Enstitü Anabilim Dalı: Çeviribilim

“Bu tez 23/01/2023 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK	Başarılı
Doç. Dr. Halil İbrahim BALKUL	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Fatıma GİMATDİNOVA	Başarılı

ETİK BEYAN METNİ

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Müşerref Sevinç DANACI
23/01/2023

ÖNSÖZ

Tez dönemim boyunca desteğini benden esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK' e, yüksek lisans ders dönemimde bilgi birikimimi arttırmama ve konulara farklı bakış açılarıyla yaklaşmama vesile olan bütün bölüm hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Beni dünyaya getirebilmek için senelerini veren, attığım her adımda beni sonuna kadar destekleyen ve bana koşulsuz sevgiyi öğreten canım annem Leyla DANACI' ya ve canım babam Sayın DANACI' ya çok teşekkür ederim.

Beni yüksek lisans yapmaya teşvik eden, başından sonuna kadar süreç boyunca hep yanımda duran, en büyük motivasyon kaynağım, başta bölüm arkadaşlarım Erdem YAĞCI ve Meryem Cansu AŞKIN olmak üzere, bütün can dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmanın, literatüre katkı sağlaması ve gelecek çalışmaların önünü açması dileğiyle.

Müşerref Sevinç DANACI
23/01/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
GRAFİK LİSTESİ	vi
RESİM LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: GÖNÜLLÜLÜĞE BAKIŞ.....	7
1.1. Gönüllülük Nedir?.....	7
1.2. Gönüllülük Ne Değildir?	9
1.3. Gönüllülük Türleri	10
1.4. Gönüllülük ve Sivil Toplum Kuruluşu	11
1.5. Gönüllü Kimdir?	14
1.6. Gönüllülüğün Bireysel ve Toplumsal Kazanımları.....	15
1.7. Türkiye’de Gönüllülük	17
BÖLÜM 2: GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLİK VE ALANLARI	25
2.1. Gönüllü Çevirmenlik ve Türleri.....	25
2.1.1. Afette Rehber Çeviri.....	26
2.1.2. Ağ Ortamında Gönüllü Çevirmenlik	36
2.1.3. Sağlık Çevirisi	53
2.1.4. Göç Çevirisi	54
BÖLÜM 3: GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLERİN MOTİVASYONU	56
3.1. Gönüllü Motivasyonu.....	56
3.2. Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu.....	62
BÖLÜM 4: ANKET ÇALIŞMASI	69

4.1. Anketin İçeriği	69
4.2. Anket Sonuçları ve Değerlendirme	70
4.2.1. Ankete Katılan Gönüllü evirmenler ile İlgili Demografik Bilgiler.....	70
4.2.2. Ankete Katılan Gönüllü evirmenlerin Gönüllü evirmenlik Deneyimi	72
4.2.3. Ankete Katılan Gönüllü evirmenlerin Motivasyonu.....	76
4.2.4. Ankete Katılan Gönüllü evirmenlerin Gönüllü evirmenliğe Dair Deneyimlerinin ve Görüşlerinin Yorumlanması.....	81
SONUÇ	84
KAYNAKÇA.....	89
EK.....	101
ZGEMİş	108

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
akt.	: Aktaran
Arç	: Afette Rehber Çevirmen
ARÇ	: Afette Rehber Çevirmenlik
BİLGİ STÇM	: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi
BM	: Birleşmiş Milletler
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TDK	: Türk Dil Kurumu
TEGV	: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
TÜSEV	: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
UGK	: Ulusal Gönüllülük Komitesi
UNV	: Birleşmiş Milletler Gönüllüleri
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
VFI	: Gönüllü İşlevleri Envanteri
VMI	: Gönüllü Motivasyon Envanteri
Vs.	: Vesaire

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Dünya Bağışçılık Endeksi'ne Göre Türkiye'nin Son 10 Yıldaki Durumu.....	18
Tablo 2: 2001-2022 Yılları Arası Çeviribilim Alanında Yapılan ARÇ Konulu Çalışmalar.....	32
Tablo 3: Gönüllü İşlevler Envanteri Motivasyonları ve İçerimleri.....	58
Tablo 4: Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonları ile İlgili Yabancı Çalışmalar	63
Tablo 5: Gönüllü Çevirmenlerin Karşılaştığı Sorunlar	82

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: ARÇ İnsan Kaynakları Modeli	33
Şekil 2: ARÇ' ın İşleyiş Şeması	34
Şekil 3: Gönüllü ve İşbirlikçi Çeviri ile İlgili Kavramlar Şeması	43
Şekil 4: Anket Formu Sorularını Hazırlama Süreci.....	69
Şekil 5: Türkiye'deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonlarının Tercih Edilme Oranına Göre Sıralanması.....	80
Şekil 6: Türkiye'deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu	80

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Türkiye'nin Derneklerindeki Gönüllü ve Maaşlı Çalışan Sayısı.....	22
Grafik 2: Vakıfların Gönüllü Çalışan Personel Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	23
Grafik 3: TÜİK Verilerine Göre 2012-2022 Yılları Arası Haneden İnternete Erişim ve Bireysel İnternet Kullanım Oranları.....	37
Grafik 4: 2019 Gönüllülük Araştırması Gönüllü Kazanımları.....	61
Grafik 5: Gönüllü Çevirmenlerin Yaş Grafiği.....	71
Grafik 6: Gönüllü Çevirmenlerin Cinsiyet Grafiği.....	71
Grafik 7: Gönüllü Çevirmenlerin Eğitim Durumu	72
Grafik 8: Amatör/Profesyonel Gönüllü Çevirmenlerin Oranı.....	73
Grafik 9: Çevirmenlerin Yıl Bazında Gönüllü Çevirmenlik Süreleri.....	73
Grafik 10: Gönüllü Çevirmenlerin Hizmet Verdiği Ortamların Oranı	74
Grafik 11: Gönüllü Çevirmenlerin Belirli Bir Oluşuma Üyelik Durumu	74
Grafik 12: Gönüllü Çevirmenlik Yapılan Alanlar	76
Grafik 13: Gönüllü Çevirmen Olma Sebepleri.....	77

RESİM LİSTESİ

Resim 1: ARÇ Tarafından Çevirisi Yapılan AFAD Basın Duyurusu	38
Resim 2: ARÇ Tarafından Yapılan Üyelik Çağrısı.....	39
Resim 3: Hayat Sende Derneği Gönüllü Çevirmen Ağı Örnek Çeviri Çalışması.....	39
Resim 4: Türkçealtyazi.com Sitesinde Yer Alan Çeviri Forumu.....	45
Resim 5: PuzzleSub İnternet Sayfası.....	46
Resim 6: Hayran Şarkı Çevirisi Topluluk Örneği turkcevirim İnternet Sayfası.....	48

ÖZET	
Başlık: Gönüllü Çevirmenliğin Türkiye’deki Mevcut Durumu ve Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu	
Yazar: Müşerref Sevinç DANACI	
Danışman: Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK	
Kabul Tarihi: 23/01/2023	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 100 (ana kısım) + 8 (ek)
Son dönemlerde gönüllülük olgusunun toplumların gündemi haline gelmesiyle birlikte, gönüllülüğe yönelik farkındalığı arttırma ve gönüllülüğü yaygınlaştırma girişimlerinde bulunmaktadır. Sivil toplum, kamu ve özel sektör paydaşlarının iş birliği içerisinde yürüttüğü girişimler, bireysel ve toplumsal düzeyde her alana yayılmaya başlamıştır. İlgili durum, gönüllülük hareketinin desteklenmesini ve buna bağlı olarak, Çeviribilim kapsamında incelenmesini gerektirmektedir. Yabancı literatürde her boyutuyla ele alınan gönüllü çevirmenlik ve gönüllü çevirmenler, şimdiye kadar yerli çalışmaların yeterince dikkatini çekememiştir. Öte yandan, 2019 yılının ülkemizde Gönüllülük Yılı olarak ilan edilmesi üzerine, konuya Çeviribilim penceresinden de yaklaşmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Buradan hareketle, çalışmada, gönüllülüğün tanımı ve kapsamı, gönüllü çevirmenlik türleri ve gönüllü çevirmenliğin ülkemizdeki yeri konu edinilmiştir. Çalışmanın ilk boyutu olarak seçilen bu konu başlıkları, betimleyici yöntem ile değerlendirilmiş ve gönüllü çevirmenliğin Türkiye’deki mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Türkiye’de gönüllü çevirmenlik faaliyetleri; afette rehber çeviri, ağ ortamında çeviri, sağlık çevirisi ve göç çevirisi olmak üzere dört alt alanda yürütülmektedir. Çalışmanın ikinci boyutu olan gönüllü çevirmenlerin motivasyonu konusunun ise yerli literatürde daha önce çalışılmadığı saptanmıştır. Halbuki, gönüllülük bilinci kazandırmak kadar gönüllülüğün sürekliliğini sağlamak da önemlidir. Gönüllü faaliyetlerin devam etmesi, gönüllü motivasyonlarına bağlıdır. Öyleyse, gönüllü çevirmenliğin süreklilik kazanmasını sağlamak için de gönüllü çevirmenlerin motivasyonlarını belirlemek gerekmektedir. Bu bağlamda, gönüllü çevirmenlik yapan kişilere anket uygulanmış ve anket verilerinin tematik analiz yöntemi ile değerlendirilmesi sonucu belirlenen Türkiye’deki gönüllü çevirmenlerin motivasyonları bireysel ve toplumsal olarak ikiye ayrılmaktadır. Bireysel motivasyonlar, deneyim kazanma, çeviri becerilerini geliştirme, dil becerilerini geliştirme ve kişisel gelişim iken toplumsal motivasyonlar, oluşumun/projenin amacını destekleme ve topluma fayda sağlama olarak belirlenmiştir.	
Anahtar Kelimeler: Gönüllü Çevirmenlik, Gönüllü Çevirmen, Gönüllülük, Gönüllü Motivasyonu	

ABSTRACT	
Title of Thesis: The Current Situation of Volunteer Translation in Turkey and The Motivation of Volunteer Translators	
Author of Thesis: Müşerref Sevinç DANACI	
Supervisor: Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK	
Accepted Date: 23/01/2023	Number of Pages: ix (pre text) + 100 (main body) + 8 (add)
As the phenomenon of volunteering has recently become an agenda item in societies, there have been initiatives to raise awareness on volunteerism and to promote it. Initiatives carried out in cooperation with civil society, public and private sector stakeholders have started to spread to all areas at individual and social level. This situation necessitates supporting the volunteer movement and, accordingly, analyzing it within the scope of Translation Studies. Volunteer translation and volunteer translators, which have been discussed in all aspects in foreign literature, have not attracted enough attention of domestic studies until now. On the other hand, since 2019 has been declared as the Year of Volunteering in Turkey, it has become a necessity to approach the subject from the perspective of Translation Studies. From this point of view, this study focuses on the definition and scope of volunteering, types of volunteer translation and the place of volunteer translation in Turkey. These topics, which were selected as the first dimension of the study, were evaluated with the descriptive method and the current situation of volunteer translation in Turkey was tried to be revealed. Volunteer translation activities in Turkey are carried out in four sub-fields: emergency and disaster interpreting, translation through web platforms, medical translation and immigration translation. The second dimension of the study, the motivation of volunteer translators, has not been studied before in the domestic literature. However, it is substantial to ensure the continuity of volunteering as much as to raise awareness on volunteerism. The continuity of volunteer activities depends on volunteer motivation. Therefore, it is necessary to determine the motivations of volunteer translators in order to ensure the continuity of volunteer translation. In this context, a survey was distributed to volunteer translators and the motivations of volunteer translators in Turkey, which were determined by evaluating the data with thematic analysis method, are divided into two categories: individual and social. Individual motivations are gaining experience, improving translation skills, improving language skills and personal development, while social motivations are supporting the purpose of the organization/project and benefiting the society.	
Keywords: Volunteer Translation, Volunteer Translator, Volunteering, Volunteer Motivation	

GİRİŞ

Gönüllülük, temel olarak, “maddi bir kazanç sağlamadan, yalnızca karşı tarafın yararının gözetildiği, kişisel olarak veya bir oluşum adına, özgür irade ile yapılan yardım/destek hizmetleri” olarak düşünülmekte ve son yıllarda toplumlar tarafından büyük ilgi görmektedir. Hükümetler, gönüllü hizmetler konusunda harekete geçme sorumluluğunun ne denli gerekli olduğunun farkına varmıştır. Böylelikle gönüllülük günümüzde devlet politikalarından biri haline gelmiştir. Akademik düzeyde gönüllülüğün tanımını, kapsamını, çeşitli sosyal çevrelerdeki durumunu ve yaygınlığını, gönüllüleri ve gönüllülerin belirli özelliklerini, gönüllü yönetimini, gönüllü motivasyonunu ve devamlılığını vs. belirlemek amacıyla çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Ek olarak, akademi bünyesinde açılan öğrenci toplulukları eğitim, gençler, çocuklar, kadınlar, hayvanlar vb. alanlarda gönüllü faaliyetlerde bulunmaktadır. Gönüllülüğü kurumsallaştırmak ve sistemli bir şekilde yürütmek adına sivil toplum örgütleri/kuruluşları, dernekler, vakıflar oluşturulmaktadır. Diğer yandan, kimi devlete bağlı ya da özel kurumlar/departmanlar sürekli veya dönemsel olarak gönüllülük projeleri yürütmektedir. Yazılı basında, görsel basında ve özellikle teknoloji çağının en etkili aracı haline gelen sosyal medyada gönüllülük ile ilgili teşvik edici içerikler sunulmaktadır. Ülkelerin önemli profillere sahip toplum üzerinde etkili vatandaşları (bilim insanları, sanatçılar vd.), gönüllülüğe özendirici davranış ve tutumlar sergilemektedir.

Gönüllülüğün büyük oranda gündem haline gelmesinin elbette belli başlı sebepleri vardır: (1) günümüzde gönüllülük devlet kurumlarının hedeflerine ulaşmasında bir gereklilik olarak görülmektedir, (2) gönüllü eylemler sosyal refah için oldukça önemlidir, (3) gönüllüler doğrudan ve dolaylı olarak demokrasiye katkı sağlamaktadır ve (4) kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, kişileri gönüllülük hizmetine dahil etme ve devamını sağlama tekniklerini belirleyebilmek için bilimsel temelli bilgiye ihtiyaç duymaktadır (Musick & Wilson, s.4-6). Belirtilen sebepler, gönüllülüğün tüm boyutlarıyla ve farklı disiplinlerde ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Buna bağlı olarak, gönüllülüğün daha iyi anlaşılması ve hem devlet hem sivil toplum açısından daha verimli hale gelmesi sağlanacaktır.

Yabancı literatür incelendiğinde gönüllülük olgusunun çeviribilim çalışmalarında 10 yılı aşkın süredir (Beyl, 2006; Utiyama, 2009; O’Hagan, 2009; Cronin, 2010) ele alındığı

görülmektedir. Çeviribilim alanında gönüllülüğe dair yapılan çalışmalar genel olarak üç temel başlıkta toplanabilir: Gönüllü çevirmenliğin tanımı ve kullanılan alternatif terimler, gönüllü çevirmenliğin türleri ve gönüllü çevirmenlerin motivasyonu. Gönüllü çevirmenlik türleri tarandığında; afet durumlarında sağlanan çeviri hizmetleri, hayran çevirileri (oyun, alt yazı, anime, şarkı, çizgi roman vb.), topluluk ile iş birliği içerisinde yürütülen kitle kaynaklı çeviriler (Facebook, YouTube, Twitter, TEDTalks vb.), sağlık çevirmenliği, mahkeme çevirmenliği, polis çevirmenliği, kilise çevirmenliği gibi farklı alt alanlar ortaya konulmaktadır. Yine çalışmalar incelendiğinde, farklı topluluklar/oluşumlar üzerinde yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkan motivasyon modelleri göze çarpmaktadır. Çünkü gönüllü çevirmenliğin sürekliliğinin olabilmesi için çevirmenlerin motivasyonlarının belirlenmesi mühim bir meseledir.

Dünya çapında gönüllülük üzerine yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, çoğunlukla alt sıralarda yer alan Türkiye’de de özellikle son dönemlerde gönüllülük bilincini arttırmak ve gönüllülüğü yaygınlaştırmak amacıyla çeşitli adımlar atılmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından, 2019 yılı, ülkemiz genelinde Gönüllülük Yılı olarak ilan edilmiş, akabinde kültürel, teknolojik, yönetsel, eğitimsel ve kurumsal alanlarda gönüllülüğün tanınmasına ve gelişimine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Ülkemizde gönüllülük çalışmaları ivme kazanmaya devam ederken, girişimlere destek olmak ve aslında mevcut olan uygulamaların, yerli literatürde bilimsel bir temelle yerini almasını ve anlamlandırılmasını sağlamak amacıyla, gönüllülüğün Türkiye özelinde çeviribilim açısından incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Çalışmanın Konusu

Her geçen gün küresel olarak önem kazanan gönüllülük hareketinin bireysel ve toplumsal düzeyde tanınması, gönüllülük kavramının benimsenmesine ve çeşitli disiplinlerde değerlendirilerek bilimselleştirilmesine bağlıdır. Bu sebeple çalışmada, öncelikle gönüllülük kavramı, gönüllülük türleri, gönüllülüğün kişisel/toplumsal getirileri, gönüllü kavramı ve Türkiye’de gönüllülüğün durumu temel bir çerçevede ele alınacaktır. Ardından gönüllü çevirmenlik ve gönüllü çevirmenlik alt alanları genel bir bakışla incelenip, Türkiye özelindeki mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılacaktır. Gönüllü çevirmenlerin motivasyonu konulu anket değerlendirmesini anlaşılır kılmak amacıyla, motivasyon kavramı ve türleri, gönüllü motivasyonu ve gönüllü çevirmenlerin

motivasyonu ile ilgili genel literatür bilgileri verilecektir. Gönüllü motivasyonunu belirlemek amacıyla yapılan nitel ve nicel çalışmalar örneklendirilecek, gönüllü çevirmenlerin motivasyonu üzerine güncel olması sebebiyle son 12 yılda yapılmış ve erişime açık olan çalışmalar taranıp ilişkilendirilecektir. Gönüllü çevirmenlerin motivasyonunu belirlemeye yönelik hazırlanan anket sonuçları, yapılan ilişkilendirmeler ışığında oluşturulan temalara göre değerlendirilecektir.

Çalışmanın Önemi

Gönüllülük olgusunun yaygınlaştırılmasına dair yapılan bütün çalışmaların hedefine ulaşması, sivil toplum, özel sektör ve kamu kurum/kuruluşları üçgenindeki etkin iş birliği ve kaynak paylaşımı ile mümkün olmaktadır. Öyleyse, bu denli global bir konu haline gelmiş olan gönüllülüğün akademik bir çalışmada ele alınması, gönüllülük bilincinin kazandırılması ve gönüllülüğün bilimsel bilgi temelli olması adına oldukça kıymetlidir. Çeviribilim çerçevesinden yerli literatürde, gönüllü çevirmenliğin durumunun genel bir bakış açısıyla ele alınmamış olması ve alanda gönüllü çevirmenlerin motivasyonuna dair herhangi bir çalışma yapılmaması sebebiyle, ilgili çalışmanın gönüllü çevirmenlik ve gönüllü çevirmenler konusunda alana katkı sağlaması ve gelecek çalışmaların önünü açması beklenmektedir. Yanı sıra, gönüllü çevirmenlik faaliyetlerine/projelerine bireysel ve toplumsal düzeyde dikkat çekeceği ön görülmektedir. Gönüllü çevirmenlerin motivasyonunun belirlenmesi, gönüllü oluşumların gönüllüleri daha iyi anlamasını sağlayabilir, böylece gönüllü çevirmenlerin gönüllü çevirmenliğe devam etmesi için gereken adımlar atılabilir.

Çalışmanın Amacı

Dünya çapında yapılan araştırmalara göre, Türkiye'deki gönüllülük oranı son 20 senedir %6-10 arasında değişmektedir.¹ Ülke genelinde gönüllülüğü yaygınlaştırmak adına yapılan çalışmalar hız kazanmıştır ve farklı disiplinlerde gönüllülüğe dair çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Yapılan literatür taraması ışığında, Çeviribilim alanında gönüllü çevirmenlik ve gönüllü çevirmenler üzerine yapılan çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür. Çalışmalar afette rehber çevirmenlik, sağlık çevirmenliği, hayran çevirisi,

¹ Demirören Haber Ajansı. (2019, 14 Aralık). *Türkiye gönüllülük araştırmasının sonuçları açıklandı*. <https://www.dha.com.tr/gundem/turkiye-gonulluluk-arastirmasi-nin-sonuclari-aciklandi-1742692> Erişim Tarihi: 01/10/2022.

oyun çevirisi vb. özel alanlarda yapılmıştır. Fakat gönüllü çevirmenlik üzerine genel ve kapsamlı bir araştırma bulunmamaktadır. Dahası, çevirmenleri ve motivasyonlarını konu edinen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Hem gönüllülük hareketine katkıda bulunmak hem de çeviribilim alanında yeni bir konuya eğilmek ve gelecek çalışmalar için önerilerde bulunmak amacıyla bu çalışmada, gönüllü çevirmenliğin Türkiye' deki mevcut durumu incelenecektir. Diğer yandan, gönüllü çeviri hizmetlerinin devam edebilmesi için gönüllü motivasyonlarının belirlenmesi ve gönüllü yönetiminin buna göre şekillendirilmesi gerektiği düşüncesinden yola çıkılarak, ülkemizdeki gönüllü çevirmenlerin motivasyonu değerlendirilecektir. Çalışma sonucunda, Türkiye'deki gönüllü çevirmenlik türleri ortaya konulacak ve gönüllü çevirmenlerin motivasyonlarını betimleyen bir çerçeve çizilecektir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında; gönüllülük, gönüllülük ve çeviri ilişkisi, Türkiye özelinde gönüllü çeviri ve alt alanları, motivasyon, gönüllü motivasyonu ile gönüllü çevirmenlerin motivasyonu tanımlanacak ve Türkiye'deki gönüllü çevirmenlerin gönüllü motivasyonu değerlendirilecektir. Buna göre, çalışmada aşağıdaki sorular yanıtlanmaya çalışılacaktır:

- Türkiye'de gönüllü çevirmenlik uygulamaları nelerdir?
- Türkiye'deki gönüllü çevirmenlerin gönüllü çeviri hizmeti vermesini sağlayan belirleyici faktörler nelerdir?

İlgili soruları yanıtlamak amacıyla izlenecek yöntem şu şekilde açıklanabilir: Birinci, ikinci ve üçüncü bölümde literatür taraması ile betimsel içerikler sunulacaktır. Dördüncü bölümde ise gönüllü çevirmenlerin motivasyonu konulu anket sonuçları değerlendirilecektir.

Anket yönteminin kullanılmasının sebebi, kişilerin belirli bir konuyla ilgili görüşleri, düşünceleri, beklentileri vs. hakkında bilgi veren anketlerin, bireylerin algılarını belirlemek amacıyla tercih edilmesidir. Öte yandan, anket yönteminde verilere hemen ulaşmak mümkündür (Doğanay vd., 2018, s.136-137). Çalışmanın yazarı tarafından oluşturulan ve uzman görüşü alınan anket soruları, yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere iki türdedir. Yapılandırılmış sorular, çoktan seçmeli ve birden fazla yanıtlı olarak verilirken yapılandırılmamış sorular açık uçludur. Yapılandırılmamış sorular, analiz ve sentez düzeyinde değerlendirme yapmak amacıyla kullanıldığı için tercih

edilmiştir. Bu sorular, karşılaşılan sorunları veya bir konudaki önerileri öğrenmek amacıyla kullanılabilir (Doğanay vd., 2018, s.136). İki bölümden oluşan anketin, birinci bölümünde demografik bilgileri, ikinci bölümünde ise gönüllü çevirmenlik ile ilgili deneyimleri öğrenme amaçlı sorular yer almaktadır. Motivasyonları tespit etmek amacıyla sorulan bu sorulardan bazıları, sebeplerden ziyade, gönüllü çevirmenliğin ülkemizdeki durumuna ışık tutacak türdendir. GoogleForms aracılığıyla oluşturulan anket, çevrimiçi ortamda, proZ.com sitesi ve çeşitli Facebook grupları üzerinden ilgili kişilere ulaştırılmıştır. Örneklemin Türkiye’deki gönüllü çevirmenler olarak seçilmesi, büyük örneklemelerin evreni temsil etme gücünün fazla olmasından ve güvenilirlik değerlerinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır (Doğanay vd., 2018, s.113-114). Ayrıca çevrimiçi anketlerin (özellikle onam isteyen) cevaplanma oranının düşük olması da bir etkidir.

Anket yöntemi ile elde edilen sonuçlar tematik analiz yöntemi uygulanarak değerlendirilecektir. Tematik analiz yönteminde oluşturulan temalar analiz edildikten sonra raporlanır (Braun & Clarke, 2006, s.82). Braun ve Clarke (2006), tematik analiz yöntemi uygulanırken altı aşamadan bahsetmektedir:

1. Veriyi tanıma,
2. İlk kodları oluşturma,
3. Temaları bulma,
4. Temaları gözden geçirme,
5. Temaları tanımlama ve isimlendirme,
6. Sonuçları raporlama (s. 92-99).

Bu çalışmada, yukarıda belirtilen aşamalar takip edilerek, gönüllü çevirmenlerin anket sorularına verdikleri cevaplardan elde edilen bilgiler, gönüllü çevirmenlerin motivasyonu kapsamında değerlendirilecektir. Literatür taramasının ardından oluşan arka plan bilgisi ile yeni edinilen bilgi harmanlanarak altı aşama sırasıyla uygulanacaktır. Başka bir deyişle, analiz sürecinde betimlemeden yorumlamaya doğru bir yol izlenecektir. Betimleme, verilerin anlamsal bağlamda çözümlenmesine işaret ederken; yorumlama, yapılan çıkarımların alanyazın taraması sonucu edinilen bilgilerle ilişkilendirilmesi anlamına gelmektedir (Braun & Clarke, 2006, s. 89). Bu doğrultuda, anket sonuçları

değerlendirilirken, ilk olması sebebiyle O'Brien ve Schaler (2010) ile 2022 yılında yayınlanan ve güncelliği sebebiyle tercih edilen Góngora-Goloubintseff (2022) tarafından yapılan çalışmalar baz alınacaktır.

Anket verilerinin değerlendirilmesinde tematik analiz yönteminin tercih edilmenedenleri; ilgili yöntemin karmaşık olmaması, deneyimsiz araştırmacılar için nispeten kolay uygulanabilir olması ve elde edilen verilerin kapsamlı olmasına rağmen pratik bir şekilde özetlenebilmesidir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma kapsamında, anket uygulanacak hedef katılımcı sayısına (50) ulaşılammıştır. Katılımcının hazır bulunuşluğunun olmaması, zorunlu cevaplanan (gerekli kategorisinden) sorular, kişisel sebeplerden dolayı aslından farklı cevaplar verilmesi ve yanıtlama süresinin uzun olmaması ancak kişisel ifade gerektiren açık uçlu soruların bulunması ankete dair sınırlılıkları oluşturmaktadır (Büyüköztürk, 2005, s. 133-134). Ayrıca Türkiye'deki gönüllü çevirmenlere uygulanması düşünülen anketin sonuçları katılımın az olması sebebiyle genel kesim için geçerli olmayabilir. Ancak çalışmanın, Çeviribilim alanında daha önceden çalışılmamış bir konuya dair faydalı bilgiler vermesi, konuyla ilgili yeni bir bakış açısı oluşturması ve gelecek çalışmaların önünü açması beklenmektedir. Yanı sıra, alanda yapılan yabancı araştırmalara erişimin kısıtlı olması bütün çalışmalara ulaşılmasını zorlaştırmakta ve bu durum henüz yerli literatürde araştırma öznesi olamamış bir konunun detaylı bir şekilde incelenmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

BÖLÜM 1: GÖNÜLLÜLÜĞE BAKIŞ

Bu bölümde gönüllülük kavramı genel bir bakış açısıyla değerlendirilmeye çalışılacaktır. Gönüllük türleri, gönüllüler, gönüllülüğün sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkisi, bireysel ve toplumsal kazanımları tanımlanacaktır. Türkiye’de gönüllülüğün yeri değerlendirilecek ve gönüllülük üzerine yapılan çalışmalar örneklendirilecektir.

1.1. Gönüllülük Nedir?

Gönüllülük (volunteerism) kavramı etimolojik olarak incelendiğinde, kavramın Fransızca "voluntaire" kelimesinden türetildiği ve askerlik hizmetine kendini adayan kişi anlamına geldiği, sıfat halinin ise Latince özgür irade anlamına gelen "voluntarius" kelimesinden türetildiği ileri sürülmektedir. Kavramın ilk defa 1630larda askeri anlamının dışında kullanıldığı belirtilmektedir.²

Çeşitli toplumlarda gönüllülüğün ifade ediliş biçimleri geleneksel yapıya göre farklılık göstermektedir. Norveç terimi "Dugnad", iş birliği, zamandan ve paradan tasarruf, topluluk üyeleriyle ilişkilerin sağlamlaştırılması vb. amaçlara hizmet eden bir gönüllülük hareketi olarak nitelendirilebilmektedir. Köylerde toplu bir şekilde bahar mevsiminde yapılan temizlik buna örnek gösterilebilir. Arap terimi "Tatawa'a" bağışlamak anlamına gelmektedir, zor zamanlarda ve kutlamalarda insanlara yardım etmekle ilişkilendirilmektedir. Güney Afrika’da kullanılan "Ubuntu" terimi etrafındakilerin daha iyi konuma gelmesi amacıyla diğerleriyle ilişki içinde olan birey anlamına gelmektedir (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri [UNV], 2011, s2.)

Alanyazın tarandığında gönüllülük kavramına ilişkin pek çok tanım bulunmaktadır. Wilson’ a (2000) göre gönüllülük; kişinin zamanını isteğe dayalı olarak bir kişi, grup veya kurum yararına kullanmasıdır (s.215).

Güder (2006); gönüllülüğü, kişilerin herhangi bir menfaat gözetmeksizin, kendi isteği ve doğruları ile yakın çevresi dışındaki bireylerin yaşam şartlarını iyileştirmek ve topluma yarar sağlamak amacıyla, toplumsal girişimlere ya da STK etkinliklerine destek olması olarak tanımlamaktadır (s.4).

² Online Etymology Dictionary. *Volunteerism*.

https://www.etymonline.com/word/volunteerism#etymonline_v_40020. Erişim Tarihi: 01/10/2022.

Birleşmiş Milletler (BM); gönüllülüğün, kültürel ve dilsel olarak ifade edilme biçiminin farklı olmasına rağmen dünya üzerindeki her toplumda var olan bir olgu olduğuna dikkat çekerek, gönüllülük kavramını maddi kazanç sağlamadan, özgür irade ve dayanışma ruhuyla kamuya katkı sağlama arzusu olarak değerlendirmektedir (UNV, 2011, s. 2-4).

Sivil Toplum Kuruluşları' na göre gönüllülük; kişinin kendi isteğiyle ve çıkar beklentisi olmadan gerçekleştirdiği toplum yararına hizmet eden faaliyetlerdir (Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı [TÜSEV], 2012, s.75).

Balaban ve İnce (2015), gönüllülük kavramını, kişilerin maddi bir çıkar beklemeden, kendi iradelerini ve toplum yararını göz önünde bulundurarak, bu alana hizmet eden etkinliklere destek vermesi olarak açıklamaktadır (s.150).

Dulkadiroğlu (2016), “gönüllülüğü, özgürce seçilen, belirli bir zaman diliminde gerçekleşen, ödül veya diğer telafi edici şeyler beklemezsizin meşgul olunan, sıklıkla tüzel kişiliği olan örgütler yoluyla gerçekleştirilen, yardım isteyen kişi veya olaylar için yapılan, üzerinde düşünülmüş yardım faaliyetleri” olarak değerlendirmektedir (s.19).

Verilen tanımlardan hareketle, basit ve genel tanımıyla gönüllülük; kişinin maddi bir kazanç sağlamadan, manevi yönleriyle harekete geçerek ve kendi yetilerini kullanarak, bireysel veya grup halinde öteki için çabaladığı sosyal bir destek hareketidir.

Snyder ve Omoto (2008) gönüllülüğün altı önemli özelliğini dikkate alarak daha detaylı bir tanım ortaya koymaktadır. İlk olarak, gönüllüler hiçbir baskı ve zorlama hissetmeden, gerçekten kendi özgür iradesini kullanarak gönüllü olmalıdır. İkincisi, başkalarına hizmet sunmayı veya bir amacı yerine getirmeyi sağlayan gönüllülük, kendiliğinden ortaya çıkan bir yardım eylemi olarak görülmemelidir. Gönüllülük faaliyetleri, üzerine düşünme ve karar verme süreçlerini gerektirir. Üçüncüsü, gönüllü hizmetler belirli bir zaman dilimi içerisinde yerine getirilmeli, tek seferlik etkinlikler yerine özellikle haftalara, aylara ve yıllara yayılan faaliyetler ön planda tutulmalıdır. Dördüncüsü, gönüllü olma kararı, herhangi bir ödül veya ceza beklemeden, tamamen kişinin kendi hedeflerine dayanmalıdır. Ödeme almak ya da bir yaptırımdan kaçınmak amacıyla yapılan faaliyetler tam anlamıyla gönüllülük olarak değerlendirilemez. Beşincisi, gönüllüler tarafından verilen hizmetlerin gerçek bir gönüllülük olabilmesi için karşı taraftan gelen bir talep olması gerekmektedir. Gönüllülük faaliyetleri zorla dayatılamaz, alıcılar tarafından istenir veya kabul edilir. Son olarak, gönüllülük insanlara veya belirlenen amaçlara

yönelik olarak, kurumlar veya kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Komşuluk gibi basit yardım şekli ile kuruluşlarla bağlantılı yapılan gönüllü faaliyetler arasında bir ayrım bulunmaktadır (s.2). Bu ayrıma “Gönüllülük Türleri” başlığında informal (resmi olmayan) ve formel (resmi) gönüllülük olarak değinilecektir. Gönüllülüğü betimleyen özelliklerde dikkat çeken nokta gönüllünün gönüllü olmayı seçerken ve gönüllülük faaliyetlerinin gidişatını belirlerken süreçte aktif rol oynamasıdır. Bu rol, seçim ve karar verme süreçleri ile kişisel değer ve motivasyonları yansıtmaktadır. Özetlemek gerekirse, gönüllülük, özgür irade ile seçilen ve bilinçli olarak yapılan, uzun süreye yayılan, ödül veya ceza beklentisi olmadan, genellikle resmi kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilen ve talep üzerine yapılan yardım faaliyetlerini ifade eder. (Synder ve Omoto, 2008, s.3)

1.2. Gönüllülük Ne Değildir?

BM’nin gönüllü çalışmalar ile ilgili dünya çapında bir farkındalık oluşturmak ve faaliyetlere katılımı arttırmak amacıyla, 1985 yılında, 5 Aralık’ı Dünya Gönüllüler Günü olarak kabul etmesinin ve 2001 yılını Uluslararası Gönüllülük Yılı olarak ilan etmesinin ardından, küresel anlamda çeşitli disiplinlerde gönüllülük konusu üzerine yapılan çalışmalar artmış ve çoğunlukla gönüllülüğün ne olduğu üzerinde durulmuştur. Ancak gönüllülük denildiğinde hizmetin neleri kapsadığı kadar aslında ne anlama gelmediği de oldukça önemlidir. UNV (2011) Dünya’da Gönüllülüğün Durum Raporu’nda, gönüllülüğün küresel boyutta analiz edilebilmesi için yanlış algıların ortadan kaldırılması gerektiği vurgulanmaktadır (s.32).

Gönüllülüğün sadece yasal ve resmi kuruluşlar ile, genelde gelişmiş ülkelerde, gönüllü ile kurum arasındaki bir anlaşmaya bağlı olarak yapıldığı algısı bulunmaktadır. Oysaki, gönüllülük gelişmekte olan ülkelerde, küçük topluluklar arasında, resmi kuruluşların dışında, herhangi bir anlaşma olmadan da gerçekleşebilmektedir. İkinci olarak, gönüllü faaliyetlerin yalnızca sivil toplum sektöründe gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Fakat gönüllülük evrensel nitelik taşıyor olması sebebiyle tek bir alana ait değildir ve yaşamın her alanında kendini göstermektedir. Örneğin; kamu sektöründe de bazı hizmetler gönüllü olarak sürdürülmektedir (UNV, 2011, s.8-9).

Gönüllülüğün finansal potansiyele sahip, iyi eğitilmiş ve yeterli vakti olan kişilerce yapılabileceği düşüncesi de gerçeği yansıtmamaktadır. Sayısı giderek artan ampirik araştırmalar, dar gelirlielerin gönüllülüğe daha yatkın olduğuna işaret etmektedir. Başka

bir açıdan ise gönüllülük, herhangi bir niteliği olmayan amatör kişilerin sürdürdüğü bir eylem olarak görülmektedir. Bu fikre karşıt olarak, motivasyon kaynağını değerlerden edinen gönüllüler arasında, sahip olduğu donanımı gönüllülük faaliyetleri için kullanan alanında uzman avukatlar, doktorlar ve itfaiyeciler vs. yer almaktadır (UNV, 2011, s.9-10).

Gönüllülük faaliyetlerine çoğunlukla kadınların katıldığı, gençlerden gönüllü olamayacağı, gönüllülüğün yüz yüze olmak zorunda olduğu ve devletin dışında gerçekleşmesi gerektiği gibi hiçbir dayanağı olmayan düşünceler de kabul edilemez niteliktedir. Gönüllülük imkanları hem kadınlara hem de erkeklere açıktır. Gençler toplumun kalkınmasında aktif rol oynamaktadır. Şimdiki yüzyılın şartlarında, dijitalin bütün alanlara sirayet ettiği bir dönemde gönüllülüğün yalnızca geleneksel yöntemlerle sürdürülmesi söz konusu dahi değildir. Hükümetler gönüllüleri korumayı ve gönüllü faaliyetlere özendirmeyi amaçlayan kanun ve yasalar yapmaktadır (UNV, 2011, s.10-12).

1.3. Gönüllülük Türleri

Resmi veya özel kuruluşlara bağlı olarak sürdürülen gönüllülük formel gönüllülük olarak ele alınmaktadır. Diğer yandan, özellikle kendi toplumumuzun geleneklerine, göreneklerine ve din anlayışına göre; yoksula yardım, yetimin öksüzün elinden tutma, kurban kestikten sonra ihtiyacı olanlara dağıtma, komşusu açken tok yatamama vb. doğal ilerleyen, bireysel çaba gerektiren, gönüllülük olarak değerlendirilen eylemler ise informal gönüllülük olarak adlandırılmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, informal gönüllülük doğal olarak hayatın akışında kendiliğinden meydana gelmektedir. Gülmez (2019), üniversite öğrencilerinin gönüllülük davranışları ve motivasyonları üzerine yaptığı bir çalışmada, formel gönüllüğü yaygın gönüllülük olarak ifade etmekte ve resmi kuruluşlar tarafından belirlenen bir sosyal ihtiyaca karşı koordineli gerçekleştirilen gönüllülük hizmetleri olarak tanımlamaktadır. İnfomel gönüllülük için ise yaygın gönüllülük ifadesini kullanmakta ve bu tür gönüllülüğün, bir kuruluşa veya topluluğa bağlı olmadan kendiliğinden gerçekleştiğini ve karşılık beklenmediğini belirtmektedir (s.128).

Bang ve Chelladurai (2003) gönüllüler ile yürüttüğü bir çalışmada, gönüllülüğü sürekli ve süreksiz olarak ikiye ayırmaktadır. Buna göre; sürekli gönüllüler uzun süre, düzenli

olarak hizmet veren kişiler olarak kabul edilirken, süresiz gönüllülerin yalnızca belirli etkinliklerde görev alan kişiler olduğu belirtilmektedir (s.334).

Uluslararası gönüllülük, adından da anlaşılacağı üzere, kişinin başka bir ülkede katıldığı gönüllülük eylemini ifade etmektedir. UNV (2011), globalleşmenin etkisiyle uluslararası gönüllüğün yeni boyutlar kazandığını belirtmektedir (s.22). Örneğin; Ulusal Ajans (UA), genellikle 2-12 ay süren bireysel veya grup ile yapılan gönüllülük faaliyetlerini içeren uluslararası gönüllülük projesi sunmaktadır. Proje kapsamında 18-30 yaş arası gençlerin kuruluşlara yardım etmesi amaçlanmaktadır. ³

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı bir şekilde ilerlemesi ve hayatın her alanını etkilemesi sonucu, gönüllülük çalışmaları hem ihtiyaç duyan hem de ihtiyacı karşılayan kişiler için daha ulaşılır hale gelmektedir. Gelişmelerle birlikte, sahada aktif olarak yapılan geleneksel gönüllülük hizmetlerinin yanı sıra ağ ortamındaki hizmetler üzerine de araştırmalar yapılmaktadır. Belirtilen hizmetler literatüre sanal gönüllülük, çevrimiçi gönüllülük, mikro-gönüllülük, kitle kaynak, internet aracılı gönüllülük vb. yeni kavramların kazandırılmasını sağlamıştır. Teknoloji ile harmanlanan yeni gönüllülük sistemi; gönüllülerin zaman ve mekândan bağımsız olarak hareket edebilmesi, kişiler ve kurumlar arası bilgi paylaşımının hızlanması, örgütleşmenin kolaylaşması gibi birçok yönden toplum hizmetini daha ulaşılır hale getirmektedir. Cravens ve Elvins (2014), sanal gönüllülük, çevrimiçi gönüllülük, siber hizmet vb. farklı isimlerle de anılan ilgili gönüllülük hizmetini gönüllülük faaliyetlerinin bir kısmının ya da tamamının ev ya da iş ortamında internete bağlı bir bilgisayar aracılığıyla gerçekleştirilmesi olarak tanımlamaktadır (s.1). Sanal gönüllülük kapsamında; anket doldurma, çeviri yapma, eğitim verme, tasarım yapma, etkinlik oluşturma ve katılım, çeşitli projelere dahil olma, teknik destek sağlama, gönüllü organizasyonlar için çalışma gibi çeşitli faaliyetlere katkı sağlanabilmektedir.

1.4. Gönüllülük ve Sivil Toplum Kuruluşu

Gönüllülükte kurumsallaşmanın etkisi azımsanamaz. Çünkü kurumsallaşma eylemlerin daha sistematik ve sürekli hale gelmesini sağlamaktadır. Bu sebeple,

³ Türkiye Ulusal Ajansı. <https://www.ua.gov.tr/programlar/firsatlar/esc51-gonulluluk-uluslararası/>. Erişim Tarihi: 29/10/2022.

gönüllülüğü incelerken sivil toplum kuruluşu kavramının ve yapısının ele alınması gerekmektedir.

Türk Dil Kurumu (TDK), sivil toplum kuruluşunu “Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik, sivil toplum örgütü” olarak tanımlamaktadır.⁴ Tanımdan hareketle, sivil toplum kuruluşlarının (STK), gönüllülük hizmeti ve gönüllüler arasında köprü görevini üstlendiği yadsınamaz bir gerçektir.

Tarihsel süreçte artan ihtiyaçlar sonrası toplumda sınıf farklılıklarının görülmesi ve insanların ortak çıkarlarını gözeterek örgütlenmesi, sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasının ilk adımı olarak kabul edilmektedir. STK’ların en önemli özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Kanberoğlu ve Yıldırımçakar, 2019, s.38-39):

- Kâr amacı gütmeme,
- Özgürce örgütlenme,
- Devlete bağlı olmama ve devlet iktidarını kontrol etme,
- Katılım seviyesini arttırma,
- Demokratik davranışlar geliştirme,
- Kutuplaşmaya karşı,
- Birlikteliği önemseme,
- Siyasal liderler ve partiler üzerinde etkili olma,
- Bilgiyi toplumun çoğunluğuna ulaştırma,
- Kamuda baskın olma,
- Gönüllü ve deneyimli insan gücünden yararlanma,
- Eğitimi etkin kullanma.

Yukarıda verilen özelliklerden yola çıkıldığında, gönüllülük faaliyetinin gerektirdikleri ile STK’ların sunacağı imkanlar kesişmektedir. Gönüllülüğün ne olduğuna dair daha önce yapılan tanımlardan hareketle, maddi kazanç sağlanmaması bir noktada kâr amacı

⁴ Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 29/10/2022.

güdülmemesi anlamına gelmektedir. Örgütlenme; gönüllülük hizmetleri sağlanırken ihtiyaçlardan haberdar olunmasında, sürecin iyi yönetilmesinde ve zamandan/mekândan tasarruf edilmesinde etkin rol oynamaktadır. Demokrasi kavramına verilen değer, hizmetin eşit ve en doğru şekilde yerine getirileceğine işaret etmektedir. Birlik ve beraberlik duygusu, gönüllü olma, bilgiye önem verme gönüllülüğün halihazırda kapsadığı değerler arasındadır. Gönüllülük; insanı önde tutan, insanın ihtiyaçlarını insan aracılığıyla karşılamaya çalışan, refah düzeyine ulaşmayı amaçlayan, yasalaştırma çalışmalarına dikkat çeken bir olgudur ve bütün bunları en verimli şekilde yerine getirebilmek için elbette, maksimum seviyede kamu gücüne ihtiyaç duymaktadır. Teknik ve özel alan bilgisi gerektiren gönüllülük durumlarında (tıbbi destek, ders verme, çeviri vb.) deneyim sahibi olan donanımlı bireyler daha verimli bir şekilde yarar sağlayabilmektedir. Eğitim, gönüllülük bilincinin artırılması ve uygulama alanlarının çoğaltılmasında aktif rol oynamaktadır.

Günümüzde STK ve gönüllülük ilişkisinde kurumsallaşma ve profesyonelleşmenin getirdiği belirli sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlar; katılım, algı, bağlılık, yönetim ve mevzuat ile ilgilidir. Kuruluşlarda gönüllü katılımı yeterli düzeyde değildir ya da katılımın kalıcılığı ve sürekliliği yoktur (Arslan, 2018, s.6). Örneğin; Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü verilerine göre, Türkiye genelindeki derneklerde gönüllü çalışan sayısı 2013'te 61.498 iken, 2021 yılında 32.942'ye düşmüştür.⁵

Gönüllülüğün bir düzen ve sistem içerisinde ilerlememesi gönüllülerin faaliyetleri istediklerinde bırakmalarına sebebiyet vermektedir. Bu durum, gönüllülük hizmeti alan kişilerin gönüllülere karşı olumsuz bakış açısı oluşturmaya ve güvensizliğe neden olmaktadır. Kimileri tarafından gönüllülük boşa vakit geçirme ve bedava iş gücü olarak değerlendirilmektedir (Arslan, 2018, s.7).

Gönüllülerin kuruluşlara bağlılığını sağlamak zordur çünkü maddi olmayan motivasyonlar sunmak gerekmektedir. Süreç ile ilgili tüm kararları kendisi veren ve birden fazla kurumla bağlantılı çalışabilen gönüllü, kendini ait hissetme noktasında sıkıntı yaşayarak gönüllülüğü bırakabilmektedir. Kuruluşun gönüllü vizyonunun olmaması, gönüllülerden sorumlu birim ya da personelinin bulunmaması, destek yoksunluğu,

⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. <https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-gore-derneklerdeki-calisan-sayilari>. Erişim Tarihi: 01/11/2022.

gönüllü seçiminin belirli kriterlere dayandırılmaması, bütçe yetersizliği, gönüllü-gönüllü iş arasındaki uyumsuzluk ve gönüllülerin tam zamanlı veya ücretli çalışanlarla ilgili yargıları yönetsel sorunları doğurmaktadır. Ülkemizde henüz gönüllülüğü düzenleyen bir yasanın olmayışı herhangi bir olumsuz durumda kuruluşların ağır cezai yaptırımlar almasıyla sonuçlanmaktadır (Arslan, 2018, s.7-8).

1.5. Gönüllü Kimdir?

Gönüllü, TDK' ya göre “bir işi yapmaya yükümlülüğü yokken üstlenen, çok istekli” şeklinde tanımlanmaktadır.⁶

Cnaan vd. (1996), gönüllüyü tanımladıkları bir çalışmada, literatürdeki betimlemelerden yola çıkarak gönüllü kavramını dört temel boyutta ele almakta ve her boyutu hiyerarşik olarak kategorilere ayırmaktadır:

1) Serbest seçim

- Özgür irade (gönüllülüğü seçebilme becerisi)
- Nispeten zorlamasız
- Gönüllü sorumluluğu

2) Ücretlendirme

- Hiç
- Beklentisiz
- Geri ödenen masraflar
- Maaş/düşük ücret

3) Yapı

- Resmi
- Resmi olmayan

4) Fayda sağlayanlar

- Yabancılar

⁶ Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi:30/10/2022.

- Akraba ve arkadaşlar
- Kişinin kendisi (s. 371).

İlk boyut, gönüllülüğün doğası ile ilgilidir. Kişinin toplum için faydalı bir iş yapması onun gönüllü olduğunu söylemek için yeterli olmayabilir. Örneğin, isteyerek ve ücret alınmadan kütüphane raflarının düzenlenmesi ile hapis cezası alan birinin yaptığı toplumsal hizmet eş değer değildir. Her iki durum da gönüllülük olarak değerlendirilebilir, fakat ilk durum özgür irade kategorisine girerken, ikinci durum gönüllü sorumluluğu kategorisi altında yer almaktadır. Başka bir deyişle, örnekteki toplumsal hizmet, diğer hizmete göre daha az gönüllülük olarak görülmektedir (Cnaan v.d, 1996, s. 370).

İkinci boyut, ödülün doğası ile ilgilidir. Gönüllülük faaliyetleri sonucu bir ödül beklenemez veya gönüllünün bir menfaati yoktur. Bazı durumlarda ücret ihtiyacı doğuyorsa, ancak verilen hizmetin değerinden düşük olması koşulu ile kabul edilebilir (Cnaan v.d, 1996, s. 370).

Üçüncü boyut, gönüllülük hizmetlerinin nasıl bir yapı altında yerine getirildiği ile ilgilidir. Hem kurum ve kuruluşlara bağlı olarak hizmet verenler hem de arkadaşla, akrabaya, komşuya vb. yardım edenler gönüllü olarak nitelendirilebilir (Cnaan vd., 1996, s. 370).

Son boyut, fayda sağlayanlar ile ilgilidir. Genellikle gönüllünün, önceden tanımadığı ve bir bağı olmayan yabancılara hizmet verdiği düşünülmesine rağmen bir gönüllü tanıdıkları veya kendisi içi de gönüllü olabilmektedir (Cnaan v.d., 1996, s. 370).

1.6. Gönüllülüğün Bireysel ve Toplumsal Kazanımları

Gönüllüler, çoğunlukla, gönüllülük hizmeti veren ancak karşılığını alamayan kişiler olarak düşünülmektedir. Gönüllülük yaparken, kişilerin bir yandan maddi ve manevi kendi olanaklarını sunduğu bir gerçektir. Öte yandan, gönüllülük hareketinin maddi olmasa bile bireysel ve toplumsal düzeyde azımsanamayacak getirileri mevcuttur.

Gönüllülük bireysel düzeydeki getirileri şu şekilde özetlenebilir:

- Her konuda bilgi birikimini arttırma
- Sosyal öğrenmeyi sağlama

- Yeni beceriler (etkili iletişim, analiz, organizasyon, karar verme, problem çözme, yaratıcılık, eleştirel bakış, yönetim vb.) geliştirme
- Tutum ve davranışlarda olumlu yönde değişim
- Farklı sosyal çevrelerle etkileşime geçme
- Yaşam motivasyonu kazanma
- Hayata dair bir amaç edinme
- Kendini değerli ve güçlü görme
- Ait hissetme
- Öz güveni artırma
- Takımla çalışmayı öğrenme
- Sorumluluk bilincine sahip olma
- Empati duygusu oluşturma
- Sabretme, hoş görme, saygı duyma vb. değerlere önem verme
- İş birliğine ve yardımlaşmaya odaklanma
- Profesyonel hayata hazırlanma veya profesyonel hayatta daha etkin olmayı sağlama
- Ruhsal iyilik

Gönüllülüğün toplumsal düzeydeki getirileri ise şunlardır:

- Toplumsal sorunlar konusunda farkındalığı artırma
- Yönetimde toplum yararına değişiklikler yapılması
- Politikaya yön verme
- Sosyal sermayenin gelişmesi
- Devlet ve birey arasındaki iletişimi güçlendirme
- Toplumsal kalkınmaya katkı sağlama
- Evrensel değerleri güçlendirme
- Farklılıklara rağmen bütün olabilme duygusunu aşılama

- Kendini geliştirmiş bireylerden oluşma
- Toplumsal barışı sağlama
- Demokrasinin güçlenmesi
- Ekonomik gücün artması

Bireysel ve toplumsal düzeydeki kazanımlara ek olarak, gönüllülüğü sağlık yönünden inceleyen bir çalışmanın verilerine göre; gönüllülüğün, yaşam memnuniyetini arttırdığı ve depresyon riskini azalttığı görülmektedir. Ayrıca her yıl yapılan 200 saatlik gönüllüğün tansiyon düşürücü bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (T. C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2019, s.23).

1.7. Türkiye’de Gönüllülük

1970lerde Türkiye’de yaşanan ekonomik kriz sonrası uygulanan mali politikalar ışığında sağlık, barınma, eğitim gibi ana ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlar sivil toplum örgütlerine yönelmiştir. 1980 askeri darbesi sonucu sivil örgütlenmelerin faaliyet alanları daraltılmış ya da örgütler kapatılmıştır. 1990larda ise sivil alan yeniden etkin olmaya başlamıştır. 1994’te Tarih Vakfı tarafından başlatılan Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu serisi sivil görünüme ivme kazandırmıştır. 1995 yılında gönüllülüğün görünür olmasını sağlayan Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) kurulmuştur. 1996 yılında BM Programı Habitat II Konferansı’nın İstanbul’ da yapılması sivil hareketliliğin önünü açmıştır (UNV Gençlik Servisleri Merkezi, 2013, s.18-22). Gönüllülük bilincinin oluşturulması ve STK görünürlüğünün artması özellikle 1999 Marmara Depremi sonrası gerçekleşmiştir. Gönüllülerin yaptığı hayati müdahaleler ve yardımlar, gönüllülüğün ve STK’ların öneminin anlaşılmasını sağlamış ve faaliyetler ile kuruluşların geliştirilmesi gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2019, s.26). 2000lere gelindiğinde yavaş yavaş gönüllünün tanımı, gönüllülüğün sınırları ve STK’ların kurumsal yapısı belirlenmeye başlanmıştır. Günümüzde hala gönüllülük altyapısını oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Hayır kurumu olarak Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada’da faaliyet gösteren Charities Aid Foundation (CFA) tarafından hazırlanan 2021 Dünya Bağışçılık Endeksi’ne göre; Türkiye 114 ülke arasında insanlara yardım kategorisinde %59’luk oranla 48. sırada, para bağışı kategorisinde %25’lik oranla 75. sırada ve gönüllü işlere

ayrılan zaman kategorisinde %10'luk oranla 99. sırada yer almaktadır. 2022 Dünya Bağışçılık Endeksi'ne göre ise 119 ülke arasında insanlara yardım kategorisinde %75'lik oranla 16. sırada, para bağışı kategorisinde %33'lük oranla 57. sırada ve gönüllü işlere ayrılan zaman kategorisinde %11'lik oranla 104. Sırada yer almaktadır. 2021 yılındaki verilerin ortalamasına göre Türkiye; 114 ülke arasında %31'lik oranla 78. sırada, 2022 yılında ise 119 ülke arasında %40'lık oranla 63. sıradadır. Son 10 yılın endeksleri incelendiğinde, 2015, 2016, 2017 ve 2019 yıllarında yayınlanan endekslerde Türkiye bulunmamaktadır ve 2020 yılında Dünya Bağış Endeksi raporu sunulmamıştır. Belirtilen yıllar haricinde, 2012-2022 yılları arası Türkiye'nin durumu tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: Dünya Bağışçılık Endeksi'ne Göre Türkiye'nin Son 10 Yıldaki Durumu

Yıl	Sıralama	Oran	Ülke Sayısı
2012	137	15	146
2013	128	17	135
2014	128	18	135
2018	131	20	146
2021	78	31	114
2022	63	40	119

Kaynak: Charities Aid Foundation, 2012-2022.

Türkiye'nin son 10 yıldaki durumu incelendiğinde, katılan ülke sayısından bağımsız olarak, sıralamalarda ve oranlarda iyileşme olduğu görülmektedir. Özellikle son 2 yıl göz önüne alınırsa, ülkemizde, henüz istenen seviyede olmasa bile, giderek gönüllülük bilincinin artmakta olduğunu dile getirmek mümkündür.

Türkiye toplumu, gönüllülük kavramının daha iyi anlaşılması ve daha geniş bir kitleye hitap edebilmesi adına harekete geçmektedir. Bireyler, STK'lar, kamu kuruluşları ve üçüncü sektör günümüzde gönüllülük konusunda çeşitli adımlar atmaktadır. Farklı disiplinlerde üzerine çalışılan makaleler, tezler, yayınlar vb. son dönemlerde gönüllülük olgusunu daha fazla ele almaktadır.

1993 yılında 23 STK tarafından üçüncü sektörün yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek amacıyla kurulan Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV)⁷, 2011 yılından beri Sivil Toplum İzleme Projesi'ni yürütmekte ve proje kapsamında her yıl sivil toplum alanında yaşanan gelişmeleri önceki yılların bulgularıyla karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Temelde raporlar; yasal çalışmalar, uluslararası ilişkiler, kurumsal kapasite ve araştırma olmak üzere dört ana tema ile hazırlanmaktadır. Yasal çalışmalar, sivil toplumu ilgilendiren mevzuatlardan bahsetmektedir. Uluslararası ilişkiler, STK'ların uluslararası iş birliği ve iletişimini konu edinmektedir. Kurumsal kapasite STK'ların mali ve teknolojik yapısına odaklanırken, araştırma sivil toplum alanında yapılan akademik çalışmaları incelemektedir. Özellikle kurumsal kapasite bölümünde gönüllüğe dair güncel gelişmelerden bahsedilmektedir (TÜSEV, 2011, s.5).

24 Nisan 2013 tarihinde Birleşmiş Milletler Gönüllüleri tarafından Ulusal Gönüllülük Komitesi (UGK) kurulmuştur. UGK, STK'lar, bireyler ve kamu kuruluşlarının bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Gönüllülük ve gönüllüler yararına çalışan komite, gönüllülüğün tanınmasını, yaygınlaştırılmasını ve güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik; toplumun her kesiminde gönüllü katılımını artırma, gönüllülük politikalarını ve yasal çerçeveyi düzenleme, çalışma koşullarını iyileştirme, aktörlerin gönüllülerle çalışma kapasitesini artırma, sektörler arasındaki iletişim ve iş birliğini geliştirme ve gönüllülük alanındaki araştırmalara teşvik etme konularında katkı sağlamayı hedeflemektedir (TÜSEV, 2013, s.5).

16 Ekim- 20 Kasım 2019 tarihleri arasında İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi (BİLGİ STÇM) ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BİLGİ GÖÇ) tarafından yürütülen “Türkiye’de Gönüllü Araştırması” ülkemizdeki gönüllülük yaklaşımlarına geniş çerçeveli bir ayna tutmaktadır. Yayınlanan rapora göre, internet üzerinden yapılan ankete 1016 kişi katılım sağlamış, araştırma kapsamında Eylül–Kasım 2019 tarihleri arası 20 adet STK’nın gönüllü yöneticisi ile yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmış ve gönüllülerle 2 odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Bulgular, %85 oranla emeklilerin daha çok gönüllü olduklarını göstermektedir. Gönüllülerin en çok çalıştığı alan eğitimidir. Diğer çalışmalar, çocuklar ve gençler ile ilgilidir. Kurumlardaki görev alanları, %56’lık oranla eğitim

⁷Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı. https://www.tusev.org.tr/tr/hakimizdaa/amacimiz#.Y1_5rnZBw2w. Erişim Tarihi 31/10/2022.

vermek ve %51,3'lük oranla faaliyetlerin organizasyonlarında hizmet etmektir. Gönüllüler, kurum seçerken hedef kitlesinin yoğunluğunu ve çalışma alanını dikkate almaktadır. Çoğunlukla masraflarını kendileri karşılamaktadır. Gönüllü kazanımları arasında ilk üçte yeni insanlarla tanışma, kendini işe yarar hissetme ve sürekli yeni şeyler öğrenme yer almaktadır. Kişisel fayda ise toplumsal sorunlara karşı duyarlılık olarak belirlenmiştir.

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 2019 yılı Gönüllülük Yılı olarak ilan edilmiştir. Bu bağlamda, “2019 Gönüllülük Yılı Stratejisi” Sen de Gönül Ver sloganı ile kamuoyuna sunulmuştur. Proje; ülkemizin gönüllülük konusunda yeterli bir deneyime sahip olmasına rağmen, uluslararası standartlar söz konusu olduğunda, bu potansiyelini kullanamadığını belirterek, özellikle nüfusun %25,3'lük kısmını oluşturan 15-30 yaş aralığındaki gençlerin gönüllülük bilincini arttırmayı ve kamu-özel sektör arasındaki iş birliğini arttırarak gönüllülüğü kurumsal hale getirmeyi amaçlamaktadır. Sunulan belgeye göre, “gönüllülük kültürünün güçlendirilmesi”, “teknolojinin daha etkin kullanımı”, “daha etkili düzenleme ve risk yönetimi”, “gönüllü yönetiminin güçlendirilmesi ve eğitimin artırılması” ve “kurumlar arası ilişkilerin güçlendirilmesi”, “gönüllülüğün tanınması ve değerlendirilmesi” olmak üzere altı temel hedef bulunmaktadır (T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2019, s.28-35).

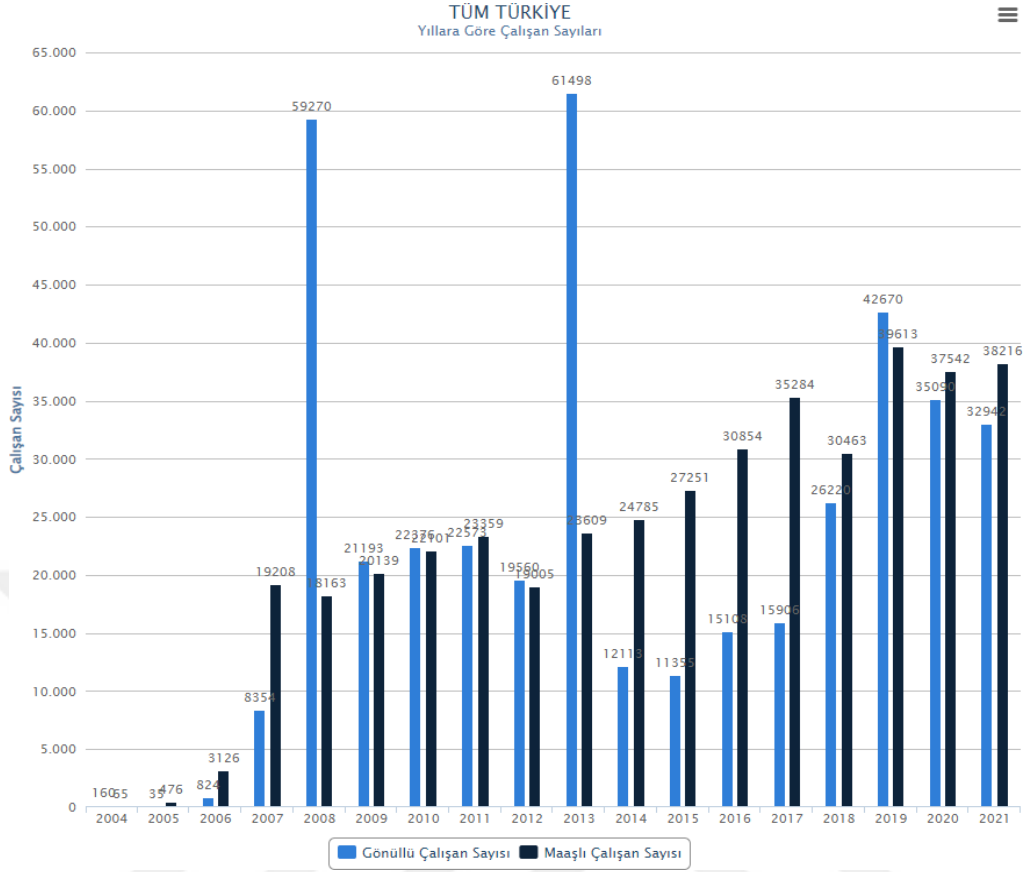
2020 yılında, SosyalBen Araştırma Kurulu, çevrimiçi anket uygulayarak gönüllülük odaklı nicel bir araştırma yapmıştır. Çalışmada, gönüllülerin motivasyonu, kazanımları ve beklentileri, buna bağlı olarak tatmin ve mutluluk ilişkisi incelenmiştir. Gönüllülük katılımcıların %82,8'inin hayatında önemli bir yerdedir. %69,8'i gönüllülüğün mutluluk düzeylerinin olumlu yönde etkilendiğini ve %70,6'sı yaşam tatminlerini arttırdığını belirtmektedir. Gönüllülüğün en büyük kazanımı karşılık beklemeden topluma fayda sağlamanın yarattığı manevi tatmin olarak belirlenmiştir. Gençlerin gönüllülük farkındalığını arttırmak için gönüllülüğün müfredata dahil edilmesi en gerekli adım olarak görülmektedir (SosyalBen Vakfı, 2020, s.1). Nitekim, Gönüllülük Yılı kapsamında Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı arasında iş birliği yapılarak “Gönüllülük Çalışmaları” dersi 2020–2021 eğitim öğretim yılından itibaren seçmeli ders kapsamında müfredata alınmıştır.

2021 yılında, T.C İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü' nün fon sağlayıcılığını üstlendiği ve Avrupa Birliği Çalışmaları Merkezi Derneği'nin yararlanıcısı olduğu Kamu – STK İş Birliğinde Türkiye'de Gönüllülük Bilincinin Arttırılması projesi⁸ kapsamında gönüllülüğü anlamak için ayrıntılı bir rapor sunulmuş, STK'lar için gönüllülük manifestosu hazırlanmış, Ankara, Adana, Trabzon ve İzmir'de seminerler düzenlenmiş ve çalışmaların dijital ortamda kişilere ulaştırılması sağlanmıştır.

Türkiye'deki gönüllülük adımları elbette ele alınanlarla sınırlı değildir. Farkında olunmasa da bu alanda her geçen gün yeni gelişmeler meydana gelmektedir. Burada amaç, gönüllülüğün ülkemiz gündeminde daha fazla yer edinmeye başladığı düşüncesine ulaşmaktır. Ancak gönüllülük üzerine çıkan yüksek seslere rağmen hala gönüllülere ve gönüllülüğe dair yasal bir mevzuatın olmaması sivil alan dayanışmasının önünde bir engel teşkil etmektedir (Universus Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2020, s.3) Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün internet sitesindeki verilere göre derneklerde çalışan gönüllü çalışan sayısı giderek azalmaktadır. Gönüllülüğe dair dinamiklerin yasal olarak belirlenmemesinin ve “Gönüllülük ve Sivil Toplum Kuruluşu” başlığı altında belirtilen gönüllülük sorunlarının bu düşüşte etkili olduğu düşünülmektedir. Derneklerde gönüllü çalışan sayısı aşağıdaki Grafik 1'de verilmektedir.⁹

⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. <https://www.gonulluluk.net/proje-hakkinda/>. Erişim Tarihi: 01/10/2022.

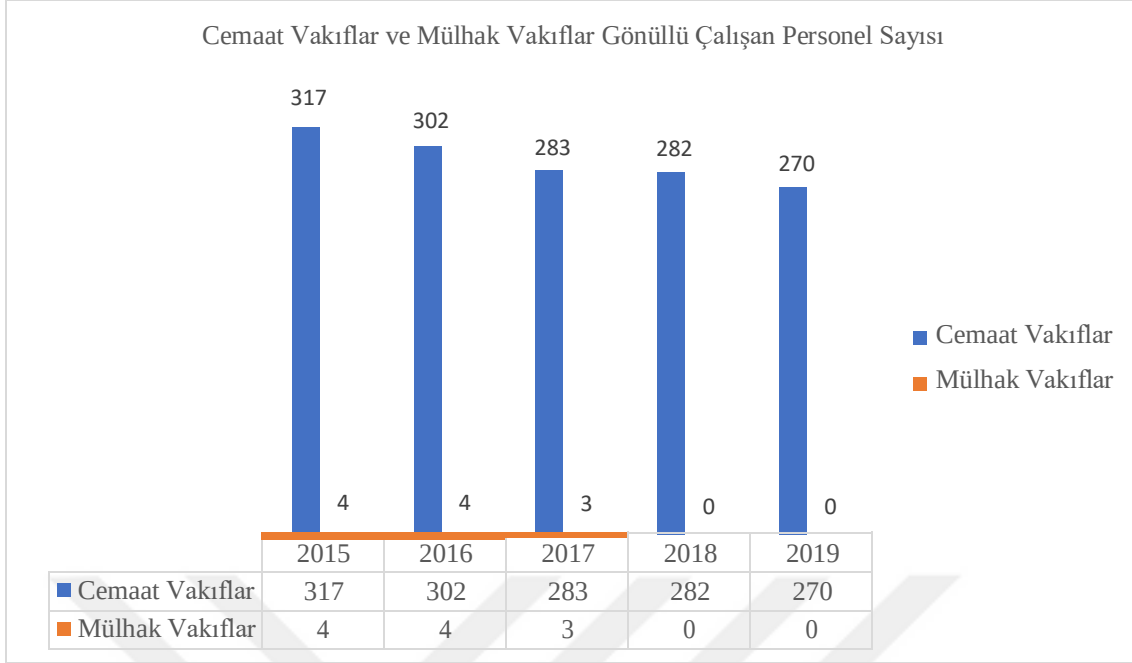
⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. <https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-gore-derneklerdeki-calisan-sayilari>. Erişim Tarihi: 01/11/2022.

Grafik 1: Türkiye'nin Derneklerindeki Gönüllü ve Maaşlı Çalışan Sayısı

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2022.

Vakıf Genel Müdürlüğü (VGM) istatistiklerine göre, 2015-2019 yılları arasında Cemaat ve Mülhak Vakıflarda gönüllü çalışan personel sayısı Grafik 2'de gösterilmektedir. İki vakıf türünde de gönüllü sayılarının derneklerdeki gibi yıllara göre düştüğü tespit edilmektedir.

Grafik 2: Vakıfların Gönüllü Çalışan Personel Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2022.

Gönüllülüğü kurumsal düzeye taşımak, gönüllü faaliyetleri arttırmak ve gönüllülüğün önündeki engelleri kaldırmak için; tanım ve ilkeleri belirleyen, yasal olarak tanınmayı ve onaylanmayı sağlayan, gönüllülerin hukuki statüsünü tarif eden, gönüllüler ve kurumlar arasındaki ilişkileri düzenleyen çerçeve kanunun yürürlüğe girmesi elzemdir. Buna ek olarak, gönüllülüğün kalkınma stratejilerine ve politikalarına dahil edilmesi gerekmektedir (T. C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2019, s.27).

Gönüllüler açısından bakıldığında ise, sorunların çözümü gönüllü yönetimine değer vermekten geçmektedir. Gönüllü yönetimi, temel insan kaynakları yönetim yaklaşımlarının (planlama, işe alım, oryantasyon, eğitim, denetleme, tanıma ve ayırma) gönüllülüğe entegre edilmesi anlamına gelmektedir (Studer, 2015, s.2-3). Problemleri ortadan kaldırmak adına gönüllü yönetiminin sağlanması ve verimli bir şekilde sürdürülmesi için verilebilecek tavsiyeler şunlardır:

- Gönüllülerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik eğitsel faaliyetler gerçekleştirmek
- Gönüllülüğü tanıtan oryantasyon programları düzenlemek

- Kurumların aktif olarak gönüllülerin toplumdaki yerini belirleyecek faaliyetlerde bulunması
- Gönüllülere özendirici ve teşvik edici hizmetler sunmak
- Gönüllülüğün eğitim programlarında yer alması
- Kurumlar arası iş birliği yapmak
- Gönüllü tatminini sağlayacak projeler üretmek
- Gönüllü vizyonu ve stratejileri oluşturmak
- Gönüllü görev tanımının yapılması
- Gönüllülerin çalışma koşullarını iyileştirmek (Arslan, 2018, s. 10-12).

BÖLÜM 2: GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLİK VE ALANLARI

Bu bölümde gönüllü çevirmenlik kavramı betimlenecektir. Gönüllü çevirmenlik çatısı altında incelenen ve çeviri yoluyla gönüllü hizmeti verilen alanlar tanımlanacaktır. İlgili alanların Türkiye’deki uygulama alanları ele alınacak ve ülke özelindeki durumuna yönelik örneklendirmeler yapılacaktır.

2.1. Gönüllü Çevirmenlik ve Türleri

Çeviri olgusunun, uygarlaşma yolunda ihtiyaçların karşılanması gereksiniminin beraberinde getirdiği anlama ve anlaşılma isteği ile ortaya çıktığı bilinmektedir. Çeviri eylemi süregelen zaman içerisinde dünya gelişimine bağlı olarak her geçen gün değişim gösterme ve çeviribilim alanı içerisinde incelenmektedir. Son 40-50 yıldır çeviribilim literatürü genellikle çevirinin diller arası aracı konumuna, evrensel özelliklerine, kalitesine, eğitime ve profesyonel hayattaki yerine odaklanmıştır. Ancak yakın geçmişe kadar gönüllü çevirmenlik konusu incelenmemiştir (Horvath, 2016, s.140). Gönüllü çeviri, insanlar tarafından özgür irade ile gerçekleştirilen, karşılığında ücret alınmayan, iyi organize edilmiş ve diğerlerinin yararına olan çeviri pratiğidir (Olohan, 2014, s. 19).

Günümüzde araştırma konusu haline gelen gönüllü mütercim ve tercümanlık ya da çevirmenlik üzerine uzlaşmış bir terim bulunmamaktadır. Bütünü yansıtan tek bir terim yerine türlerini ifade eden hayran çevirisi (fan translation), kitle kaynaklı çeviri (crowdsourced or crowdsourcing translation), toplum çevirisi (community translation), kullanıcı tarafından oluşturulan çeviri (user-generated translation), amatör çeviri (amateur/non-professional translation), işbirlikçi çeviri (cooperative/collaborative translation) vb. kullanılmaktadır. Çeviri hizmetinin gönüllü olması, maddi herhangi bir getirisinin olmadığı ve hem profesyonel hem de amatör çevirmenler tarafından verilebileceği anlamına gelmektedir. Belirtilen iki önemli özelliği yansıtmaları açısından “gönüllü mütercim ve tercümanlık” veya “gönüllü çevirmenlik” terimleri gönüllü çeviri olgusunu en iyi ifade eden terimdir (Horvath, 2016, s.141). Bu bağlamda, çalışmada gönüllü çevirmenlik kavramı kullanılmıştır. Ancak çalışmalara yapılan atıflarda geçen terimler farklılık gösterebilmektedir.

2.1.1. Afette Rehber Çeviri

Fiziksel, toplumsal, sosyal, psikolojik, ekonomik vb. sorunlara yol açan, yaşamı durma noktasına getiren, doğal yolla veya insan müdahalesiyle meydana gelen olaylara afet denilmektedir. Kuraklık, kıtlık, yangın, nükleer ve biyolojik kazalar, sel, çığ, fırtına vb. olaylar afetlere örnek gösterilebilir. İnsan yaşamını olumsuz etkileyen bu olaylar yaşamda kriz durumunu ortaya çıkarır ve afet yönetimi gerektirir. Özellikle 1999 yılında meydana gelen ve büyük yıkımlara sebebiyet veren İzmit depremi ile Düzce depremi sonrası ülke genelinde afet konusundaki çalışmalar hız kazanmıştır. 08.10.1999 tarihli kanun hükmünde kararnamede, Adana, Afyon, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Sakarya, Samsun ve Van illerinde Sivil Savunma Arama Kurtarma Birlik Müdürlükleri kurulmasına karar verilmiştir. Aynı kararnamede, “gönüllü kişiler ve kuruluşlar İçişleri Bakanlığınca belirlenen esaslara göre sivil savunma hizmetlerine katılabilir” ek maddesi yer almaktadır. Bununla birlikte, Gönüllülerin Sivil Savunma Hizmetlerine Katılma Esasları Yönergesi¹⁰ yürürlüğe girmiştir.

Belirtilen gelişmelere paralel olarak, afet durumu çeviribilim alanında da yer edinmiştir. Kasım 1999 tarihinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çeviri Bölümü tarafından Afette Rehber Çevirmen (Interpreter-in-Aid at Disasters) projesi başlatılmıştır. Afette Rehber Çevirmen, temel sözlü çeviri becerilerinin yanı sıra teknik terminolojiye hâkim, kurtarma operasyonlarında bulunmuş ve afet yönetimi sırasında aktif bir şekilde koordinasyon rolünden sorumlu olan kişidir. Proje ortaya konulurken, eylem planının bir parçası olarak, sorumluluk bilincini geliştirecek özel bir eğitim programı ile gönüllü bireylerin (mütercimler, tercümanlar, dillerde yetkin olanlar) donatılması ve projeyi kurumsal olarak temsil eden Çeviri Derneği'nin yardımıyla nitelikli çevirmenlerin acil durumlarda organize olmaları hedeflenmiştir (Kurultay ve Bulut, 2001, s.249-250).

Ülkemizde meydana gelebilecek afet durumlarında, arama, kurtarma ve yardım faaliyetleri sırasında, yurt dışı ile kurulacak ilişkilerde Afette Rehber Çevirmenlik çalışmaları ile sivil savunma eğitim ve tatbikatlarında, iş birliği sağlamak amacıyla

¹⁰ İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü. <https://silo.tips/download/gnlllern-svl-savunma-hzmetlerne-katilma-esaslari-ynerges-brnc-kisim-genel-hkmler>. Erişim Tarihi: 04/11/2022.

İstanbul Valiliği İl Sivil Savunma Müdürlüğü¹¹ ile Çeviri Derneği arasında 21 Mart 2001 tarihinde bir protokol¹² imzalanmıştır. Bu protokole Gönüllü Sivil Savunma Hizmetlerine Katılma Esasları Yönergesi ve Çeviri Derneği'nin Çevirmenlik Mesleğinin İlkeleri ve Etiği ile Afette Rehber Çevirmen Organizasyonu Çalışma İlkeleri düzenlenmiştir.

Protokol kapsamında; Çeviri Derneği, ARÇ Organizasyonu kurarak yabancı ekiplere çevirmenlik vb. hizmetleri sağlamayı ve gönüllü rehber çevirmenler sayesinde afetlerde aktif rol almayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, ARÇ hizmetlerine katılacak çevirmenlerin gönüllü işlemleri ve görev belgelerinin düzenlenmesi Sivil Savunma Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. ARÇ gönüllüleri Sivil Savunma Müdürlüğü' nün belirlediği çerçevede görevlendirilmekte ancak verilen görevler ve gönüllülerle iletişim ARÇ Organizasyonu Görevlendirme Birimi tarafından ayarlanmaktadır. Bu birimin çalışmaları, Sivil Savunma Müdürlüğü'nün bilgisi dahilinde hazırlanan bir hareket planına göre yürütülmektedir. Ayrıca, ARÇ Organizasyonu Görevlendirme Birimi yetkilisi afet sırasında kesintisiz haberleşmeyi sağlamak amacıyla, Sivil Savunma Müdürlüğü'nün izni ile telsiz kullanabilmektedir. Gönüllülerin tüm tatbikat ve eğitim süreci Sivil Savunma Müdürlüğü ve ARÇ Organizasyonu arasındaki iş birliği ve yardımlaşma ile yürütülmektedir. Hazırlanan protokole göre ARÇ gönüllüleri,

- 18-65 yaş arası olmalı
- Kriz Merkezi ve Sivil Savunma yetkilileri ve personeli ile iş birliği içinde çalışmalı
- Görevleri boyunca görev belgeleri ve kartlarını üzerinde taşımalı
- Basına hiçbir şekilde bilgi vermemeli
- Sivil Savunma Müdürlüğü'nün talebi üzerine tatbikatlarda yer almalı
- ARÇ hizmeti kapsamında çeşitli eğitimlere katılmalıdır.

¹¹ Sivil Savunma Müdürlüğü kapatılmıştır ve sivil savunmayla ilgili çalışmalar 2009 yılından beri Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) çatısı altında sürdürülmektedir. Ancak protokolün aslını korumak amacıyla bu çalışmada Sivil Savunma Müdürlüğü olarak geçmektedir.

¹² T.C İstanbul Valiliği İl Sivil Savunma Müdürlüğü ve Çeviri Derneği. <https://docplayer.biz.tr/16165863-T-c-istanbul-valiligi-il-sivil-savunma-mudurlugu-ile-ceviri-dernegi-arasinda-duzenlenen-protokol.html>. Erişim Tarihi: 12/11/2022.

İmzalanan protokolün ardından Uluslararası Arama Kurtarma Danışma Grubu (International Search and Rescue Advisory Group [INSARAG]) afet yönetimi prensipleri temel alınarak oluşturulan ARÇ çalışma ilkeleri¹³ aşağıdaki gibidir:

- Gönüllü bir oluşum olan ARÇ afet durumlarında önceden belirlenen hareket planına göre yabancı ekiplere çevirmenlik hizmeti sunmaktadır. Çevirmenlik hizmeti dışındaki gönüllü hizmetler ikinci derecede ve öncelik kapsamındadır.
- Hizmetler, yabancı ekiplerin faaliyet türlerine göre çeşitlenebilir ve yabancı ekiplerin afet durumları dışında ihtiyaç duyduğu çevirmenlik hizmeti de ARÇ tarafından karşılanmaktadır.
- Her rehber çevirmen, ortak davranış çerçevesi olarak görülen ARÇ çalışma ilkelerine ve hareket planına uymakla yükümlüdür. Hareket planının yetersiz kaldığı durumlarda başka planlar harekete geçirilebilir.
- Afette rehber çevirmenler (Arç), ilkeler doğrultusunda grupla hareket edebilme becerisinin yanı sıra sürecin gerektirdiği şartlara göre hareket edebilen bağımsız bireylerdir.
- Arçlar, evrensel kültürel değerleri benimseyen, hiçbir açıdan (din, dil, ırk vb.) ayrım yapmayan, her türlü farklılığın bilincinde olarak hareket eden evrensel kültür temsilcileridir.
- ARÇ Organizasyonunun iş birliği içerisinde olduğu her türlü kurum ve kuruluşun ilkeleri her Arç tarafından uyulması gereken ikinci ilkelerdir ve aksi şekilde hareket edilemez.
- Arç olabilmek için ARÇ eğitimi alarak koşulları sağlamak gerekmektedir. Eğitimi tamamlayanlar hareket planına dahil olurlar.
- Eğitim değerlendirmesi katılım ve devamlılık esastır. Zorunlu Arama Kurtarma ve İlk Yardım eğitimlerinin yanında programda yer alan seminer ve etkinliklere katılım da önemlidir.

¹³ Afette Rehber Çevirmenlik Organizasyonu. <https://docplayer.biz.tr/247221-Arc-gorevlendirme-organizasyonu-ve-cevirmenlerin-hareket-bicimi.html>. Erişim Tarihi: 12/11/2022.

- Eğitim programını tamamlayamayan veya bir şekilde başarısız olan adayların durumuna ilişkin görüşmeler yapılarak alternatif görüşler sunulur.
- Arçlar, çevirmenlik hizmetini aksatacak tutumlardan kaçınır ve uyumlu davranışlar sergiler. Giyim ve dil kullanımına dikkat eder. Uygun görünüşe sahiptir.
- Arçlar, çeviri hizmetlerini verimli bir şekilde verebilmek için birincil olarak kendi fiziksel ve psikolojik iyiliklerini sağlamış olmalıdır. Ayrıca bireysel sağlık ve güvenlik konusu profesyonel olarak korunmalıdır.
- Arçlar, Arma Kurtarma ve Rehber Çevirmen kimliğini, telefon zincirini, hareket planını ve çalışma ilkelerini yanında taşımak zorundadır. İhtiyaç listesindeki malzemeler hazır bulundurulmalıdır.
- Arçlar, donanımları dahilinde toplum hizmeti verebilir ancak kendilerinden çevirmenlik hizmeti dışında başka hizmetler beklenmez. Gerektiğinde uzman desteği alabilirler.
- Arçlar, ARÇ organizasyonuna ait olan hiçbir kavramı, değeri ve malzemeyi kendi menfaatleri için kullanamaz. Profesyonel çevirmenlik hizmeti vermeye yetkin Arçlar haricindeki rehber çevirmenler, çeviri hizmeti sunabileceklerine dair yanlış bir düşünceye sebebiyet veremez. Çevirmenlerin kendi başarısızlıkları, organizasyonun bütünün etkileyeceği için, etik anlamda olumsuz olarak değerlendirilir.

ARÇ faaliyetlerinin İstanbul Üniversitesi (İÜ) ile başlayan akademi ayağı Hacettepe Üniversitesi (HÜ) ve Dokuz Eylül Üniversitesi' nin (DEÜ) eklenmesiyle genişlemiştir. Bu durum eğitimlerin de ülke çapına yayılmasını sağlamıştır. İÜ' den Turgay KURULTAY ve Alev BULUT, HÜ' den Aymil DOĞAN ve DEÜ' den ise Ayşegül BAŞER, ARÇ çalışmalarına öncülük eden akademisyenlerdir. Sonraki dönemlerde Boğaziçi Üniversitesi ve Okan Üniversitesi'nde de ARÇ ile ilgili eğitim programları düzenlenmiştir (Doğan, 2012, s.53). Günümüzde belirtilen üniversitelere ek olarak, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi de ARÇ çalışmaları yapmaktadır (Duru ve Odabaşı, 2022, s. 105). ARÇ bugüne kadar birçok tatbıkata (örn.2019 yılında İngiltere merkezli uluslararası SIMEX tatbikatı) katılmış ve birçok tatbikatın yürütücülüğünü üstlenmiştir. Yurt içinde ve yurt dışında meydana gelen olaylarda aktif olarak yer almış ve çeşitli etkinliklere katılmıştır. 2003 yılı İran Bem depremi, 2004

yılında Endonezya'daki tsunami, 2005 yılı Pakistan depremi, 2007-2008 yılları arası Yunanistan K9 eğitimleri, 2009 yılında Yunanistan'da meydana gelen orman yangını, 2010 yılında Pakistan'da yaşanan sel felaketi, 2011 yılında ülkemize gelen Libya yaralıları gemisi, Japonya depremi ve yine aynı yıl ülkemizi vuran Van depremi örnek gösterilebilir (Kurultay ve Bulut, 2012, s.93; Doğan 2016 akt. Duru ve Odabaşı, 2022, s. 106). Öte yandan, çoğu ilde üye ve temsilci sayısını arttırmıştır. Halihazırda İzmir, İstanbul ve Ankara illerinde birimleri bulunmaktadır.¹⁴.

En az bir yabancı dile (çoğunlukla İngilizce, Almanca ve Fransızca) sözlü iletişim seviyesinde hâkim olan herkes ARÇ Organizasyonunda görev almak için başvuruda bulunabilir. Arç adaylarının yabancı arama kurtarma ekipleri ile sağlıklı bir iletişim kurabilmesi ve onlara verimli bir şekilde yardımcı olabilmeleri için afet, afet yönetimi ve arama-kurtarma konularında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu sebeple, başvuru yapan adaylar teorik ve uygulamalı bir eğitim almaktadır. ARÇ projesinin ortaya çıkmasıyla birlikte, ARÇ hizmetlerinin ihtiyacının belirlenmesi, belirlenen ihtiyaçlar ışığında eğitim programının oluşturulması, Eylem Planı ile programın uygulamaya konulması ve bir sonraki programın belirlenmesi aşamaları takip edilerek ARÇ eğitim programı oluşturulmuştur (Kurultay ve Bulut, 2001, s.256). Eğitim programı ana hatlarıyla arama-kurtarma, sivil savunma, ilk yardım, deprem, ordu, afet yönetimi ve ilgili yasal düzenlemeler, telsizle iletişim, toplum çevirmenliği, sözlü çeviri ve afette rehber çevirmenlik (tanımı, alan ve terim bilgisi, sorunlar, yöntemler, ilkeler, hareket planı ve organizasyon) konularını içermektedir (Kahraman, 2003, s. 38). Başlangıçta, yalnızca İÜ bünyesinde verilen eğitimler zamanla çeşitlenmiştir. Günümüzde, çeşitli dernekler, öğrenci toplulukları ve akademiler hem yüz yüze hem de uzaktan ARÇ konulu seminerler vermekte ve çalıştaylar düzenlemektedir. Kimi üniversitelerin öğretim programlarında sözlü çeviri veya toplum çevirmenliği derslerinde ARÇ konusu işlenmektedir.

Çeviri Derneği Başkanı Osman Kaya, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ile iş birliği içerisinde hareket edilen ARÇ organizasyonundaki çevirmenlerin 90-100 saatlik bir temel eğitim programıyla hem enkaz altında nasıl çalışmalarını gerektiğini hem de arama kurtarma çalışmaları sırasında kullanılan teknik dili öğrendiklerini belirtmektedir. Dünya'da başka bir örneği bulunmayan ARÇ eğitim modelinin 60 saati

¹⁴ Afette Rehber Çevirmenlik Organizasyonu. <http://ceviridernegi.org/arc/>. Erişim Tarihi: 12/11/2022.

sivil savunma (arama kurtarma, ilk yardım, deprem vb.) ve 30 saati afette dil kullanımı ile ilgilidir. Eğitimler senaryo çalışmaları ve tatbikatlar ile sonlandırılmaktadır. Eğitim sonunda katılımcılara sertifika verilmektedir. ARÇ oluşumun başlangıcında, eğitim terminolojisini belirlenmiş, yabancı ekiplerle çalışan çevirmenlerle bilgi alışverişinde bulunulmuş ve sivil savunma uzmanlarıyla görüşülmüştür. İletişimi sağlamak ve yardımlaşmayı kolaylaştırmak amacıyla hareket eden çevirmenin kurtarılması gereken kişi olmaması ARÇ için büyük önem arz etmektedir. Bu görüşten hareketle, eğitimin amacı, kurtarma tekniklerinin öğretilmesi değil, rehber çevirmenlerin kendisine ve ekiplere zarar vermeden işleri nasıl kolaylaştıracaklarını ve enkaz üzerinde nasıl hareket edeceklerini öğrenmelerini sağlamaktır. 2020 verilerine göre, oluşturulduğu günden beni 600'den fazla kişi ARÇ eğitimi almıştır. Herhangi bir afet durumunda hemen temasa geçilebilecek 150 aktif çevirmen bulunmaktadır.¹⁵

Afetlerin eldeki imkân ve kaynaklarla yetinilmesini gerektiren yapısı, iş birliğinin önde gelmesi, yardım eli uzatanların iyi niyet ve çabalarının olumlu karşılanması, karşılıklı hoşgörünün bulunması, hızlı çözümlerin üretilmesi, çalışmaların her afet durumunda kendine özgü olması sebebiyle arama kurtarma ekiplerinden yabancı dil bilenlerin en avantajlı kesim sayılması, mali kaynakların sınırlı olması, gönüllü tercümanların sahip oldukları deneyimlere bağlı olarak çeviri performanslarının farklılık göstermesi vb. özellikler, ARÇ oluşumunun toplum çevirmenliğinin bir alt alanı olarak değerlendirilmesinde etkili olmaktadır (Kurultay ve Bulut, 2001, s.250-251).

Türkiye'de toplum çevirmenliği alanında yapılan çalışmaların ele aldığı ilk konu ARÇ olmuştur ve sağlık alanı ilk sırada olmak üzere %6'lık oranla en çok çalışılan alt alandır. Özellikle 2002-2003 yılları arasında yoğunlaşan çalışmalar, ilk uygulama olması sebebiyle, ARÇ tanımı, tanıtımı ve eğitimi üzerinde durmaktadır (Şan ve Koçlu, 2020, s.799-800). Şan ve Koçlu'nun literatür taraması yaparak sunduğu, alanda 2020 yılına kadar yapılan ARÇ konulu çalışmalar, Tablo 2'de gösterilmektedir. 2001, 2003(2), 2005, 2016, 2022 yıllarına ait çalışmalar tez yazarı tarafından eklenmiştir.

¹⁵ Çeviri Derneği başkanı Osman KAYA ve öğretim üyesi Rana KAHRAMAN DURU ile yapılan röportajdan kesitlerin sunulduğu "Afette hayat kurtaran çevirmenler" başlıklı Güç Gönel SAĞIROĞLU haberinden yararlanılmıştır. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/afette-hayat-kurtaran-cevirmenler-1361455.html>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.

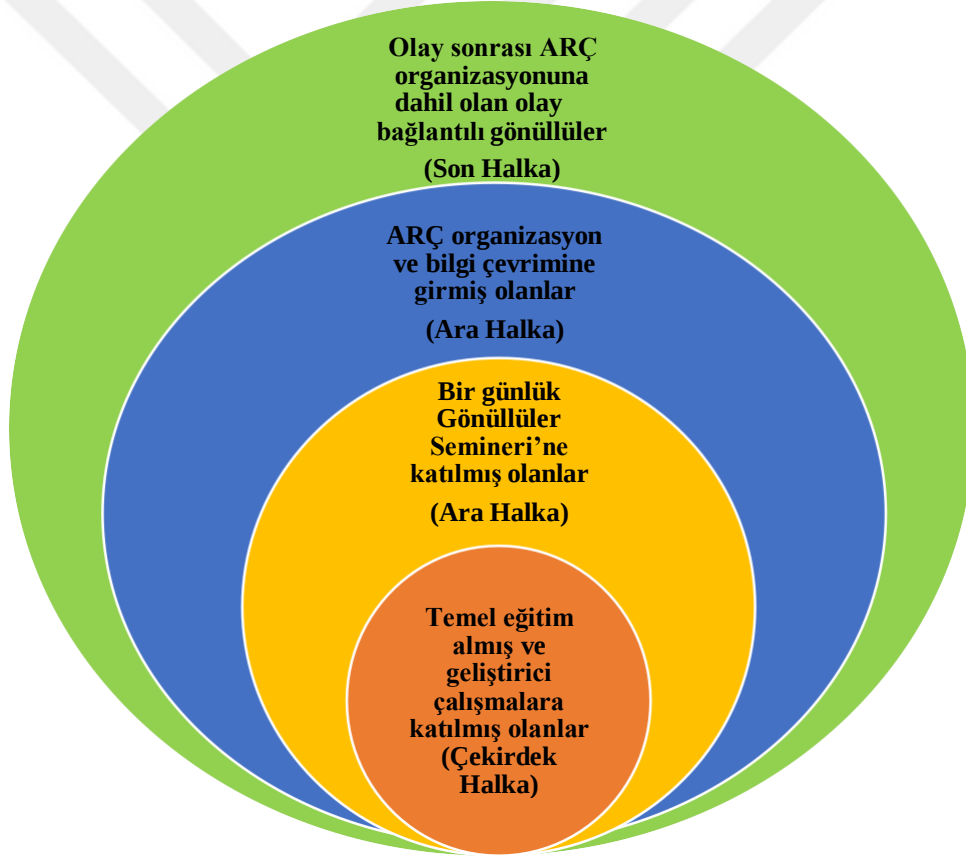
Tablo 2: 2001-2022 Yılları Arası Çeviribilim Alanında Yapılan ARÇ Konulu Çalışmalar

Yıl	Yazarın Adı	Çalışmanın Adı
2001	Turgay KURULTAY Alev BULUT	Interpreters-in-Aid at Disasters: Community Interpreting in the Process of Disaster Management
2002	Alev BULUT	The Constraints That Manipulate Interpreting Services at Disasters
2003(1)	Rana KAHRAMAN	Afette Rehber Çevirmenlik
2003(2)	Alev BULUT Rana KAHRAMAN	Voluntary Relief Interpreters as Agents of Intercultural Communication: Ethical Considerations
2005	Aymil DOĞAN Alev BULUT Rana KAHRAMAN	Voluntary Relief Interpreting: Social Responsibility and Beyond
2006	Aymil DOĞAN	Afette Rehber Çevirmenlik (ARÇ): Toplum Çevirmenliğinde Yeni Bir Boyut
2011	Aymil DOĞAN Rana KAHRAMAN	Emergency and Disaster Interpreting in Turkey: Ten Years of a Unique Endeavour
2012	Aymil DOĞAN	A Study on the Volunteers of Emergency and Disaster Interpreting Initiative (ARC) in Turkey
2012	Alev BULUT Turgay KURULTAY	Toplum Çevirmenliğine Yeniden Bakışta Afette Rehber Çevirmenlik (ARÇ)
2016	Aymil DOĞAN	Anybody Down There? Emergency and Disaster Interpreting in Turkey
2022	Rana K. DURU Rabia ODABAŞI	Emergency and Disaster Interpreters in Turkey (ARÇ) As Facilitators and Communication Agents in a Disaster Environment: EU-MODEX 2021 Turkey Example

Kaynak: Şan ve Koçlu, 2020, s.795-796.

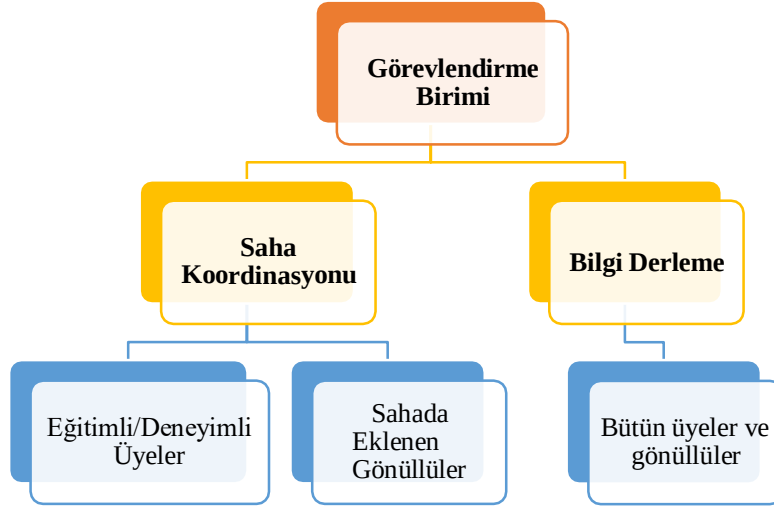
Afette Rehber Çevirmenlik teriminin karşılığı olarak İngilizce yayınlarda Disaster Interpreting, Voluntary Relief Interpreting, Emergency Interpreting, Emergency and Disaster Interpreting ve Disaster and Relief Interpreting vb. alternatifler kullanılmaktadır (Kurultay ve Bulut, 2012, s.84).

Afet durumunun zorlayıcılığına ek olarak, afet şartlarındaki çeviri etkinliklerinin çeşitliliği, çalışma koşullarının ve ortamın ani değişimi, planlamanın zorluğu, görev tanımının karmaşıklığı, hizmetin psikolojik boyutu vb. etkenler ARÇ' nin meşakkatli bir hizmet olduğunu göstermektedir. Bu durum, dil yeterliliği haricinde konu ile ilgili donanımı olmayan diğer gönüllülerin de çeviri hizmetine dahil olmasına sebep olmaktadır. Örneğin; Van depreminde ARÇ hizmeti veren 15 kişiden 6'sı bölgeden katılan gönüllüler olmuş ve bölgenin dilsel/toplumsal yapısına duyulan ihtiyacın büyük oranda giderilmesini sağlamışlardır (Kurultay ve Bulut, 2012, s.86). Belirtilen durumlar, ARÇ insan kaynaklarının sistemsal yapısını oluşturmada yardımcı olmuştur. İç içe halkalar halinde tasarlanan model Şekil 1'de gösterilmektedir. Şekil 2'de ise ARÇ organizasyonunda işleyişin nasıl ilerlediğine dair bir şema sunulmaktadır.

Şekil 1: ARÇ İnsan Kaynakları Modeli

Kaynak: Kurultay ve Bulut, 2012, s. 86-87.

Şekil 2: ARÇ'ın İşleyiş Şeması

Kaynak: Kurultay ve Bulut, 2012, s. 93.

ARÇ, kuruluşundan bu yana yaptığı faaliyetlere göre sahada aktif olarak çalışma ve her türlü afet durumuna karşı teyakkuzda bekleme olmak üzere iki temel görevi üstlenmektedir. Yalnızca afette çeviri hizmeti sağlamakla kalmamakta, ulusal ve uluslararası düzeyde bilgilendirici çevirileri ile bilgi akışını da kolaylaştırmaktadır. ARÇ faaliyetlerinde sunulan çeviri hizmeti, çoğunlukla sözlü çeviri başlığı altında incelenebile, uygulamada yazılı çeviri gerektiren durumlar da yaşanmaktadır. Örneğin; 2000 yılında AKUT için kılavuz kitabı, TRAC için iletişim kılavuzu çevirilerini yapmıştır. Bunlar dışında, STK ve kamu kurumları için yapılan kılavuz ve eğitim metinleri çevirileri bulunmaktadır (Kurultay ve Bulut, 2012, s.91).

ARÇ, tam manasıyla, ilk kez 23 Ekim 2011 tarihinde meydana gelen Van depreminde sahada aktif olarak çalışmıştır. Çalışmalarda toplam 57 çevirmen görev almıştır. Fiilen sahada çalışan 15 çevirmenin 9'unu eğitilmiş ve deneyimli ARÇ üyeleri oluşturmuştur (Kurultay ve Bulut, 2012, s.85-86). ARÇ Görevlendirme Birimi tarafından yapılan 30 Ekim 2011 tarihindeki açıklamaya göre;

“Resmi makamlardan gelen “arama-kurtarma aşamasını izleyecek olan yeniden inşa safhasında yurt dışından çadırlara, prefabrik konutlara ve barınma konteynerlerine ihtiyaç duyulacağı” açıklamasıyla yapılan yurt dışı yardım çağrısı üzerine, hızlı hareket edebilmek ve gelebilecek çevirmen taleplerine üst düzeyde cevapverebilmek amacıyla yerinde koordinasyon çalışmaları başlatma kararı aldık. 27 Ekim 2011 Perşembe günü itibarıyla sahada gerekli hazırlıkları yapmak üzere 2

arkadaşımız bölgeye intikal etti. Ön çalışmaların ardından belirlenen ihtiyaca göre iki gün içinde 10'dan fazla çevirmen farklı yerlerde görevlendirildi. ARÇ grubuna bağlı 6 çevirmen farklı kentlerden bölgeye gitti, yereldeki çevirmenlerle de iş birliği içinde çalışmaları sürdürüyorlar. ARÇ'nin İstanbul, Ankara ve İzmir gruplarının birlikte oluşturduğu ARÇ Merkezi Koordinasyon da sahadaki gelişmeleri anında izleyerek gerekli görevlendirmeleri yapmakta ve sahaya bilgi, malzeme, personel desteği sağlamaktadır.”¹⁶

ARÇ açısından büyük önem taşıyan başka bir çalışma ise 2021 yılında 10-14 Kasım günleri arası Tekirdağ'da düzenlenen AB MODEX 2021 Afet Tatbikatıdır. Uluslararası olan MODEX tatbikatlarının asıl amacı; özyeterlilik, ekiple çalışma, prosedür ve koordinasyon eğitiminin yanında tatbikatı bir öğrenme fırsatı olarak kullanabilmektir. Bu noktada, ARÇ; güçlü ve güçsüz yönlerini değerlendirmek, takım olarak hareket etme ve koordinasyon gücünü geliştirmek, benzer kurum ve sivil topluluklarla yeni ilişkiler kurmak ve gerçek hayat acil durum ve afet koşullarında uluslararası deneyim kazanmak sebepleriyle tatbikatta yerini almıştır (Duru ve Odabaşı, 2022, s. 106). ARÇ, tatbikat sırasında, acil tıbbi yardım ekibi ve operasyon merkezinde görev almış, arama kurtarma operasyonlarına katılmış ve yaralı makyajlarıyla ilgilenmiştir (Duru ve Odabaşı, 2022, s. 107-109). Değişen dinamiklere rağmen, tatbikat süresince, olaydan ve mekândan bağımsız olarak, çeviri yoluyla bilgi akışını sağlayabilmiştir. Rehber çevirmenler, acil durum ve afet operasyonları eğitimi aldıkları için kolaylaştırıcı bir rol üstlenmişler ve çalışma ortamının daha iyi, sakin ve kontrollü bir şekilde yönetilmesine büyük katkı sağlamışlardır. MODEX 2021, ARÇ'nin yeni deneyimler kazanması ve çeviri becerilerini geliştirmesi açısından verimli geçmiştir (Duru ve Odabaşı, 2022, s. 109-110).

Görüldüğü üzere, ARÇ hizmetleri profesyonel gönüllülük gerektirmektedir. Profesyonel gönüllülük kavramı kullanılırken ifade edilmek istenen, kişilerin gönüllü olmasıyla beraber hizmet sunacağı alanda yeterli bilgi birikimi, donanım ve tecrübeye sahip olması ve bunları sürece dahil olduğu süre içerisinde yenileyerek güncel kalabilmesidir. ARÇ açısından değerlendirilirse, Türkiye çıkışlı olması, rehber çevirmenlerin dil yeterliliğine ek olarak afet, arama-kurtarma, ilk yardım gibi alanlarda temel eğitim alması ve farklı eğitimlere, seminerlere, çalıştaylara vb. katılması, dönemsel olarak tatbikat programlarına

¹⁶Afette Rehber Çevirmenlik Görevlendirme Birimi. <https://ceviribilim.com/2011/10/31/afette-rehber-cevirmenlik-van-depremine-donuk-calismalar/>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.

dahil olması, çeviri hizmetinin ücretsiz sunulması, organizasyonun kendi içinde bir hareket planının bulunması, belirli ilkeler doğrultusunda hareket edilmesi, gelişim yönünde yapılan değişimler ve meydana gelen dönüşümler, organizasyon yönü, psikolojik yönden destek sunması vb. ARÇ oluşumunun, insan, toplum, çevre, sağlık, ekonomi, eğitim alanı için hem ulusal hem de uluslararası düzeyde son derece önemli olan güçlü bir sosyal sorumluluk olduğunu gözler önüne sermektedir.

ARÇ haricinde TURÇEF Federasyon bünyesinde oluşturulan Doğal Afetlerde Çevirmenlik (DAÇ) oluşumu da afet durumlarında gönüllü çeviri hizmeti vermektedir. Oluşum, arama kurtarma ekiplerine özellikle İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça ve Arapça dillerinde yardımcı olmaktadır. Faaliyetlerini hem olay sırasında hem de olay sonrasında yürüten DAÇ ana merkezi İstanbul'da bulunmaktadır. DAÇ, afette çevirmenliğinin yaşayıp görerek öğrenilmesi gerektiğini savunmaktadır. Ancak elbette ki çevirmenlerin psikoloji, toplumbilim, sağlık, acil yardım ve inşaat alanlarında bilgi sahibi olması gerekmektedir.¹⁷

2.1.2. Ağ Ortamında Gönüllü Çevirmenlik

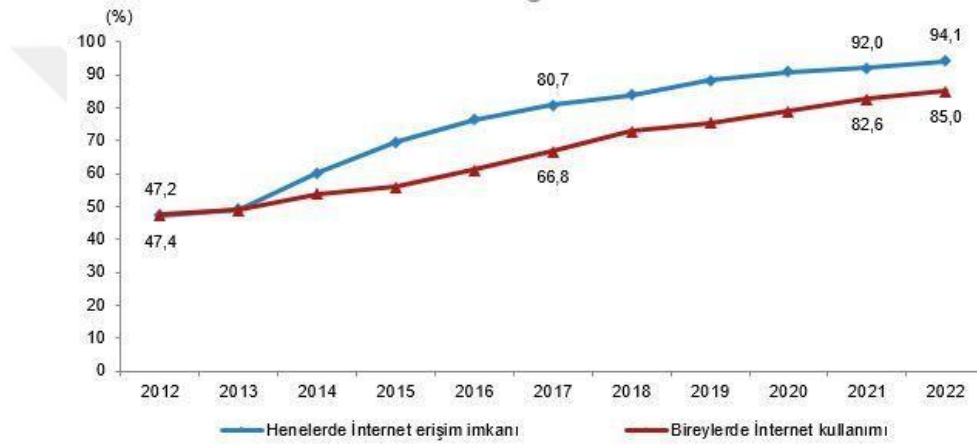
1980lerde tüm dünyada yayılmaya başlayan İnternet, 80lerin sonunda Türkiye'ye gelmiştir. Ülkemiz özelinde yapılan internet çalışmaları; 1987 yılında, akademik bir ağ olan Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı (TÜVEKA) ve 1991 yılında, sadece akademiye değil tüm sektörleri hedef alan Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ile Türkiye Bilimsel ve Teknoloji Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ortak projesi TR-NET olarak sıralanabilir. 12 Nisan 1993 tarihinde ise ODTÜ, TR-NET ile ilk internet bağlantısını gerçekleştirmiştir. Böylelikle, Türkiye gerçek anlamda internet teknolojisi ile tanışmaya başlamıştır (Gönenç, 2003, s.95-96).

Web 2.0 teknolojilerinin yaygınlaşması ile sosyal ağ siteleri ve sosyal medya kavramı günlük yaşamın içinde büyük yer edinmiştir. Sosyal medya, sosyal yapıda köklü değişikliklere sebebiyet vermiştir. Her geçen gün ise iletişim alanında kayda değer değişimler meydana getirmektedir (Çetinkaya, Şahin ve Kırık, 2014, s.51). İnsanlar sosyal ağa katılır, bir profil oluşturur, ağdaki arkadaşlara/kişilere bağlanır veya gerçek hayattaki kişileri/arkadaşları sosyal ağlara katılmaya davet ederek bir ağ oluşturur

¹⁷ TURÇEF Federasyon. *Doğal afetlerde çevirmenlik*. <https://www.turcef.net/turcef-federasyon-bunyesinde-dac-dogal-afetlerde-cevirmenlik>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.

(Mayfield, 2008, s. 14). Öyleyse bloglar, forumlar, mikrobloglar, wikiler, sosyal ağ siteleri ve mobil sosyal ağ araçları sosyal medya kavramı altında değerlendirilebilir. Daha anlaşılır olması bakımından, günlük hayatımızda sıkça kullandığımız Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, LinkedIn, Blogger, Wikipedia, Whatsapp, Telegram vb. sosyal medya örnekleridir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2022 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırmasına göre; evden internete erişim %94,1 oranındadır. 2021 yılında bireylerin internet kullanım oranı %82,6 iken, 2022 yılında %85'e yükselmiştir. 2012-2022 arasındaki kullanım oranları Grafik 3'te verilmiştir.

Grafik 3: TÜİK Verilerine Göre 2012-2022 Yılları Arası Haneden İnternete Erişim ve Bireysel İnternet Kullanım Oranları

Kaynak: TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022.

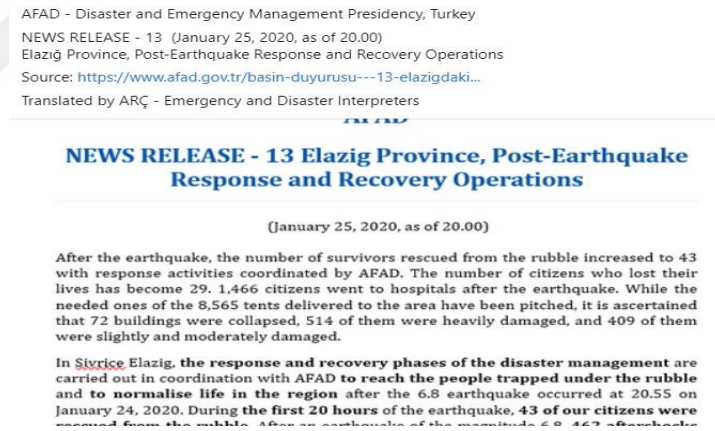
Araştırmada, bireylerin %82,7'si (%86,9 Erkek, %78,6 Kadın) interneti günde birkaç defa kullandığını belirtmiştir. En fazla kullanılan sosyal medya uygulamaları ise %82 oranla Whatsapp, %67,2 oranla YouTube ve %57,6 oranla Instagram olarak belirlenmiştir. ¹⁸

Türkiye'deki internet kullanım verileri dikkate alındığında, sosyal medya ve internetin hayatın azımsanamayacak bir bölümünü kapladığını düşünmek elbette yanlış olmayacaktır. Buna göre, gönüllü çevirmenlik hizmetine duyulan ihtiyacın büyük bir

¹⁸ TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması
[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587). Erişim Tarihi: 15/11/2022.

bölümü de sosyal medya sayesinde karşılanıyor denilebilir. Sosyal medya aracılığıyla artık insanlar hem gönüllü çevirmenlik hizmetlerinden daha çabuk ve kolay haberdar olmakta hem de gönüllü çeviri eylemini çevrimiçi olarak mekândan bağımsız ve zamandan tasarruf ederek yerine getirebilmektedir. Öte yandan, sürekli/süreksiz gönüllü çevirmen arayışında olan STK'lar veya bünyesinde gönüllü çevirmenlik ağlarına yer veren oluşumlar sosyal medya hesaplarından ya da çeşitli sosyal medya gruplarından ilan vererek geniş bir kitleye ulaşabilmektedir. Ayrıca bu tür hesaplarda ve gruplarda paylaşılan gönüllü olarak yapılmış çeviriler insanları da gönüllü çeviri yapmaya teşvik edebilmektedir.

Bir önceki başlıkta incelenen ve aslında sahada aktif çeviri kapsamında değerlendirilen ARÇ, çalışmaları ve çağrılarıyla ilgili bilgilendirme yapma amaçlı sosyal medyayı kullanmaktadır. Resim 1 ve Resim 2 ARÇ oluşumunun Afette Rehber Çevirmen/Emergency and Disaster Interpreters isimli Facebook hesabında yaptığı paylaşımlara örnek olarak verilmiştir.

Resim 1: ARÇ Tarafından Çevirisi Yapılan AFAD Basın Duyurusu

Kaynak: Afette Rehber Çevirmen/Emergency and Disaster Interpreters Facebook hesabı, 2020.

ARÇ çalışmalarına dahil olmak isteyenler arciletisim@ceviridernegi.org e-posta zincirine dahil olmak için bu formu doldurabilir.
Özellikle daha önce ARÇ seminerlerine ve /veya eğitimlerine katılmış olan gönüllülerin formu doldurmasını ve böylece iletişim ağına dahil olmasını rica ediyoruz.
<https://docs.google.com/.../1FAlpQLSch3ufvYQh.../viewform...>

AFETTE REHBER ÇEVİRMENLİK (ARÇ) BİLGİ FORMU
ARÇ faaliyetleri, acil durum organizasyonunu da kapsadığından ve resmi kuruluşlarla birlikte hareket edildiğinden ARÇ üyelerinin çeşitli bilgilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Kişisel bilgiler, ilgili resmi kurumlar dışında üçüncü...

Resim 2: ARÇ Tarafından Yapılan Üyelik Çağrısı

Kaynak: Afette Rehber Çevirmen/Emergency and Disaster Interpreters Facebook hesabı, 2020.

Gençlik Örgütleri Forumu (GOFOR), Sosyal Garaj, Hayat Sende Derneği gibi bazı gönüllülük temelli oluşumların Gönüllü Çevirmen Ağı bulunmaktadır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan Hayat Sende Derneği'nin farklı ihtiyaçlara yönelik oluşturduğu birimlerden Gönüllü Çevirmen Ağı'ndaki gönüllü çevirmenler, yabancı dil bilen ve çocuk koruma alanında yapılan yabancı dildeki her türlü çalışmayı Türkçe'ye çeviren bireyler olarak görülmektedir. Gönüllülerden iki haftalık süre içerisinde 2-4 sayfalık çeviriler yapmaları beklenmektedir. Çeviriler, dernek web sitesinin blog sayfasında paylaşılmaktadır. 2021 yılına kadar toplamda 170 blog yazısı ve 5 uluslararası rapor hazırlanmıştır (Hayat Sende Derneği, 2022, s.8). Resim 3'te derneğin Facebook hesabında duyurduğu bir çalışma örnek olarak gösterilmektedir.

Gönüllü Çevirmen Ağı adına Şevval Tufan tarafından Türkçeye kazandırılan "Evlat Edinmek Zordu, Covid-19 Bunu Daha da Zorlaştırdı" adlı blog yazımız çıktı!
Pandemi sürecinde devlet koruması altında yetişen çocuk ve gençlerin, evlat edinmek isteyen ailelerin yaşadığı çeşitli zorluklara değindiğimiz yazımızı okumak için linki tıklayınız.
<https://www.hayatsende.org/blog/>

Pandemi sonrası, koruyucu bakım sisteminde deneyime sahip gençlerin	ankete katılanların %23'ü konut
--	--

Resim 3: Hayat Sende Derneği Gönüllü Çevirmen Ağı Örnek Çeviri Çalışması

Kaynak: Hayat Sende Derneği Facebook hesabı, 2021.

Gönüllü Çevirmen Ağı ya da benzeri şekilde isimlendirilen ayrı birimleri olmasa da Türkiye’de bulunan çoğu kâr amacı gütmeyen kuruluş (Lösemili Çocuklar Vakfı [LÖSEV], TEGV, Tarih, Ekonomi ve Siyaset Araştırmaları Derneği [TESAD], Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı [ÇEVKO], Gönüllü Hareketi Derneği vb.), ihtiyaç anında, çeşitli sosyal medya siteleri yardımıyla duyurular yapmakta ve çalışma alanı fark etmeksizin, gönüllü çevirmenler ile çalışmaktadır.

Gönüllü Hareketi Derneği, çeviri gönüllülerinden, çeviri yapabilecek düzeyde İngilizce bilmesini, sivil toplum ve gönüllülük konularında çeviri yapmaya istekli olmasını ve her ay düzenli olarak 5 sayfa çeviri yapmasını talep etmektedir. TESAD, mütercim tercümanlık/ dil edebiyat bölümleri 3./4. Sınıf öğrencisi veya mezunu, makale çevirileriyle ilgilenen, MS Office programlarını kullanabilen, çeviri teknolojilerini kullanan/öğrenmeye hevesli, işbirlikçi, ekiple çalışabilen ve Almanca, İngilizce, Arapça, Çince, Farsça, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Korece, Rusça, Japonca dillerinden en az birine hâkim gönüllü çevirmenler aramaktadır. Sosyalbilimler.org, çevirmenden ayda en az bir çeviri yapmasını beklemektedir. Çeviriler, en fazla 10-15 sayfa aralığındadır ve metinler gönderilirken çevirmenin ilgi alanları dikkate alınmaktadır. Deneme çevirisinden sonra, uygun görülen çevirmenler ile çalışmalar yapılır. Verimli olan çevirmenler, sosyalbilimler.org yönetiminin iletişimde olduğu yayınevlerine yönlendirilebilir¹⁹. Okur destekli bir bilim platformu olan Evrim Ağacı, yazım ve dilbilgisi kurallarına dikkat edilmiş çevirilere önem vermektedir. Ayrıca, çevirmenin deyimleri/metaforları anlayacak düzeyde İngilizce bilmesi gerekmektedir. Yapılan çevirilerin güvenli kaynaklardan edinilmesini belirtmekte ve bilimsel değeri olmayan metinler kabul edilmemektedir. Haber odaklı çevirilerden ziyade kavram odaklı çeviriler önemsenmektedir.²⁰ Bahsedilenlerle birlikte, gönüllülüğü temel alan ve çalışmanın kısıtlı olması sebebiyle yalnızca birkaç örneğinin verildiği çoğu yapının çeviri ve çevirmen standartlarının olması, gönüllü çeviri alanının geleceği ve yapılan çevirilerin etkin bir şekilde amacına hizmet edebilmesi adına umut verici bir nitelik taşımaktadır.

Türkiye merkezli olan gönüllü çevirmenlik projeleri dışında, yurt dışı merkezli olup yurt içinde çalışmalar sürdüren yapılar da bulunmaktadır. Örneğin; ABD merkezli Khan Academy, Salman Khan tarafından 2008 yılında Silikon Vadisi’nde kurulmuştur ve

¹⁹ <https://www.sosyalbilimler.org/basvuru/> Erişim Tarihi: 13/11/2022.

²⁰ <https://evrimagaci.org/ceviri-kurallari-6982> Erişim Tarihi: 13/11/2022.

dünyanın internet ortamında sunulan kâr amacı gütmeyen en büyük eğitim platformudur. Platformun amacı, eğitimde fırsat eşitliği ilkesini gözeterek ücretsiz öğrenme ortamını dünyanın her yerine ulaştırmaktır. Kurulduğu günden bu yana 200' e yakın ülkede kullanılmış ve içerikler 41 dile çevrilmiştir (Özkan ve Demirel, 2022, s.71). Eğitim konuları hem ilkokul müfredatından üniversite müfredatına kadar geniş bir kapsama sahiptir hem de müfredat dışında birçok alanda hazırlanmaktadır. Türkiye ekibi, Khan Academy Türkçe ise tüm içerikleri dünya çapında Türkçe bilen herkese sunmak amacıyla 2012 yılında kurulmuş ve Kasım 2013 tarihinde yapılan bir basın toplantısı ile duyurulmuştur. Khan Academy Türkçe, çalışmalarını 1992 yılında eğitimi destekleme hedefiyle yola çıkan STFA Gurubu'nun Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı sponsorluğunda yapmaktadır.²¹ Türkiye'nin gönüllü ekibinde Türkiye Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL), Robert Koleji, Koç Lisesi, TED Koleji, Boğaziçi Üniversitesi vb. okullardan öğrenciler, öğretmenler, akademisyenler, konularının uzmanı profesyoneller çeviri konusunda destek verirken çeşitli ses sanatçıları da ders videolarının seslendirilmesine katkı sağlamaktadır. Bugün binlerce okul Khan eğitim videolarını sınıflarında kullanmaktadır. 2021 yılı itibariyle Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformunda da ders içeriklerine yer vermeye başlanmıştır. Eğitimin herkesin hakkı olduğuna inanan Khan Türkçe ekibi, ders videolarına işitme engelli öğrenciler için alt yazı seçeneğini de eklemiştir. Bugün Türkiye şubesi, 10.000'i aşkın ders videosuna ulaşmıştır ve en büyük içerik kütüphanesine sahip ikinci dildir.

Bir başka örnek ise Transformatif Eserler Derneği (OTW²²)'dir. OTW, hayran eserlerine erişim sağlayarak ve hayran kültürü tarihini koruyarak, hayranların menfaatleri için çalışan, hayranlar tarafından kurulmuş, hayran eserlerinin dönüştürücü olduğuna inanan ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur.²³ OTW Çeviri Komitesi Türkçe ekibi, 2014 yılında oluşturulmuştur ve 7 çevirmeni bulunmaktadır. Hayran çalışmalarını önemseyen ve dolaşımını sağlayan uluslararası bir dernek bünyesindeki çeviri komitesinin Türkiye'de de yapılanması, gönüllü çevirinin toplumdaki yerinin güçlendirilmesi yolunda etkili bir adım olarak kabul edilebilir.

²¹ Khan Academy. *The Turkish Team*. <https://support.khanacademy.org/hc/en-us/articles/360037662392-T%C3%BCrk-tak%C4%B1m%C4%B1-The-Turkish-Team>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.

²² "Organization for Transformative Works" kısaltması.

²³ <https://www.transformativeworks.org/>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.

Türkiye'nin de faaliyet gösterdiği uluslararası oluşumlardan biri olan The Rosetta Foundation (TRF), 2009 yılından beri, dilsel farklılıklardan kaynaklanan bilgi açığını ortadan kaldırarak, bilgiye erişim olanağının açık ve eşit olması için faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Vakfın misyonu; yoksulluğu gidermek, sağlık hizmetlerini desteklemek, eğitimi geliştirmek ve adaleti yaymak hedefleriyle yola çıkarak, yetersiz hizmet alan toplumlarda, neredeyse tüm dünya dillerinde, bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmaktır. Rosetta, 160 farklı ülkeden 15 binin üzerinde gönüllü çevirmenle ve 300' ü aşkın sivil toplum kuruluşuyla çalışmaktadır.²⁴ GoogleTranslate bünyesinde bulunan dillere ek olarak 14 yerel dilde çeviri hizmeti sunmaktadır. İstanbul ve Ankara illerinden çeşitli sivil toplum örgütleri (Arama Kurtarma Derneği, Buğday Derneği, Down Türkiye, Dreams Academy, Engelli Kadın Derneği, Hayata Destek, Ruh Sağlığında İnsan Hakları Girişimi, Sen de Gel ve Toplum Gönüllüleri Vakfı) Rosetta' nın çeviri grubu Trommons ağına üyedir.²⁵

Günümüzde farklı diller arası bilgi alışverişinin yoğunlaşmasına bağlı olarak gönüllü çevirmenlerin faaliyetlerindeki hızlı büyümeye dikkat çeken Bey vd. (2005), ağ ortamında gönüllü çevirmen topluluklarını ikiye ayırmaktadır:

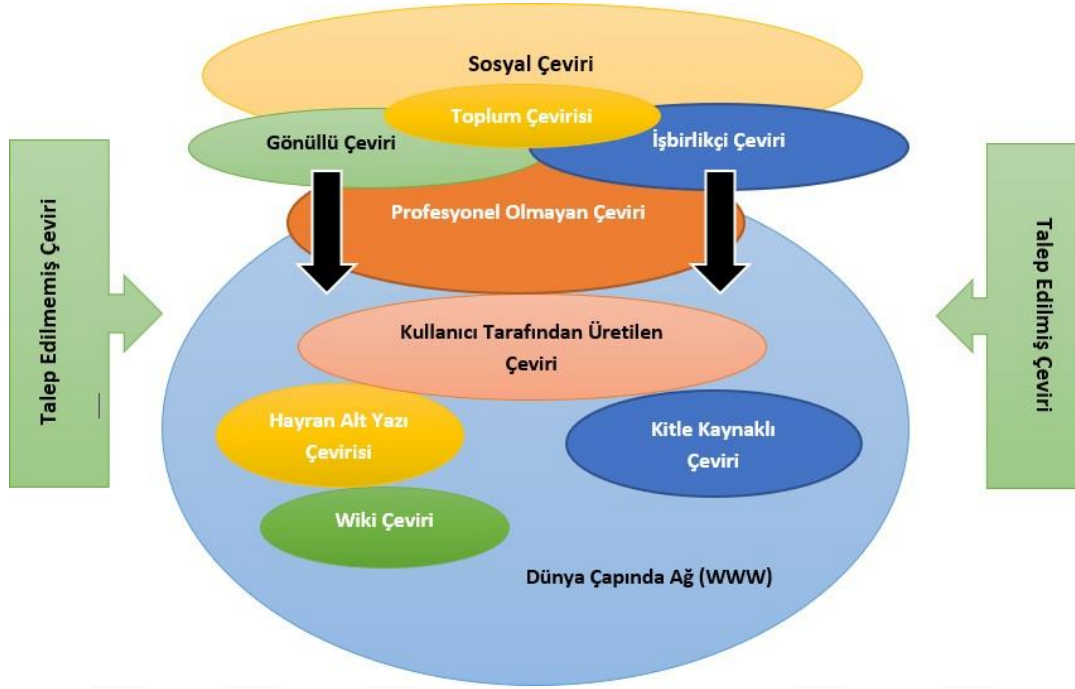
1. Görev odaklı çevirmen toplulukları
2. Konu odaklı çevirmen toplulukları

Buna göre; görev odaklı çevirmen toplulukları, bir dizi belge çevirisi yapmak için bir araya gelmiş gönüllü çevirmen gruplarından oluşmaktadır. Çoğu, teknik belge çevirisi (açık kaynak kodlu yazılımlar gibi) yapmaktadır. Konu odaklı çevirmen toplulukları ise çevrimiçi içerikleri (haber, analiz, rapor vb.) çeviren ve çevirileri kişisel ya da grup web sayfalarında paylaşan bireysel çevirmenlerden oluşmaktadır. Bu çevirmenler, çoğunlukla olaylara aynı açıdan yaklaşan, benzer görüşleri paylaşan ve bunları savunma amaçlı çeviri yapan kişilerdir (s.2). O'Hagan yukarıda verilen sınıflandırmaya ek olarak (3) hayran çeviri ağları kategorisini önermektedir. Bu kategorideki çevirmenler, özellikle popüler kültüre ait içerikleri bir hayranı olarak çevirir (O'Hagan, 2009, s.103).

²⁴ The Rosetta Foundation. <https://translatorswithoutborders.org/translators-without-borders-and-the-rosetta-foundation-are-merging/> Erişim Tarihi: 13/11/2022.

²⁵ Sivil Düşün. *Rosetta Foundation gönüllü ağını tanıyalım*. <https://www.sivildusun.net/rosetta-foundation-gonullu-ceviri-agini-taniyalim/> Erişim Tarihi: 13/11/2022.

İnternet gerçeğinin gönüllü çevirmenlerin uygulama sahasındaki yerini etkilemesi ve yeni alt alanları beraberinde getirmesi literatürde kavram karmaşasına sebep olmuştur. Jimenez Crespo (2016), bu karmaşayı engellemek amacıyla gönüllü çevirmenlik alanlarını aşağıda verilen Şekil 3'teki şemaya²⁶ göre değerlendirmiştir.

Şekil 3: Gönüllü ve İşbirlikçi Çeviri ile İlgili Kavramlar Şeması

Kaynak: Jimenez Crespo, 2016, s.61

Sosyal çeviri; gönüllü, işbirlikçi ve toplum çevirisini kapsayan bir üst kavram olarak düşünülmektedir. İlgili türler çeviri içeriklerini, pratiklerini ve olgusunu değiştiren Web 2.0 teknolojileriyle ortaya çıkmıştır. Kullanıcı tarafından üretilen çeviri kavramı, üreten tüketiciler tarafından yapılan ağ ortamındaki iş birlikçi çevirileri ifade eden kapsamlı bir terimdir. Gönüllü çeviri, şemada, talep edilen (solicited) ve talep edilmeyen (unsolicited) olmak üzere iki yönlü resmedilmektedir. Talep edilen çeviri, bir şirket/kurum/oluşum/organizasyon vb. tarafından istenen belirli bir gönüllü işi yerine getirmeyi ifade etmektedir. Talep edilmeyen ise kullanıcıların kendi ilgi alanlarına, isteklerine, ihtiyaçlarına vb. göre değişen ve organize edilmemiş gönüllü çeviri işi anlamına gelmektedir (Jimenez Crespo, 2016, s.62).

²⁶ Şemanın içeriği, bu çalışmanın yazarı tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir ve renklendirmeler hariç şekilsel orijinallliği korunmuştur.

Fernandez (2012), hayran alt yazı çevirisi (fansubbing), tara-çeviri (Görgüler, 2016, s.2) (scanlation), web/wiki çevirisi, oyun çevirisi gibi faaliyetleri örnek vererek gönüllü çevirmenlerin icra ettiği toplum çevirisinin farklı boyutlarda sınıflandırılabilirdiğini belirtmektedir. Neredeyse her toplumun aynı zamanda ağ toplumu haline gelmesi ile bilgiye evrensel düzeyde ulaşılması ve bilginin ücretsiz olması sayesinde işbirlikçi (collaborative) çeviri son on yıldır ivme kazanmıştır (s.116). Çevirmenlerin büyük çeviri projelerinde gönüllü olarak çalışmasına olanak sağlamak için ekip yazılım sistemleri ve işbirlikçi çeviri ortamları geliştirilmektedir. İşbirlikçi çabalar açısından bakıldığında, insanlar arasındaki etkileşimi sağlayan ve insan-makine ilişkisini etkinleştirmeyi/geliştirmeyi amaçlayan Web 2.0, küresel toplumun muazzam bir gücü haline gelmiştir. Böylelikle bireylerin sadece tüketici konumundan çıkıp üretici tüketicilere dönüşmesini sağlamıştır. Kolektif zekanın ya da bilgeliğin kişilerin bireysel çabalarından daha güçlü olabileceği düşüncesini desteklemiştir (s. 120).

Hayran çevirisinin, hayır amaçlı yapılmaması sebebiyle gönüllü çeviriden farklılık gösterdiği düşünülse de belirli bir grup için önem arz eden bir ürün ortaya koyma amacı taşıması ve çevirmenlerin maddi getiri beklentisinde olmaması, yapılan işin gönüllülük eylemi olarak değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. İnternetin yayılması hayran çevirisinin daha görünür olmasını ve hayranlar tarafından sunulan çeviri ürünlerinin daha ulaşılır hale gelmesini sağlamıştır. Hayranlar; çizgi film, televizyon programları, video oyunları, karikatürler, şarkı sözleri gibi çok geniş ve farklı birçok alanda çeviri yapmaktadır (Evans, 2020, s. 177). Çevrilecek olan ürünler, siyasal, tıbbi veya hayır kurumlarının ilgilendiği özel alan metinlerinden ziyade popüler kültürden gelmektedir. (O'Hagan, 2009, s. 101) İçerikler hayranlar tarafından hayranlar için (by fans and for fans) üretilmektedir. Bu cümle halihazırda hayran kültürünün temel ilkesini ifade etmektedir. Üretilen içerikler Web aracılığıyla ilgililerine dağıtılmaktadır. Böylelikle çeviri ürünü, içeriğin etkileşimini pasif olmaktan çıkarmakta ve daha aktif bir şekle sokmaktadır. Hayran topluluğuna hizmet türü olarak görülen hayran çevirisi kapsamında, yalnızca çevirisi yapılmayan içerikler değil resmi çevirisi yapılan içeriklere alternatif çeviriler de yapılmaktadır. Çünkü bazı durumlarda resmi çeviriler hayranların yaptığı çeviriler kadar verimli olmamaktadır. (Evans, 2020, s. 178).

Hayran çevirisinin alt türü olan hayran alt yazı çevirisi Japon animelerin İngilizce versiyonlarını Batı ülkelerine yaymak amacıyla başlamıştır ve günümüzde işbirlikçi

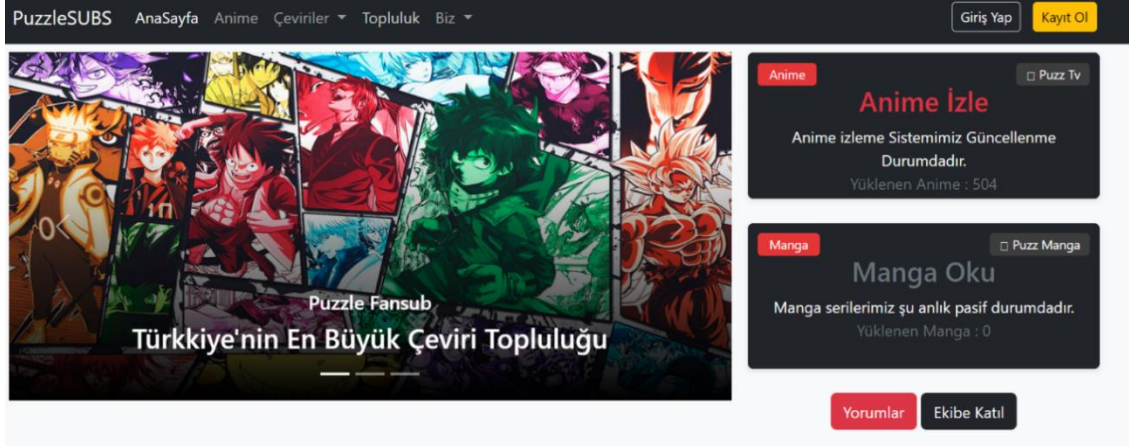
çevirinin yaygın örneklerinden biri haline gelmektedir. Muhtemelen genç gönüllü çevirmenler arasında en popüler etkinlik olarak görülmektedir (Fernandez, 2012, s.123). Projeler, genellikle ağ teknolojilerinin olanaklarından, üyelerinin becerilerden ve kolektif zekadan faydalanmak amacıyla sanal topluluklar tarafından yürütülmektedir (Levy, 2000 akt. Gonzalez, 2020, s. 173). Bu topluluklar, internet kullanıcılarının geleneksel çeviri uygulamalarını ve dağıtım şekillerini değiştirmiştir. Sanal çeviri ağları; amatör, profesyonel, alanda deneyimli ve deneyimsiz çevirmenlerin bilgi alışverişinde bulunmasını sağlayan açık forum görevi görmektedir (Mc Donough, s.98). Türkiye özelinde incelendiğinde, gönüllü olarak alt yazı çevirisinin yapıldığı ve erişime sunulduğu türkçealtyazi.com sitesi bulunmaktadır. Ayrıca, Puzzlesub, Mangaşehri, Adonisfansub, Mindafansub, Anisekai, Aoifansub vb. anime toplulukları bulunmaktadır. Ülkemiz için de literatürde belirtildiği üzere, anime çevirisi en çok tercih edilen hayran çevirisi olarak düşünülebilir. Örnek olarak, sitesindeki çeviri forumu Resim 4'te ve Puzzlesub web sitesi Resim 5'te gösterilmektedir.

Türkçe Altyazı Forum Genel Çeviri Duyuruları				
Forumda Ara				
Bul				
Alt Forumlar: Film Çevirileri Dizi Çevirileri Grup Aktiviteleri Belgesel Çevirileri Anime Çevirileri Engelsiz Altyazılar Çeviri İstekleri				
Çeviri Duyuruları				
yeni başlık				
1. sayfa (Toplam 202 sayfa) [Bu forumda 6051 başlık bulunuyor]				
Sayfa: 1, 2, 3, ..., 200, 201, 202 Sonraki »				
Duyurular	Yazar	Cevap	Gösterim	Son İleti
[Çeviri] Shaman King (Remake) (2021) (AnimeSeverler) Türkçe Altyazı İndir!! [Genel » Çeviri Duyuruları » Anime Çevirileri]	AnimeSeverler	6	1559	20 Ekim 2020 08:36 SolarPlexus
30 Mesaj barajı yüzünden istek yapamayanların dikkatine! [Genel » Çeviri Duyuruları » Çeviri İstekleri]	byKush	2	11241	26 Kasım 2010 02:16 byKush
Çeviri isteğinde bulunacakların dikkatine! [Genel » Çeviri Duyuruları » Çeviri İstekleri]	dante66	0	14029	29 Mart 2009 01:12 dante66

Resim 4: Türkçealtyazi.com Sitesinde Yer Alan Çeviri Forumu

Kaynak: Türkçealtyazı. Forum. <https://turkcealtyazi.org/forum.php?f=10>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.

Resim 5: PuzzleSub İnternet Sayfası

Kaynak: PuzzleSub. <https://www.puzzlesubs.com/>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.

Tara çeviri ya da hayran çizgi roman çevirisi hayran çevirisinin yüksek oranda görünür alanlarından biridir ve internet sayesinde manga olarak bilinen Japon çizgi romanların, resmi çevirilerinden önce, hayran çevirileri okuyuculara ulaşabilmektedir (Evans, 2017, s.324). Tara-çeviri (scanlation), İngilizce scan ve translation kelimelerinin kısaltılmasıyla oluşmuştur (O'Hagan, 2009, s. 100). Tara-çeviri sürecinde öncelikle orijinal çizgi roman taranır, yazılı metin çıkarılır ve ardından çevrilmiş diyalog eklenir. Tara-çeviriler, okuyucuların dikkatini bir metinden diğerine vermesini gerektirmediği için kullanıcı dostudur. Tara-çevirmenler (scanlators) (Görgüler, 2016, s.2), lisanssız çizgi romanlara odaklanırlar ve bu sebeple resmi çevirilerle yarış halinde değildirler. Diğer yandan, son dönemlerde resmi çeviriler de tara çevirilerin karşılaştığı sorunları yaşamakta ve giderek hayran pratiklerinden yararlanmaktadır. Tara-çeviri pratiğinin önemli bir yönü hayranlar için yapılmasıdır. Çeviri bir kazanç elde etmek için yapılmaz, önemli olan metinlerin ulaşılabilir olması, manganın tanınması ve tutkunun paylaşılmasıdır (Evans, 2020, s. 178-179).

Türkiye’de ilk mangalar İngilizce dilinde okunmaktaydı. Animeler izlemiş, kendi tara çeviri sitelerini ve hayran forumları kurmuş olan Türk gençliğinin talebi ile İngilizce’ den Türkçe’ ye ve daha sonraları Japonca’ dan Türkçe’ ye çeviri yapan tara çeviri siteleri Türk toplumunda da yerini almıştır. Günümüzde ise Türkiye’deki durum manga ve anime hayranlığı çevirilerle sınırlı kalmamakta, gençlik; haber ve bilgi siteleri, hayran siteleri, forumlar, manga tarzı oyunlar, sohbet odaları vb. (serimanga, manga tr, rüyamanga,

sadscans vd.) yollarla aktif olarak hayran kültürünü sürdürmektedir (Okyayuz, 2017, s. 162-163). Mangaların Türkçe çevirilerinde yabancılaştırma yöntemi kullanılmaktadır. Metnin özünden kaybetmeden yerileştirilmesi veya erek kültüre uyarlanması neredeyse imkânsız olduğu için orijinal halinde kalması okuyucular tarafından daha çok takdir edilmektedir (Okyayuz, 2017, s. 171).

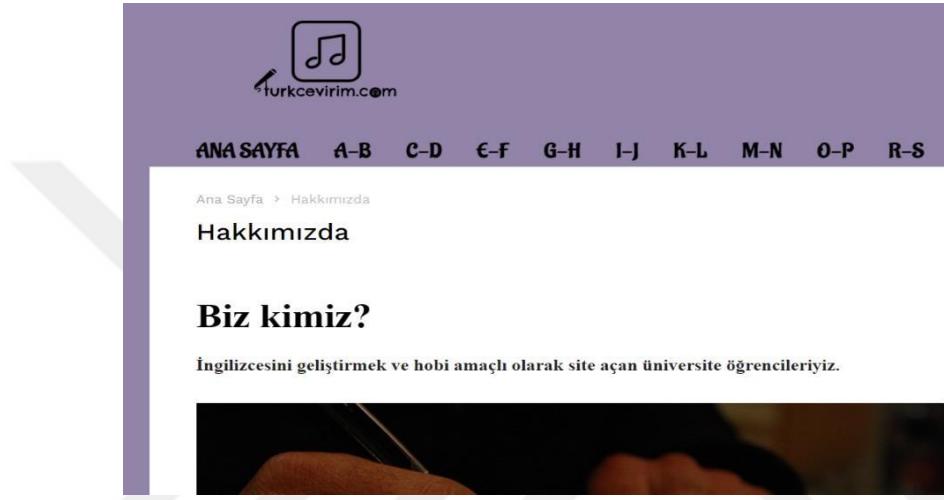
Web; oyun, film, televizyon dizisi ve diğer medya hayranları için içeriklerle etkileşimde bulunmalarını sağlayan bir araç olmuştur. Önceki dönemlerde, yalnızca salt okunur belleklerde depolandığı için rom²⁷ hacking²⁸ olarak da bilinen hayran oyun çevirisi, metni alıp gerekli kodlamayı yapanlar ve çevirmenler arasında iş birliğini sağlamak için büyük oranda teknik bilgi gerektirmektedir. Normalde mevcut olmayan oyunların çevirilerini sağlamanın yanı sıra, oyunların zayıf olarak nitelendirilen resmi çevirilerini düzeltmek amacıyla da hayran çevirileri üretilmektedir (Evans, 2020, s. 178-179). Hayran çevirmenler hem çevirdikleri içeriği derinlemesine bilme hem de resmi çevirmenlerin aksine oyuna tam erişim sağlama avantajından faydalanmaktadır. Dahası, hayran çevirmenler çeviri sürecinde sansür kurallarına bağlı olmadıkları ve yasal bir kontrolden geçmedikleri için daha özgür hareket etmektedir (Munoz, 2009, s. 178).

Hayran çevirisi çatısı altında yer edinen bir başka tür şarkı çevirisidir. Yerel ve yabancı literatürde üzerine fazla çalışmaya rastlanılamaması gerçeğiyle birlikte, gönüllü çeviri alanında değerlendirilmesi gereken bir alandır. Şarkı sözlerinin diğer kültürlerde de karşılık bulması adına yapılan çeviriler, şiir çevirilerinde olduğu gibi, çevirmenin estetik duygusuna işaret etmektedir. Şarkı çevirisi yaparken, yazın metinleri çevirisinin gerektirdiği beceriler ön plana çıkmaktadır. Yazın çevirisinde, diğer metin türlerinden farklı olarak, hedef üzerinde bir duyguyu ortaya çıkarmak amacıyla sıra dışı ve aşına olunmayan kelime ve anlatımlar kullanılmaktadır. Çok anlamlılık ve iletişim çeşitliliği sayesinde hitap ettiği kitle de çeşitli ve değişkendir (Aksoy, 2002, s.56). Bazı durumlarda, hayran çevirileri içeriğin veya metnin farklı bir dil topluluğunda da var olmasını sağlayan tek araç olabilmektedir (Evans, 2020, s. 178). İşte gönüllü olarak yapılan ve yazın estetiği gerektiren şarkı çevirisi tam olarak bu görevi görmektedir. Ayrıca diğer hayran çeviri türlerinden farklı olarak, hayranlar şarkıların çevirilerini yaparken kaynak sözlerin yerine

²⁷ İngilizce’ de *Read Only Memory* ifadesinin kısaltılmış halidir. Türkçe’ de *salt okunur bellek* anlamına gelmektedir.

²⁸ İngilizce *hack* terimi keyfine bilgisayar programları yazmak anlamında kullanılmıştır. (Munoz, 2009, s. 170).

geçmesini değil, orijinal sözlerin takdir edilmesini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (Evans, 2020, s. 180). Şarkı çevirilerinin işlevsel yönüne eğilmeyi amaçlayan Saraeva (2015), Türkçe ve Yunanca şarkı çevirilerini incelediği çalışmada, hayranların çeviriler yoluyla iki kültürün yakınlaşmasında etkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır (s. 143-156 akt. Evans, 2020, s. 180). Türkiye’de çevirialternatifim, lyricstranlate, sarkicevirileri, turkcevirim vb. oluşumlar şarkı çevirisi hizmeti vermektedir. Örnek olarak, turkcevirim internet sayfası Resim 6’da gösterilmektedir.

Resim 6: Hayran Şarkı Çevirisi Topluluk Örneği turkcevirim İnternet Sayfası

Kaynak: turkcevirim. <https://turkcevirim.com/hakkimizda/>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.

Kitle kaynak (crowdsourcing) terimi, geniş kitleler halindeki kişilerin gönüllülük esasına göre yerine getirdiği görevler ve dışarıdan alınan desteğe işaret etmektedir. Kitle kaynak, iş birliği ve yardımlaşma temelli, karşılıklı örgütsel ağların bulunduğu bir süreçtir ve kuşkusuz süre, maliyet ve yaratıcılık vb. açılardan avantajları sayesinde hem akademilerin hem de iş dünyasındaki girişimcilerin ilgisini çekmektedir (Pascoal, Furtado & Chora, 2017, s. 230). Howe (2006, 2008), yeni teknolojileri ve dijital trendleri konu edinen Wired dergisinde ilk defa kitle kaynak anlamına gelen crowdsourcing terimini kullanmıştır. Kitle kaynak kullanımı, kitlenin çeşitli deneyimlerinden ve bilgisinden yararlanmak için geniş kitlelere belirli görevler vermeyi ifade etmektedir (Desjardins, 2017, s.22). Gönüllülüğü temel alan çeviri türlerinden biri olan kitle kaynaklı çeviri, çevirilerin İnternet tabanlı büyük bir sanal topluluk aracılığıyla elde edildiği bir çeviri modelidir. İnternet kullanıcıları tarafından gönüllü olarak gerçekleştirilir ve genellikle

belirli platformlarda çevrimiçi topluluklar oluşturan bir grup insan tarafından iş birliğiyle üretilir (O'Hagan, 2011, s.14). Kitle kaynaklı çeviri, özellikle gönüllü olarak çeviri yapan kişilerin desteğiyle başarılı olmaktadır (Fernandez, 2012, s.121). Austermühl' e göre, kitle kaynaklı çeviri De Palma ve Kelly (2008) tarafından da belirtildiği üzere, “insanlara ait, insanlar için, insanlar tarafından yapılan” çeviriye ve genellikle kullanıcının ya da topluluğun oluşturduğu içeriklerin çevirisine işaret etmektedir. Bu olgu için tanımlamalar, literatürde büyük farklılıklar göstermektedir. Bu çeviri türünü kavramsal olarak karşılamak amacıyla; iş birlikçi çeviri, hayran çevirisi, kullanıcı tabanlı çeviri, alaylı çeviri, halk çevirisi, katılımcı çeviri, gönüllü çeviri, toplum-kitle kaynaklı-işbirlikçi çeviri, havuz çevirisi, kovan çevirisi, sosyal çeviri ve Web 2.0 çevirisi terimleri kullanılmaktadır (Austermuehl, 2011, s.15).

Kitle kaynaklı çeviri türünün en iyi örneği olan Facebook, temel iş alanı olan sosyal ağ uzmanlığından yararlanarak, 2007 yılının sonlarında kitle kaynak kullanımını başlatmıştır. Facebook kullanıcıları sitenin farklı bölümlerinde çeviri yaparak dil desteği sağlamıştır. Facebook Translations adında kullanıcı dostu bir uygulama geliştirmiş ve uygulamadaki kullanıcı oylama sistemi ile kullanıcılarının tutkusunu ve kitlesel iş birliğini arttırmıştır (O' Hagan, 2009, s.112). Oylama sonuçları ve çevirmenlerin hem niteliksel hem de niceliksel katkıları uygulamada duyurulmuş ve böylelikle çevirmenler için büyük bir motivasyon faktörü oluşmuştur. Translate Facebook Team ²⁹, resmi sayfalarında yaptığı açıklamaya göre, 18 Nisan 2022 tarihi itibarıyla uygulamanın sona erdiğini belirtmektedir. Yapılan değişikliğin sebebi çevirmenlerin sayısındaki belirgin düşüş ve Facebook kullanıcı arayüzündeki azalmadır.³⁰ Ancak Facebook tarafından hayata geçirilen kitle kaynaklı çeviri uygulamasının hayran çevirisinin özellikleri ile örtüştüğü saptanmıştır. Facebook uygulamaya koyduğu model ile motivasyonu yüksek iş birlikçi bir toplum yaratmış ve başarılı olmuştur. Ayrıca uygulamadaki gönüllü çevirmenlerin bulundukları toplumun özelliğinden kaynaklı bazı alanlara aşinalığı ile özel alan bilgisinin daha derin olması diğerlerine kıyasla daha anlamlı çevirilerin üretilmesini sağlamıştır (O'Hagan, 2009, s. 113-114).

²⁹ Translate Facebook Team. (2022). *Anasayfa*. <https://www.facebook.com/TranslateFacebookTeam/>. Erişim Tarihi: 14/11/2022.

³⁰ *Translate Facebook Team* Facebook sayfasındaki 18 Nisan 2022 tarihli gönderi yazar tarafından çevrilmiş ve gerekli kısımlar çalışmaya aktarılmıştır. Bkz. <https://www.facebook.com/TranslateFacebookTeam/>.

Kitle kaynaklı çeviriye bir diğer örnek olarak Facebook ağını taklit eden, ancak farklı olarak eğitilmiş çevirmenlerden ücretsiz hizmet sunmalarını talep eden LinkedIn verilebilir (Garcia, 2010, s.4). LinkedIn, 2009 yılında 41 milyondan fazla kullanıcıya e-posta ile içerikleri gönüllü olarak çevirmek isteyip istemeyeceklerini soran bir anket yollamış ve olumlu geri dönüşler de almıştır. Ayrıca, diğerleri gibi en az iki dilli kullanıcıları olan Twitter, Adobe, Microsoft vd. çok geçmeden Facebook kitle çevirisi stratejisinin kendilerine uygun olup olmadığını test etmiştir (Garcia, 2015, s.21).

2006 yılında İngilizce ve Arapça dillerinde hizmete başlayan ve günümüzde 109 dilde ³¹ hizmet sunan Google Translate, çeviri motoruna düzgün bir dizgileme getirebilmek için 2016 yılında kitle kaynaklı çeviri hizmetini kullanıma açmış ve gönüllülük temelli olan bu yöntem ile kullanıcılara çevirileri anında düzenleyebilme imkânı sağlamıştır (Koç, 2020, s.915). Google, kullanıcılarını, içerikleri düzeltebildiği, onaylayabildiği ve içeriklere başka alternatifler önerebildiği Google çeviri topluluğuna katılmaya teşvik etmektedir. Buna ek olarak, profesyonel çevirmenler için çeviri sürecini kolaylaştırıcı bir araç takımı sunmaktadır. Çeviribilim, gönüllü çevirmenlik olarak bilinen bu olguyu, internetin çeviri pratiğine getirdiği değişikliklerden biri olarak görmektedir (Cronin, 2013, s. 134). Bu tür platformlardan elde edilen veriler temel çeviri algoritmalarını geliştirmek ve performanslarını iyileştirmek için kullanılır. Örneğin, Facebook tarafından kullanılan Bing vb. makine çevirisi motorları insan katılımıyla oluşan bilgiyi algoritmik güç ile birleştirerek çalışır. Burada çeviri tarafından izlenen prosedür, insan-bilgisayar-insan sırası ile ilerlerken otomatik sürecin (oluşumların hesaplanması, olasılıkların tartışılması vb.) öncesi ve sonrası insan emeğinin ürünüdür (Ramati & Pinchevski, 2017, s. 2559).

Microsoft, Microsoft Language Portal dil girişimini başlatmıştır. Terminoloji veri tabanları gibi genel dil kaynakları sunan bu platform, kullanıcıların terminoloji ile ilgili geri bildirim verebildiği bir eklenti ile kitle katılımını da desteklemektedir. Bilgi işlem terimleri sözlüğü niteliği taşıyan ve neredeyse 100 dilde ³² terim çevirisi yapan portalda Türkçe dili de yer almaktadır. Bir diğer Microsoft girişi, Microsoft Terminology Community Forum sayesinde Microsoft Windows 7 ve Office 2010 kitle çalışmasıyla

³¹ Google Translate. *About*. <https://translate.google.com/intl/tr/about/>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.

³² Microsoft Language Portal. *Terminology*. <https://www.microsoft.com/en-us/language/Terminology?rtc=1>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.

90'ı aşkın dilde yerelleştirmiştir. Yerelleştirme sürecinde dört temel adım izlenmektedir. İlk adımda, kaynak ve hedef dilde terminoloji oluşturulur ve ikinci adımda, çalışmaya destek amaçlı yerel kitle de davet edilir. Üçüncü adımda, kullanıcılar çevirileri yapar, var olan veya önerilen çeviriler yorumlanır ve tercih edilenler oylanır. Son adımda ise terminoloji uzmanları, mühendisler ve pazarlama uzmanları çevirileri gözden geçirir ve son halini belirler (De Palma & Kelly, 2011, s.390).

Wikiler, kullanıcılara kendi içeriklerini oluşturma imkânı sunan, ücretsiz, çevrimiçi, kâr amacı gütmeyen, içeriklerin ve yapının ortaklaşa değiştirilmesini kolaylaştıracak şekilde tasarlanmış web siteleri veya veri tabanlarıdır (Türkmen, 2019, s.180). Bu kapsamda, Wikipedia içeriklerin tamamen kitle kaynak ile geliştirildiği web sitelere verilebilecek en iyi örnektir. Bütün kullanıcıların web tarayıcı aracılığıyla içerik ekleyebildiği, silebildiği ya da düzenleyebildiği Wikipedia, 2001 yılından beri dünya çapında en çok tanınan web sitelerinden biridir. İçeriklerin oluşturulmasının ve düzenlenmesinin kullanıcı odaklı olması gibi içeriklerin çevirisi de kullanıcılar tarafından yapılmaktadır. İçerikler Wikipedia tarafından değil, kullanıcıların inisiyatifinde seçilir. Seçilen metinlerin, isteğe bağlı olarak, tamamı veya yalnızca bir bölümü başka bir dile çevrilir. Ardından çeviriler ilgili dil sürümünde siteye yüklenir. Öte yandan, kullanıcılar çevirileriyle Translation of the Week³³ gibi wiki projelerine katılabilirler (Mc Donough, 2015, s.16-17). Wikipedia sisteminde çeviri süreci ve etik ile ilgili bilgilerin yer aldığı yardımcı Wikipedia:Translation³⁴ ve Help:Translation³⁵ sayfaları bulunmaktadır. Türkçe Vikipedi: Çeviri grubu sayfasında ise diğer dillerdeki içerikleri Türkçe' ye çevirecek gönüllü çevirmenler listelenmektedir.³⁶

1984 yılında teknoloji, eğlence ve tasarım alanlarındaki konferanslarla başlayan ancak günümüzde neredeyse bütün konuların işlendiği TED, (ing. Technology, Entertainment and Design) kısa ve güçlü konuşmalarla fikirleri yaymaya çabalayan ve yüzü aşkın dilin erişimine açık kâr amacı gütmeyen bir oluşumdur. Her disiplin ve kültürden insanlara kapısını açan küresel topluluk TED ve aynı oluşum altında bağımsız olarak yürütülen

³³ Haftanın çevirisi uygulamasıdır. Her haftanın çevirisi sayfada sergilenmektedir.

Bkz. https://meta.wikimedia.org/wiki/Translation_of_the_week. Erişim Tarihi: 15/11/2022.

³⁴ Bkz. <https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Translation> Erişim Tarihi: 15/11/2022.

³⁵ Bkz. <https://en.wikipedia.org/wiki/Help:Translation> Erişim Tarihi: 15/11/2022.

³⁶ Vikipedi Çeviri Grubu. *Wikipedia* içinde. https://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:%C3%87eviri_grubu. Erişim Tarihi: 15/11/2022.

TEDx etkinlikleri, fikirlerin davranışları, yaşamı ve hatta dünyayı değiştirdiği ilkesinden yola çıkarak hareket etmektedir. Düşünceleri ulaşılabilir kılma hedeflerine ulaşmak amacıyla, 2009 yılında 40 dilde toplamda 200 gönüllü çevirmen ile 300 çeviri yapan TED Translators, bilgiyi sınırlar ötesine ulaştırabilmek için TED konuşmalarına alt yazı hazırlayan gönüllü çevirmenler ekibidir. Günümüzde, 116 dilde 33 bini aşkın çevirmen tarafından 120’den fazla çeviri yapılmıştır³⁷. Ted Translators üyelerinin çoğu, Facebook grupları, yerel çeviri etkinlikleri veya yüz yüze çeviri atölyelerine katılarak etkileşime geçer ve birbirini destekler. Böylelikle, ortak çalışarak iyi yapılandırılmış ürünler ortaya koymaları sağlayan ve kaynak paylaşımları yapabildikleri wikiler ile video kanalları oluşturmuşlardır (Camara de la Fuente & Comass Quinn, 2016, s.98-99). Türkiye’de de Wikipedia üzerinde Ted Translators Türkçe wikisi bulunmaktadır. TED çevirileri için kaynak oluşturmak amacıyla açılan ve gönüllü çevirmenliğin süreci ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapıldığı sayfadan, topluluğun Facebook ve Youtube hesabına yönlendirme yapılmaktadır. Gönüllü çevirmenler, Facebook grubu üzerinden diğer çevirmenlerle iletişime geçmekte ve güncel çeviri projelerine ulaşmaktadır. Youtube hesabından ise hizmet öncesinde, sırasında ve sonrasında takip edilmesi gereken adımların ve kullanılması gereken alt yazı programının (Amara) yardımcı videoları yayınlanmaktadır³⁸.

Kitle kaynaklı çeviriye kullanıcı tarafından üretilen çeviri (user generated translation) olarak değerlendiren O’Hagan, kullanıcıyı, dilsel olarak erişimin sağlanamadığı metinleri düzenleyen ve konuya olan ilgisinden dolayı çevirinin doğrudan üreticisi olarak hareket eden kişi olarak tanımlamaktadır (O’Hagan, 2009, s.97). Üretici konumundaki çevirmen, çeviri eylemini yerine getirirken, erek kitlenin isteği ve beklentileri doğrultusunda ilerlemektedir. Kullanıcı tarafından üretilen bu çeviri türünün teknoloji ile ortaklaşa bir yol izlemesi, yapılan çevirinin amacına ulaşma, beklentileri karşılama, aldığı olumlu/olumsuz tepkiler, farklı seçenekler sunma vb. konuların aydınlatılmasında önemli katkılar sunmakta ve çözümsel bir rol oynamaktadır (Torbalı, 2019, s.423). Kitle kaynaklı çeviri, sosyal ve teknolojinin sürekli etkileşimde olduğu bir ortamın ürünüdür ve internet teknolojisinin sosyal kullanımı ile ortaya çıkan dijital çeviri ihtiyacını karşılamak

³⁷ TED. *Our organization*. <https://www.ted.com/about/our-organization>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.

³⁸ Turkish- TED Translators Wiki. Wikipedia içinde. <https://translations.ted.com/Turkish> Erişim Tarihi: 15/11/2022.

amacıyla şekillenmiştir. Kullanıcı tarafından üretilmesi, hayranların ilgi alanlarına giren içerikleri çevirmelerini ve böylelikle dilsel engelleri ortadan kaldırmalarını sağlamıştır. Dolayısıyla çevirmenler teknolojinin mümkün kıldığı sosyal bir rolü yerine getirmektedir (Bayar, 2012, s. 14). Ancak kitle çevirisinin bilgi dolaşımına etkisi ve çevirmenlerin sosyal rolüne katkısı yadsınamaz olsa da çevirmenler açısından düşünüldüğünde, bazı olumsuzluklara neden olma ihtimali de bulunmaktadır. Kitle çevirisinin etkileri, kâr amaçlı olup olmadığına bakılmaksızın, nasıl organize edildiğine ve kamuya nasıl iletildiğine göre belirlenmektedir. Yapılan çevirinin, çeviri eyleminin değerini toplum için görünür hale getirebildiği ve azınlıkta kalan dillerin çevrimiçi ortamda varlığını arttırıp fayda sağlayabildiği doğrudur. Fakat eğitilmiş profesyonel olan çevirmenlerin statüsünden ödün vermesine ve çeviri mesleğinin değersizleşmesine de yol açabilmektedir. Diğer yandan, gönüllü çevirmenler ücret almamasına rağmen yalnızca bu tür girişimlere katılarak tatmin olabilir ama bu durum çevirmenlerin sömürülmesi riskini de ortaya çıkarabilmektedir (O'Hagan, 2011, s.17).

2.1.3. Sağlık Çevirisi

Toplum çevirmenliği alanlarından biri olarak tanımlanan sağlık çevirisi; farmakoloji, cerrahi, kadın doğum, psikiyatri, dahiliye, kardiyoloji vb. uzmanlık alanlarıyla birlikte sağlık hukuku ve yönetimi gibi başka disiplinlerle de ilgilenen bir alandır. Ders kitapları, konferans bildirileri, araştırma makaleleri, bilim kitapları, hasta bilgilendirme evrakları, vaka çalışmaları ve raporlar sağlık çevirisi kapsamında çevrilen içeriklere örnek gösterilebilir (Karwacka, 2015, s. 272). Yanı sıra, muayene sırasında doktor-hasta iletişimindeki dil eksikliğinin giderilmesi de sağlık çevirisi olarak değerlendirilmektedir.

Tıbbi alandaki çeviriler, küresel çapta bilginin yayılması ve yeni keşiflerin duyurulması bakımından hayati bir önem taşımaktadır (Karwacka, 2015, s. 272). Örneğin; İzmir Ekonomi Üniversitesi (İEÜ), COVID-19 salgın döneminde tıbbi metinlerin Türkçe'ye çevrilmesi amacıyla gönüllü bir çeviri ekibi oluşturmuştur. Üniversitenin Mütercim-Tercümanlık bölümü öğrencilerinden ve akademisyenlerinden oluşan 10 kişilik ekip sağlıkçıların talep ettiği metinleri, çevrimiçi ortamda uzaktan bir araya gelerek oluşturdukları ortak terim bankası yardımıyla çevirmiştir.³⁹ Böylelikle, gönüllü sağlık

³⁹ İzmir Ekonomi Üniversitesi. (Nisan, 2020). *Sağlıkçıların artıyor, gönüllüler çeviriyor*. <https://www.ieu.edu.tr/tr/news/type/read/id/7014>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.

çevirisi sayesinde, ölümcül bir salgın sırasında son derece önemli olan yurt dışı kaynaklı bilginin anlaşılması/dağıtılması ve buna bağlı uygulamaların kolaylaşması sağlanmıştır.

Ross (2016), sağlık sektörüne hizmet eden gönüllü-amatör çevirmenleri konu edindiği çalışmasında, Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki dil sorunu sebebiyle, gönüllü çevirmenliğin giderek daha fazla çalışılan bir alan olduğunu belirtmektedir (s.60). Doktorlarla yapılan anket verilerine göre, gönüllü çevirmenin daha iyi bir iletişim sağladığı ve hastaların da gönüllü çevirmenlere daha fazla güvendikleri tespit edilmiştir. Gönüllü çevirmenlik hasta- doktor arasındaki iletişimi büyük oranda kolaylaştırmakta ve buna bağlı olarak, etkin bir tedavi uygulanmasına katkı sağlamaktadır (s. 69). Gönüllü sağlık çevirmenlerinin en çok yaptığı eylemler, yalnızca doktor-hasta arasında söylenenleri çevirmek ve doktor-hasta iletişimi başlatıp sürdürmektir (s.71).

Günümüzde yoğunlukla profesyonel olarak yapılan sağlık çevirisinin temeli, aile üyeleri, arkadaşlar ve eğitim görmemiş iki dilli personeller tarafından yapılan ve planlanmadan gerçekleşen hizmetlere dayanmaktadır. İlk başlarda, amatör olarak başlayan bu çeviri türünde, bir kişinin iki dil konuşabilmesi yeterli görülmekteydi. Gerekli durumlarda tercüman bulmak hastanın sorumluluğundaydı ve çeviri hizmeti verecek kişinin yalnızca durumu elinden geldiğince idare etmesi beklenmekteydi (Roat & Creeze, 2015, s. 238). Son dönemlerde ise bir yandan sağlık çevirisi alanında donanımlı çevirmenler talep edilirken bir yandan da bazı kurumlarca tercih edilmemektedir. Bu durum, hastaya vakit kaybetmeden müdahale etme gereğinden kaynaklanmaktadır (Creeze, 2010, s. 11 akt. Özsöz, 2019, s. 26). Diğer bir deyişle, sağlık çevirisi alanında gönüllü çevirmenler tarafından verilecek hizmetlere de ihtiyaç duyulmaktadır.

2.1.4. Göç Çevirisi

Son yıllarda ülkemize göçün artmasıyla birlikte, ortaya çıkan gruplara yardım eden kuruluşların sayısı da artmaktadır. Mülteciler Derneği'nin verilerine göre, Türkiye'deki Suriyeli sayısı Kasım 2022 tarihi itibarıyla 3 milyon 577 bin 174 olmuştur. 2021 yılındaki istatistiklere göre Türkiye'de ikameti ile çalışma izni olan yabancı uyruklu kişilerin sayısı 1 milyon 792 bin 36'dır.⁴⁰ Avrupa ve Asya kıtaları arasında köprü görevi gören Türkiye,

⁴⁰ Mülteciler Derneği. *Türkiye'deki Suriyeli sayısı*. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20kay%C4%B1t%20alt%C4%B1na%20al%C4%B1nm%C4%B1%C5%9F,159%20bin%20655%20ki%C5%9Fi%20azald%C4%B1>. Erişim Tarihi: 01/12/2022.

jeopolitik konumu sebebiyle dünyanın en büyük göçmen nüfusundan birine sahiptir. Ülkemizde yaşayan göçmen ve mültecilerin sayısı 3,9 milyon olup %90'ını yukarıda belirtildiği üzere Suriyeliler oluşturmaktadır.⁴¹

Göçmenlerin ve mültecilerin varlığı, insani yardım, güvenlik ve göç yönetimi gerektirmektedir. Bunların sağlanabilmesi için yaşam koşullarını düzene sokmak gerekmektedir. Farklı dillerin bulunduğu bir ortamda dil boşluklarının oluşması kaçınılmazdır. Göç durumlarında meydana gelen dilsel eksiklikler, şüphesiz, göç çevirisi ile giderilmektedir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), 1950 yılında 2. Dünya Savaşı'nın mağdurlarına yardım etmek amacıyla kurulmuştur ve günümüzde hala mültecileri korumaya ve mültecilere yardım etmeye yönelik çalışmalarına devam etmektedir. 1960 yılından itibaren Türkiye ile iş birliği içerisinde olan UNHCR ile 2016'da Ev Sahibi Ülke Anlaşması imzalanarak, ortaklık resmi bir boyuta taşınmıştır.⁴² İletişim sorunlarını gidermeyi misyon edinen örgüt, mültecilere ve sığınmacılara rehberlik ve yönlendirme hizmetleri sağlamaktadır. Bunlar arasında, kaçınılmaz olan çeviri hizmeti kapsamında, 34 operatörün birçok dilde iletişim imkânı sunduğu Danışma Hattı bulunmaktadır. Ek olarak, çeşitli dillerde bilgilendirici ağ grupları ve siteler oluşturulmuştur.⁴³

Göç edenlerin toplumsal hizmetlerden faydalanmasını sağlamak adına, hastanede, emniyette, kamu kurumlarında vs. çeviri hizmetleri ücret karşılığı ya da gönüllü olarak karşılanmaktadır. Ayrıca göç çevirisi çalışmaları, gönüllü projeler düzenleyen sahada ve/veya ağ ortamındaki çeşitli oluşumlara bağlı olarak da yapılmaktadır.

⁴¹ Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu. *Türkiye'de göç*. <https://turkiye.iom.int/tr/turkiyede-goc>. Erişim Tarihi: 22/11/2022.

⁴² Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. *Türkiye'de UNHCR*. <https://www.unhcr.org/tr/turkiyede-unhcr>. Erişim Tarihi: 01/12/2022.

⁴³ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. *Topluluklarla iletişim*. <https://www.unhcr.org/tr/topluluklarla-iletisim>. Erişim Tarihi: 01/12/2022.

BÖLÜM 3: GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLERİN MOTİVASYONU

Bu bölümde, motivasyon ve gönüllü motivasyonu kavramı tanımlanacaktır. Gönüllü motivasyonunu ölçmek için kullanılan Gönüllü İşlevler Envanteri ve Gönüllü Motivasyon Envanteri tanıtılacak ve envanterlerin içeriklerinden bahsedilecektir. Çalışmanın kapsamı gereği, ilgili envanterlerin uygulandığı ve anket, görüşme vb. aracılığıyla gönüllü motivasyonu ilgili verilerin toplandığı yerli çalışmalardan örnekler verilecektir. Yabancı literatürde yer alan gönüllü çevirmen motivasyonları ile ilgili çalışmalar taranacak ve değerlendirilecektir.

3.1. Gönüllü Motivasyonu

Motivasyon kavramı Latince *motivus* kelimesinden türemiştir. *Motivus* harekete geçiren neden anlamına gelmektedir.⁴⁴ Öyleyse, motivasyon, kişilerin bir eylemde bulunurken harekete geçebilmesini sağlayan güç veya istek olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin bir olaya, etkinliğe, duruma vb. dahil olma nedenleri, bir yandan motivasyonları olarak değerlendirilmektedir. Motivasyonun varlığını hem içsel hem de dışsal etmenler belirleyebilmektedir. Buna göre, alanyazında yer alan çalışmalar değerlendirildiğinde, iki tür motivasyon göze çarpmaktadır:

İçsel (Intrinsic) Motivasyon: Kişinin kendi kendine eyleme geçmesini sağlayan motivasyondur. Bunlar; var olan duruma duyulan ilgi, sevgi, heyecan vb. duygular veya durumdan keyif alma, durumu eğlenceli bulma vb. yaklaşımlar olabilir. Dışarıdan gelen güdüleme çabasının ya da yaptırım mücadelesinin bir önemi yoktur. Deci ve Ryan (1985), içsel motivasyonun temelinde yetkin olma ve kendi kendine karar verme ihtiyaçları bulunduğunu belirtmektedir (s.5).

Dışsal (Extrinsic) Motivasyon: Kişinin yapılan iş sonrasında elde edeceği ödüle veya alacağı cezaya bağlı olan ve süreçten ziyade sonuca odaklanan motivasyon türüdür. Dışlanma, üne kavuşma, para kazanma, dua alma vb. bu motivasyon türüne örnektir.

Teo, Kim ve Lai (1999); dışsal motivasyonu eylem performansı olarak betimlemektedir. Çünkü dışsal motivasyon, faaliyetin kendisinden daha değerli sonuçlara ulaşma yolunda

⁴⁴ Petri, H. L. (2022). *Motivation*. <https://www.britannica.com/topic/motivation>. Erişim Tarihi: 26/11/2022.

bir araç görevi görmektedir. İçsel motivasyon ise faaliyetin süreç dışında herhangi bir pekiştirme olmadan kendi kendine gerçekleştirilmesini ifade etmektedir (s.26).

Motivasyon kavramının genel çerçevesi dikkate alındığında, gönüllü motivasyonu bireyleri gönüllü olmaya teşvik eden nedenler olarak düşünülebilir. Gönüllü motivasyonu gönüllülerin yaygınlaşması ve gönüllü çalışmaların süreklilik kazanmasında kilit bir faktördür (Chacon vd., 2017, s. 306). Bu sebeple, gönüllü motivasyonu üzerine nitel ve nicel çeşitli yabancı çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Gönüllü motivasyonunu anlamaya yönelik çalışmalar özgecilik teorileriyle başlamış, devamında sosyal, kişisel ve duygusal olarak ele alınmış ve çalışılan boyutları çeşitlilik giderek göstermiştir (Erdoğan vd., 2020, s.2). İki faktörlü (Herzberg, 1966; Omoto & Snyder, 1995 vb.), üç faktörlü (Gidron, 1978; Vellekoop-Baldock, 1990 vb.) ve çok faktörlü modeller (Clary vd. 1998; Esmond, Dunlop & Patrick, 2004 vb.) yapılmıştır (Chadda & Rai, 2016, s. 112).

Wymer (1996), gönüllülüğü belirleyici etmenleri kişi (person), sosyal etkileşim (social interaction), fayda (efficacy), bağlamsal (contextual) olmak üzere dört ana kategori altında işlemektedir. Kişi, kişilik, değerler ve tutumlar; sosyal etkileşim, geçmiş, günümüz ve gelecek; fayda, beceriyi kullanma ve beceriyi geliştirme; bağlamsal ise zamansal, finansal ve ruhsal etmenleri içermektedir (s.3).

Nicel olarak konuyla ilgili yapılan önemli çalışmalardan biri Clary vd. tarafından geliştirilen Gönüllü İşlevler Envanteri⁴⁵ (VFI) altı motivasyon sunmaktadır. Envanterdeki motivasyonlar ve içerimleri Tablo 3'te verilmiştir.

⁴⁵ İng. Volunteer Functions Inventory.

Tablo 3: Gönüllü İşlevler Envanteri Motivasyonları ve İçerimleri

İşlevler	İçerimler
1. Değerler (Values)	İnsancıl ve diğerkam değerleri içerir.
2. Anlama (Understanding)	Yeni öğrenme deneyimleri ile daha önce kullanılmamış bilgi, yetenek ve becerileri kullanma fırsatı yaratır.
3. Sosyal (Social)	Sosyal ilişkileri geliştirir.
4. Kariyer (Career)	Mesleki deneyim edinme imkânı sunar.
5. Koruyucu (Protective)	Olumsuz duyguları azaltır ve kişisel sorunların üzerine eğilir.
6. Güçlendirme (Enhancement)	Ruhsal büyümeyi ve psikolojik gelişmeyi sağlar.

Kaynak: Clary vd., 1998, s. 1517-1518; Clary & Synder, 1999, s. 157.

Tablodaki gönüllülük işlevlerini ölçen VFI aracı ile, çeşitli faaliyetlerde görev alan aktif gönüllülerin, daha önceden gönüllülük yapmış olanların ve hiç gönüllü olmayanların motivasyonları sorgulanmıştır. Her bir ögenin birbiri ile ilişkili olduğu ve envanterde içsel tutarlılığın bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Envanter kullanılan çalışmalardaki ortak tema; gönüllü davranışların sadece kişiye veya duruma dayalı olmaktan ziyade kişisel etmenlerin ve durumun getirdiği fırsatların etkileşimi sonucu ortaya çıkmasıdır (Clary & Synder, 1999, s. 158-159). İşlevsel yaklaşım ile gönüllülüğe dair yapılan çıkarımlar ise şu şekilde özetlenebilir: (1) gönüllü olmaya karar verme süreci gönüllülerin kişisel motivasyonları ile ilgilidir ve (2) gönüllülüğün sürekliliği gönüllülerin kendi motivasyonlarına uygun faaliyetlerde hizmet etmesine bağlıdır (Clary vd., 1998, s. 1528).

Gönüllü motivasyonlarını ölçen VFI, kuramsal olarak sağlam temellere dayanması ve iyi psikometrik özelliklere sahip olması bakımından yaygın olarak kullanılmış ve kullanılmaya devam edilmektedir. Buna bağlı olarak, gönüllülük motivasyonlarının değerlendirilmesinde bir ölçme aracı olarak uygulanabilirliği birçok gönüllü ortamında ve farklı yaş gruplarında test edilmiştir (Niebuur vd., 2019, s. 3107).

Bir diğerk motivasyon ölçme aracı, McEwin ve Jacobsen-D'Arcy tarafından modellenen ve 2004 yılında Judy Esmond tarafından geliştirilen, 44 maddeden oluşan 5'li Likert tipi Gönüllü Motivasyon Envanteri (VMI)⁴⁶ on motivasyondan oluşmaktadır:

1. Değerler (Values): Gönüllüler, diğerlerine yardım etmenin önemini vurgular.
2. Karşılıklılık (Reciprocity): Gönüllüler, yapılan iyiliğin yaratıcı tarafından ödüllendirileceğine inanır.
3. Tanıma (Recognition): Gönüllüler, yetenekleri ve katkıları takdir edilince motive olur.
4. Anlama (Understanding): Gönüllüler, beceri geliştirir, hayatlarında sık olarak karşılaşmadıkları durumları deneyimler ve daha fazla dünya bilgisine sahip olur.
5. Benlik Saygısı (Self-esteem): Gönüllüler, kendi gözlerinde saygın ve değerlidir.
6. Tepkisellik (Reactivity): Gönüllüler, kendi deneyimlerinden bildikleri acıya sebebiyet veren durumları azaltmaya isteklidir.
7. Sosyal (Social): Gönüllüler, ait oldukları topluluk için önemli olan davranışlardan etkilenir.
8. Koruyucu (Protective): Gönüllüler, kendileriyle ilgili olumsuzlukları (duygu, düşünce, sorun vb.) aşar.
9. Sosyal Etkileşim (Social Interaction): Gönüllüler, sosyal çevresini geliştirerek sosyalleşme imkânı bulur.
10. Kariyer Geliştirme (Career Development): Gönüllüler, kazandıkları deneyim ve sahip oldukları ağlar sayesinde yeni iş fırsatları yakalar (Chadda & Rai, 2016, s. 118).

Çalışmanın konusu gereği, Türkiye özelinde gönüllü motivasyonuna yönelik yapılan araştırmalardan da bahsetmek gerekmektedir. Çevik (2015), yaptığı çalışmada VMI aracını Türk toplumuna uyarlamıştır. Envanter, Gazi, Hacettepe ve Ankara üniversitelerinden çeşitli proje gönüllüleri, gençlik programları gönüllüleri ve dernek/vakıf gönüllüleri olmak üzere toplamda 483 gönüllüye uygulanmış ve motivasyonların Türk toplumunda da uygunluğu sonucuna ulaşılmıştır (s. 35-49).

⁴⁶ İng. Volunteer Motivation Inventory.

Ardahan (2016), ciddi bir boş zaman etkinliği olarak değerlendirdiği gönüllülüğü AKUT Operasyon Ekibi özelinde inceleyerek, toplamda 420 kişinin katıldığı anket sonucu; gönüllülerin gönüllü olma ve bunu sürdürmede, bir görevi kabul etme, değerli olduğunu düşünme, başarılı hissetme, yenilikleri deneyimleme, rol model olma, becerilerini hayata geçirme, kendini faydalı görme ve gönüllülüğü yaşama sebeplerinin etkileri olduğunu tespit etmiştir (s.53-59).

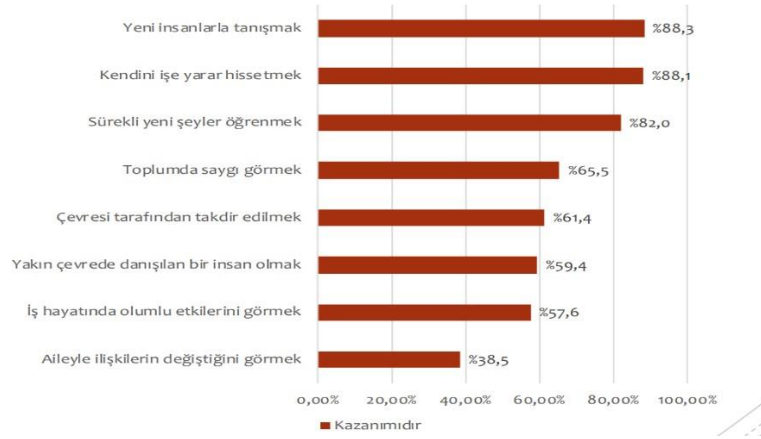
Doğrul (2019), toplum yararı gözetilen projelerde gönüllülük hizmeti veren niversite öğrencileri üzerinde, işlevsel yaklaşımla, motivasyon değerlendirmesi yaptığı bir çalışmada, toplam 320 öğrenciye anket uygulamıştır. Öğrencilerin gönüllülük motivasyonlarının gönüllülük niyeti ve yaşam tatmini arasındaki ilişkisinin incelendiği araştırmada, gönüllülük niyeti leği ve yaşam tatmini ölçeğiyle birlikte VFI kullanılmıştır. Toplanan verilerden hareketle, değerler, sosyal, güçlendirme, anlama ve koruyucu işlevlerinin gönüllülük niyeti üzerinde pozitif etkisi olduğu saptanmıştır (s.90).

Muştu (2019), yüksek lisans tezinde gönüllü motivasyonlarını STK’lar açısından değerlendirmiştir. Araştırmasında, 293 Genç Kızıly gnllsn örneklem olarak belirlemiş ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda gönüllü motivasyon ölçeğini uygulayarak, en yüksek motivasyonları, öz değer geliştirme, diğerkamlık ve kariyer fırsatları olarak belirlemiştir (s. 73-74).

BİLGİ STM ve BİLGİ G 2019 gönüllülük araştırması sonuçlarına gre⁴⁷; gönüllü faaliyetlere katılma motivasyonu olarak gönüllülerin en çok oyladığı kazanımlar, yeni insanlarla tanışmak, kendini işe yarar hissetmek ve sürekli yeni şeyler öğrenmektir. Geri kalan kazanımlar Grafik 4’te verilmiştir.

⁴⁷ İstanbul Bilgi Üniversitesi. *Gönüllülük araştırması*.

<https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmaSonuçları.pdf>. Erişim Tarihi: 20/11/2022.

Grafik 4: 2019 Gönüllülük Araştırması Gönüllü Kazanımları

Kaynak: İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2019). *Gönüllülük araştırması*.

[https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmaSonuçları.pdf](https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GonullulukAraştırmaSonuçları.pdf), Erişim Tarihi: 20/11/2022.

SosyalBen Vakfı'nın araştırmasına (2020) göre; en çok tercih edilen gönüllü motivasyonları özgeciliğe⁴⁸ dayanmaktadır. Hayata bakış açısı ve felsefesi, başkalarına yardım etme arzusu, çocuklara iyi bir gelecek hazırlama, sosyalleşme, zihinsel ve ruhsal iyilik en başta yer alan motivasyonlardır. Akademik amaçlar, sosyal medya ve toplumda saygın bir yer edinme motivasyonları ise en az tercih edilenlerdir (SosyalBen Vakfı, 2020, s. 9-10).

STK'lardaki genç gönüllüleri konu edinen bir çalışmada gönüllü olma nedenleri; gönüllülüğe pozitif yaklaşım, karşılıksız fayda sağlama, gönüllülüğü insan olmanın ve hayatın bir amacı olarak görme, topluma katkıda bulunma, monotonluktan çıkma ve yeni yaşantılar deneyimleme olarak belirlenmiştir. Aynı çalışmada gönüllülerin STK'lara devamlılığını sağlayan motivasyon faktörleri araştırılmıştır. Buna göre, ilgili faktörler, samimi bir aileyi anımsatan yapısı, bir grubun parçası olma, kariyere etkisi, rol model yanı, esneklik, mesleki özelliklerin gönüllü işle uyumu olarak saptanmıştır (Erdoğan vd., 2020, s. 18-20).

⁴⁸ Kişinin hiçbir karşılık beklemeden, yeri geldiğinde bedel de ödediği, bireylerin ve toplumun yararını gözeterek, fedakarlıkta bulunması.

Kamu-STK İşbirliğinde Türkiye’de Gönüllülük Bilincinin Arttırılması Projesi Gönüllük Araştırması (2021) raporuna göre⁴⁹, bireyler; değerlerine sahip çıkma isteği, gönüllülük konusunda bilinçli ebeveynlere sahip olma, aidiyet duygusu, sosyalleşme ihtiyacı, profesyonel yaşama katkısı ve kendini geliştirme sebepleriyle gönüllü olmaktadır.

Görüldüğü üzere, gönüllülerin gönüllü olma nedenlerinin ifade edilme veya değerlendirilme şekilleri farklılık göstermektedir. Ancak, bu tür çalışmaların yapılma amacı, gönüllülüğü dana iyi anlayarak sürekliliğini sağlamaktır. Ülkemizde de gönüllülük bilincinin arttırılmasına yönelik politikalar sayesinde gönüllü motivasyonlarını ölçmek amacıyla yapılan çalışmalar son yıllarda giderek artmaktadır. Böylesi çalışmalar ile gönüllülük daha iyi anlaşılacak, bireylerin dikkati çekilecek ve gönüllülük faaliyetleri yaygınlaşacaktır. Diğer yandan, gönüllülüğün farklı gruplardaki durumunun incelenmesi gönüllüğe bakışı çeşitlendirecektir.

3.2. Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu

Gönüllü çevirmenlik faaliyetlerindeki/girişimlerdeki kültürel farklılıklar ve belirsizlikler “Gönüllü çevirmenlerin motivasyonları nelerdir?” sorusunu basit ve anlaşılır bir şekilde yanıtlamayı zorlaştırmaktadır. Genel bir bakış açısıyla yaklaşmak gerekirse, gönüllü çevirmenler aşağıda verilen gerekçelerle gönüllü çeviri hizmeti vermektedir:

1. Eğlence (alt yazı, oyun, manga, anime, şarkı sözleri çevirisi gibi).
2. Başkalarına yardım etme (kâr amacı gütmeyen kuruluşlara bağlı olarak çalışma, deprem, tsunami vb. doğal afetlerde insani yardım kapsamında çeviri hizmeti sağlama gibi).
3. Sosyal, kültürel ve politik amaçlar (azınlık dilleri yaşatmak, bağımsız film çevirileri gibi).

Fernandez Costales (2012), yukarıdaki motivasyonları belirtirken bir yandan da gönüllü çevirmen motivasyonlarının bunlarla sınırlı kalmayabileceğini belirtmektedir. Kimi topluluğun bir parçası olmak, kimi dilini geliştirmek, kimi çeviri yaptığı alanda

⁴⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. *Kamu – STK iş birliğinde Türkiye’de gönüllülük bilincinin arttırılması projesi: Gönüllülük araştırması*. AB Merkezi. <https://www.gonulluluk.net/wp-content/uploads/2021/07/EK3-Gonulluluk-Arastirasi.pdf>
Erişim Tarihi: 20/11/2022.

uzmanlaşmak vb. amaçlarla gönüllülük faaliyetlerine katılabilir. Bu çeşitliliğin nedeni, çok boyutlu ve çok yönlü olan çeviri ediminin doğası gereği farklı disiplinlere, ilgi alanlarına ve bakış açılarına hitap eden yapısıdır (s. 126-132). Burada dikkat edilmesi gereken nokta, nitel veya nicel olarak yürütülen motivasyon ölçme çalışmaları, motivasyonların çeşitliliğine rağmen bir sınıflandırma yaparak, belirli başlıklar altında toplanmasını sağlama ve böylece hangi alanda/grupta olursa olsun, gönüllülüğün doğasını anlayarak devamlılığını sağlayacak ortamlar yaratmaktır.

Gönüllü çevirmenlik üzerine yabancı literatürde yapılan çalışmalar Tablo 4'te verilmektedir:

Tablo 4: Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonları ile İlgili Yabancı Çalışmalar

Yıl	Yazar	Başlık
2010	O'Brien & Schäler	Next Generation Translation and Localization: Users Are Taking Charge
2012	Mesipuu	Translation crowdsourcing and user-translator motivation at Facebook and Skype
2012	McDonough-Dolmaya	Analyzing the Crowdsourcing Model and Its Impact on Public Perceptions of Translation
2013	Olohan	Why do you translate? Motivation to Volunteer and TED translation
2014	Dombek	A Study into the Motivations of Internet Users Contributing to Translation Crowdsourcing: The Case of Polish Facebook User-Translators
2014	De Wille	Competence and Motivation in Volunteer Translators: The Example of the Translation Commons
2014	Camara de la Fuente	Multilingual Crowdsourcing Motivation on Global Social Media. Case Study: TED OTP
2019	Jones	Motivation of Volunteer Translators in the Online Game Popmundo
2020	Marin-Lacarta & Vargas-Urpi	Translators as publishers: exploring the motivations for non-profit literary translation in a digital initiative
2022	Góngora-Goloubintseff	A praxeological approach to the study of volunteer translators' motivations across four language communities of Wikipedia

Kaynak: O'Brien & Schäler, 2010; Mesipuu 2012; McDonough-Dolmaya, 2012; Olohan, 2013; Dombek, 2014; De Wille, 2014; Camara de la Fuente, 2014; Jones, 2019; Marin-Lacarta & Vargas-Urpi, 2020; Góngora-Goloubintseff, 2022.

O'Brien ve Schaler (2010) çalışmasında, 2009 yılında kurulan ve amacı dünya dillerinde bilgiye erişimi kolaylaştırarak yoksulluğu gidermek, sağlık hizmetlerini desteklemek, eğitimde gelişimi sağlamak ve adalete teşvik etmek olan Rosetta Foundation örneğini ele almıştır. Çalışma kapsamında, Rosetta Foundation bünyesindeki gönüllü çevirmenleri motive eden faktörleri bulmak amacıyla bir anket oluşturularak çevirmenlere e-posta yoluyla ulaştırılmıştır. Gönüllülük motivasyonlarını değerlendirmeye yönelik belirlenen sorular; (1) dil becerilerimi geliştirmek, (2) çeviri becerilerimi geliştirmek, (3) profesyonel çeviri deneyimi kazanmak, (4) Rosetta Foundation oluşumunun amacını desteklemek, (5) azınlık dillerdeki çeviriyi desteklemek ve (6) entelektüel uyarım edinmektir. Araştırmanın sonucunda, oluşumun amacını destekleme (4) ve profesyonel deneyim (3) başta gelen faktörlerdir. Buna göre hem kişisel hem de sosyal motivasyonların etkili olduğu söylenebilir. Motivasyon faktörleri haricinde gönüllülüğün sürekliliğini sağlayacak etmenlerin de sıralanmasının istendiği araştırmada; ilgili etmenler, (1) ödeme, (2) hediye, (3) ayın en iyi 10 çevirmeni listesi, (4) ayın çevirmeni profilinin Rosetta Foundation web sitesinde yayınlanması, (5) çevirmenlerin profillerinin herkese açık olması, (6) halka açık etkinliklere/bölgesel ağlara davet, (7) Rosetta Foundation müşterilerinin genel geri bildirimleri ve (8) işinde yetkin çevirmenlerin geri bildirimleridir. Burada ise geri bildirimler (7-8) en çok tercih edilen etmenler olmuştur. Aynı şekilde kişisel ve sosyal motivasyon göze çarpmaktadır. Bağlılık ve bir gruba ait olma hissinin motivasyona katkı sağladığı saptanmıştır (s.4-9).

Mesipuu (2012), çalışmasında kapalı topluluk olarak nitelendirdiği Skype ve açık topluluk olarak ele aldığı Facebook gönüllü çevirmenlerinin motivasyon kaynaklarını incelemiştir. Buna göre; motive eden etmenler şu şekilde sıralanabilir: Çeviri pratiği yapma fırsatı, çeviri programlarını tanıma, potansiyelini fark etme, kişisel başarı elde etme, bağımsızlık ve hükmedebilme yetkisi, ana dilini geliştirme, ait olunan kurumun/topluluğun amacına hizmet etme, aidiyet, sosyalleşme, teşvikler (hediye, indirim, çevirmenin tanınırlığını sağlayan platformlar/uygulamalar vb.), sağduyu (s.43-47).

Mc Donough Dolmaya (2012), İngilizce Wikipedia çevirmenlerini konu edindiği çalışmasında, gönüllülerin profillerini belirlemek ve gönüllü çeviri yapma motivasyonlarını daha iyi anlamak için 209 gönüllüye anket uygulamış ve 75 tanesi ankete cevaplamıştır. Anketteki motivasyonlar, içsel ve dışsal motivasyonlar olarak iki

kategoride incelenmiştir. İçsel motivasyonlar; bilgiyi başka dil konuşanlar için ulaşılabilir kılmak, çeviriyi deneyimlemek, kaynak dilimde pratik yapmak, hedef dilimde pratik yapmak, organizasyonu desteklemek, entelektüel uyarım edinmek, ağıın parçası olmak, eğlence, işten sıkılma, öğrencilerimin çeviri becerilerini geliştirmek iken dışsal motivasyonlar; müşterileri etkilemek, çevirmen olarak tanınırlığıımı arttırmak, çeviri deneyimi kazanmak, diğer çevirmenlerle etkileşim, hedef dil bilgisine ihtiyaç duyma, toplumda tanınır olma, açık kaynak yazılımları ve özelliklerini erkenden öğrenmektir. Anket sonucuna göre, içsel motivasyonlardan bilgiye erişimi kolaylaştırmak ve entelektüel uyarım ile dışsal motivasyonlardan çeviri deneyimi kazanmak belirleyici olmuştur. Buradan hareketle, ankete verilen yanıtlarda hem içsel hem de dışsal motivasyonun birlikte etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (s. 180-186).

Olohan (2013), TED'in bloğunda çevirmenlerine uyguladığı röportaj formatındaki sorulardan "Neden çeviri yapıyorsunuz?" sorusuna verilen cevapları inceleyerek motivasyonlara dair bir çerçeve oluşturmayı amaçlamıştır. Yapılan incelemelerin ardından motivasyonlar altı kategoriye ayrılmıştır:

- (1) TED'in faydalarından yararlanmak: Küresel bilgiyi artırma isteği.
- (2) Sosyal değişimi etkilemek: Dünyanın değişimine katkıda bulunma amacı.
- (3) Özgecilik: Başkalarına yardım etmekten duyulan mutluluk hissi, ödöl gibi görme, gurur duyma.
- (4) Topluluklara katılmak: Bir toplumun, grubun ya da hareketin parçası olma arzusu.
- (5) Öğrenmeyi güçlendirmek: Yapılan çeviriler sayesinde değişik alanlarda bilgi sahibi olma.
- (6) Keyif almak: Çeviriyi eğlenceli bulma (s. 23-29).

Dombek (2014), doktora tezinde Polonyalı Facebook gönüllü çevirmenlerini ele almış, öz-belirleme teorisi, gönüllü motivasyonuna işlevsel yaklaşım, çevrimiçi iş birliği motivasyonu ve oyunlaştırma teorileriyle, bilimsel gözlem yöntemi kullanarak, çevirmenlerin motivasyonlarını belirlemiştir:

- Kullanıcı çevirmenler özerklik, ilişki ve yetkinlik ihtiyaçlarını karşılama fırsatı yakalar.

- Kullanıcı çevirmenlerin gönüllü faaliyetlerinden beklentileri kişisel ve sosyal düzeyde karşılanır.
- Kullanıcı çevirmenler karşılıklılık işlevini deneyimler, öz-yeterlik sahibi olur, gruba bağlı hisseder ve ün kazanır.
- Çeviri etkinliği keyifli bir iş olarak algılanır ve eğlence amaçlıdır (s. 260-261).

De Wille (2014), Translation Commons gönüllü çevirmenlerinin motivasyonları ile site üzerindeki geri bildirim uygulaması arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kodlama analizi yardımıyla yaptığı değerlendirmeler sonucunda, geri bildirim uygulamasının tamamen kullanılmadığını, yalnızca yıldızlama bölümünün doldurulduğunu saptamıştır. Çevirmenler için yıldızlama da bir motivasyon faktörü olabilir ancak belirleyici değildir. İncelemelere göre, gönüllüler yetkinliklerini ve motivasyonlarını arttıracak geri bildirimleri yeterince almamaktadır. Eğer amaç, gönüllülerin yeteneklerini geliştirmek ve onları gönüllülüğe devam etmeleri için motive etmek ise geri bildirim sistemi kaldırılmalı veya tam anlamıyla kullanılması sağlanmalıdır (s. 75-77). Gönüllü çevirmenler motivasyonlarını sürdürebilmek adına karşıdan aldığı maddi nitelik taşımayan ödüllerden etkilenmektedir.

Camara de la Fuente (2014), insanların saatlerini karşılığında neden hiç para almadan çeviri yaparak geçirdiği ve bunu yapma motivasyonlarının neler olduğu sorularından yola çıkarak, Haziran 2012 ve Eylül 2013 tarihleri arasında 177 TED çevirmenine anket uygulamıştır. %87,6 oranında değerler, %76,8 oranında tanıma ve %63,3 oranında serbest zaman en çok tercih edilen sebepler olmuştur. Sonuç olarak, TED'in misyonunda rol oynamak, serbest zamanlarının çoğunu keyifli aktiviteler yaparak geçirmek, alt yazı becerilerini geliştirmek ve resmi olmayan öğrenme süreçleriyle kültürler arası bir etkileşim deneyimlemek TED çevirmenlerinin gönüllü olmasında etkili olmaktadır (s. 214).

Jones (2019), Popmundo oyununu çeviren 22 gönüllü çevirmene uyguladığı anket sonuçlarına göre, gönüllü motivasyonlarını dört ana temada ele almaktadır: (1) oyuna katkıda bulunma isteği, (2) bir önceki çeviriyi beğenmeme, (3) işin eğlenceli veya ilginç olarak algılanması ya da dillerle çalışmaya duyulan ilgi, (4) diğerlerinin ilgisizliği veya dil versiyonunun tehdit altında olması (kendini topluma karşı sorumlu hissetme). Ankette yer alan motivasyon maddelerinden oyuna katkı ve topluma yardım özgeci motivasyon

türleri altında incelenirken, işten keyif alma, becerileri geliştirme/deneyim kazanma, oyun içi yarar sağlama, daha önce yapılan çeviriden memnun kalmama ve etki/statü faydacı motivasyon türleri olarak ele alınmaktadır (s. 56-60).

Marin-Lacarta ve Vargas-Urpi (2020), ¡Hjckrrh! isimli kâr amacı gütmeyen dijital yayıncılıkta görev alan 15 gönüllü çevirmen ile Mayıs 2016 ve Temmuz 2017 arasında yapılan röportajlardaki verilere göre, gönüllü motivasyonlarını, esneklik ve özgürlük, boş zaman ve heyecan, meslek, yaratıcılık ve deneyim, güven ve arkadaşlık, iş yükü ve kültür arabuluculuğu olarak belirlemiştir (s. 468).

Góngora-Goloubintseff (2022), çalışmasında 16 Wikipedia çevirmeni (İspanyolca, Fransızca, Flemenkçe ve İsveççe) ile yarı yapılandırılmış röportajlar yapmış ve verilen cevapları iki kategoride incelemiştir: (1) toplum merkezli, (2) beceri merkezli. Toplum merkezli motivasyon, belirli bir konuda ilgisi olma ve ücretsiz bilgi paylaşımı ile Wikipedia makalelerini geliştirme isteğidir. Beceri merkezli motivasyon ise dil, çeviri araçları ve çevirmen yetilerini içermektedir (s. 11-15).

Görünen o ki, gönüllü çevirmenlerin motivasyonunu araştıran ilgili çalışmaların sonucunda genel bir çerçeve çizmek amacıyla aşağıda verilen bireysel ve toplumsal düzeydeki motivasyonlara ulaşılabilir:

Bireysel;

- 1) Bilgi sahibi olma/Entelektüel doyuma ulaşma.
- 2) Dil becerilerini kullanma/geliştirme.
- 3) Çeviri deneyimi kazanma.
- 4) Tanınır olma.
- 5) Eğlenme
- 6) Bir topluluğun/grubun/oluşumun parçası olma.

Toplumsal;

- 7) Farklı dillerde sunulan bilgiyi başkalarına ulaştırma.
- 8) Dahil olunan gönüllü oluşumun hedefine ulaşmasında yardımcı olma.
- 9) Azınlık dilleri destekleme.

10) Topluma fayda sağlama.

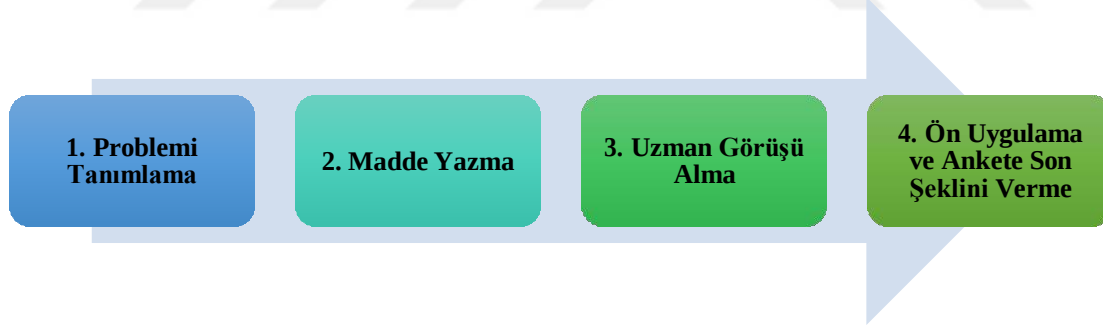

BÖLÜM 4: ANKET ÇALIŞMASI

Bu bölümde, alanyazında gönüllü çevirmenlerin gönüllü çeviri faaliyetlerini devam ettirmesini sağlamanın ön koşulu olarak konumlandırılan gönüllü motivasyonu Türkiye’deki çevirmenler özelinde ele alınmaktadır. Gönüllü çevirmenlere uygulanan anket sonucu, katılımcıların demografik bilgileri verilmekte, gönüllü çeviri alanındaki deneyim ve görüşleri değerlendirilmektedir. Çalışmanın ana konusunu oluşturan gönüllü çevirmenlerin motivasyonları, “Neden gönüllü çevirmenlik yapıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplardan hareketle, motivasyonlar tematik analiz yöntemi ile sınıflandırılmaktadır. Dahası, kimi sorular gönüllü çevirmenliğin Türkiye’deki durumu hakkında bilgi vermektedir.

4.1. Anketin İçeriği

Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi (Ek 1); çalışmanın yazarı tarafından oluşturulmuş ve uzman görüşü alınarak ölçme ve değerlendirme hususunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Etik kurul ile ilgili prosedürler (Ek 4-5) tamamlanmıştır.

Şekil 4: Anket Formu Sorularını Hazırlama Süreci

Kaynak: Büyüköztürk, 2005, s. 135.

Anket formu hazırlanırken Şekil 4’te yer alan aşamalar takip edilmiştir. Birinci aşamada, bireylerin gönüllü çeviri yapma ve bunu sürdürme nedenleri üzerinde durulmuştur. İkinci aşamada, yapılan literatür taraması ışığında, yabancı kaynaklarda çalışılan gönüllü çevirmenlerin motivasyonları tespit edilerek GoogleForms üzerinden anket soruları oluşturulmuştur. Sorular, çoktan seçmeli, birden fazla yanıtlı olarak yapılandırılmış, katılımcıların konu hakkında görüş ve önerilerini belirtmesi amacıyla açık uçlu sorular

eklenmiştir. Üçüncü aşamada, Uzman görüşü alınarak çoğunlukla cevaplandırma bölümlerinde değişiklik yapılmıştır. Son aşamada ise, ön testin 9 katılımcı tarafından cevaplandırılmasının ardından ankete nihai şekli verilmiştir.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Demografik bilgiler başlıklı birinci bölümde; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan/okunan bölüm ve meslek ile ilgili sorular bulunmaktadır. Bu sorular, olgusal sorular olarak da isimlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2005, s. 134). İkinci bölümde ise katılımcıların gönüllü çevirmenlik alanındaki deneyimlerini ortaya çıkarmak amacıyla amatör/profesyonel olma durumları, çeviri hizmeti süresi ve alanları, gönüllü yaptıkları çeviri türleri, herhangi bir oluşuma üyelikleri, gönüllü çevirmenlik yapma sebepleri, gönüllü çevirmenliğin ne ifade ettiği, hizmet sürecindeki problemlerin varlığı ve gönüllü çeviri bilincini geliştirmek için neler yapılabileceği sorgulanmıştır.

4.2. Anket Sonuçları ve Değerlendirme

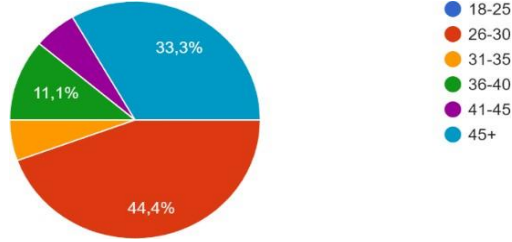
Geliştirilen anket, büyük bir çeviri topluluğu olması sebebiyle proz.com sitesindeki Türkçe forumda ve Facebook gruplarında paylaşılmıştır. Açık uçlu soruların analizi zorlaştıran etkisi sebebiyle hedeflenen 50 katılımcı sayısından toplamda 18'ine ulaşılmıştır. Ulaşılan katılımcıların verdiği yanıtlar doğrultusunda, O'Brien ve Schaler (2010) ile Góngora-Goloubintseff (2022) tarafından kaleme alınan çalışmalar baz alınarak yapılan değerlendirmeler alt başlıklarda sunulmaktadır.

4.2.1. Ankete Katılan Gönüllü Çevirmenler ile İlgili Demografik Bilgiler

Anket çalışmasına katılan 18 katılımcının cevapladığı birinci bölüm birinci sorusu yaş durumunu bulmaya yöneliktir. Grafik 5'te görüldüğü üzere, Türkiye'deki gönüllü çevirmenler %44,4 oranla 26-30 ve %33,3 oranla 18-25 yaş aralığındadır. Toplam genç sayısı %77,7 oranındadır. 2019 yılı Türkiye Gönüllülük Araştırması sonuçlarında da %45 oranla en fazla genç nüfusun gönüllülük yaptığı saptanmıştır⁵⁰. Öyleyse, araştırma

⁵⁰ İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2019, 13 Aralık). *Türkiye'de gönüllülük araştırması* [Araştırma Sonuçları]. Türkiye'de Gönüllülük: Katılım, Koşullar ve Hukuk Konferansı, İstanbul. <https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmaSonuçları.pdf>. Erişim Tarihi: 24/11/2022.

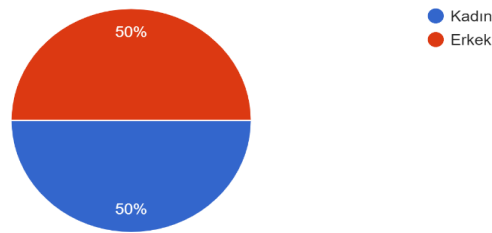
sonuçlarının gönüllü çevirmenlik üzerine yapılan anket sonuçları ile yaş bakımından paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Grafik 5: Gönüllü Çevirmenlerin Yaş Grafiği

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

Cinsiyet belirlemeye yönelik sorulan ikinci sorunun yanıtlarına göre ulaşılan oranlar Grafik 6’da gösterilmektedir. Tesadüfi bir şekilde ankete katılan kadın ve erkek sayısının (9 Kadın, 9 Erkek) birbirine eşit olduğu görülmektedir. Gönüllülük araştırması sonuçlarına göre, %68 oranla, kadınların gönüllü faaliyetlerde bulunma durumu erkeklerin durumundan ciddi şekilde farklılık göstermektedir⁵¹. Diğer yandan, O’Brien ve Schaler (2010) çalışmasında, profesyonel olarak gönüllü çevirmenlik yapan kadınların oranını %82, amatör olarak gönüllü çevirmenlik yapan kadınların oranını ise %52 bulmuştur (s.4). O halde, ilgili çalışmanın amatör çevirmenlik yapan kadınların oranının bu çalışma ile yakınlık gösterdiği söylenebilir.

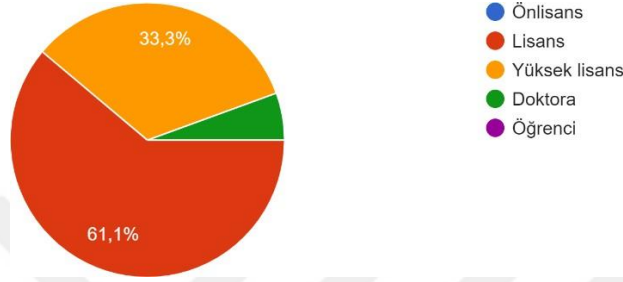

Grafik 6: Gönüllü Çevirmenlerin Cinsiyet Grafiği

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

⁵¹ İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2019, 13 Aralık). *Türkiye’de gönüllülük araştırması* [Araştırma Sonuçları]. Türkiye’de Gönüllülük: Katılım, Koşullar ve Hukuk Konferansı, İstanbul. <https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmaSonuçları.pdf>. Erişim Tarihi: 24/11/2022.

Eğitim durumunu belirlemek amacıyla sorulan üçüncü sorunun Grafik 7'deki sonuçları doğrultusunda, gönüllü çevirmenlik yapanların fark edilir oranda (%61,1) lisans mezunu olduğu gözlemlenmektedir. Kalan %33,3'lük kısım ise yüksek lisans mezunudur. TEVG bünyesinde yapılan bir araştırma, eğitim seviyesi arttıkça gönüllülük düzeyinin de arttığını göstermiştir (Şentürk, s.26). Anket sonucunda da benzer bir yargıya varılabilmektedir.

Grafik 7: Gönüllü Çevirmenlerin Eğitim Durumu

Kaynak: Türkiye'deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

Dördüncü soru, açık uçlu olup mezun olunan bölümle ilgili olarak hazırlanmıştır. Katılımcıların cevaplarına göre, 4 kişi Mütercim ve Tercümanlık, 5 kişi Dil ve Edebiyat, 3 kişi İngilizce öğretmenliği, 1 kişi Dilbilim mezunudur. Diğer bölümler, İletişim, Mühendislik, Biyoloji, Eğitim Programları ve Öğretim, bilgisayar olarak verilmiştir.

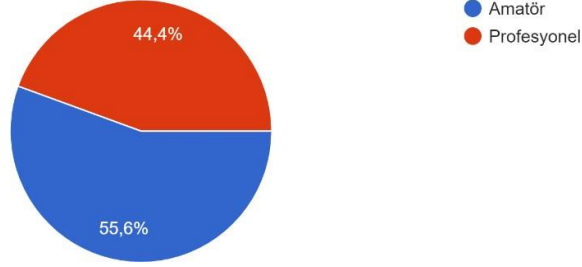
Beşinci soru, zorunlu bir soru değildir. Katılımcının öğrenci ise cevaplama beklenen bu soruyu 2 katılımcı yanıtlamıştır. Bir katılımcı Çeviribilim dalında yüksek lisans yapmakta, diğer katılımcı Karşılaştırmalı Edebiyat alanında doktora yapmaktadır.

Altıncı soru, mesleğe yönelik sorulan açık uçlu bir sorudur. Katılımcılardan 6 kişi öğretmen, 6 kişi çevirmen, 1 kişi memur, 1 kişi program geliştirme uzmanı, 1 kişi yurt dışı satış temsilcisi ve 1 kişi mühendis olduğunu belirtmiştir. Çoğunlukla çevirmenlerin ve öğretmenlerin gönüllü çevirmenlik yaptığı söylenebilir.

4.2.2. Ankete Katılan Gönüllü Çevirmenlerin Gönüllü Çevirmenlik Deneyimi

Katılımcıların gönüllü çeviri hizmetleri ile ilgili soruların yer aldığı ikinci bölümde, ilk olarak gönüllü çeviri hizmeti veren katılımcıların amatör/profesyonel olma durumları tespit edilmiştir. Grafik 8'de görüldüğü üzere, %55,6'lık oranla amatör çevirmenler,

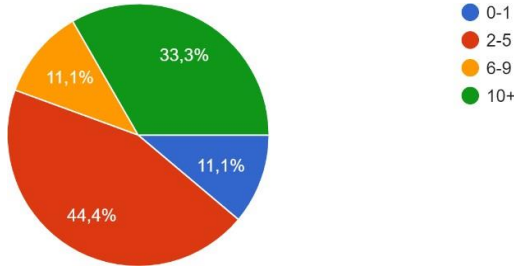
gönüllü çeviri faaliyetlerinde daha fazla yer almaktadır. Katılımcıların meslekleri düşünüldüğünde, yalnızca 6 kişinin çevirmen olması bu grafiği doğrular niteliktedir.

Grafik 8: Amatör/Profesyonel Gönüllü Çevirmenlerin Oranı

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

Katılımcılara sorulan “Kaç yıldır gönüllü çevirmenlik yapıyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlardan hareketle, Grafik 9’da gösterildiği üzere, Türkiye’deki gönüllü çevirmenlerin, %44, 4 oranla, 2 ile 5 yıl süreyle gönüllü çevirmenlik hizmeti verdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durum, anket formunun gönüllü çevirmenliği yeterince tanımış ve belirli bir deneyim seviyesine ulaşmış katılımcılar tarafından cevaplandığını göstermektedir.

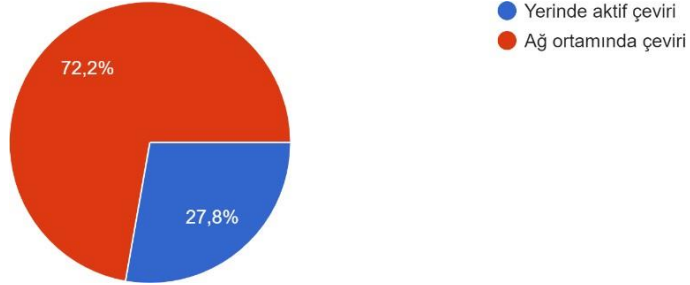

Grafik 9: Çevirmenlerin Yıl Bazında Gönüllü Çevirmenlik Süreleri

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

Çalışmanın ikinci bölümünde (Bölüm 2) değerlendirilen gönüllü çevirmenlik ve alanlarına göre, Türkiye’de gönüllü çevirmenlik hizmetleri hem sahada alınan görevlerle hem de Web 2.0 araçlarının yaygınlaşması ile çevrimiçi ortamlarda yerine getirilmektedir. Ancak teknolojinin her geçen gün hızla ilerlemesi ve günlük yaşamın büyük çoğunluğuna yayılması sebebiyle gönüllü hizmetlerin daha çok İnternet tabanlı

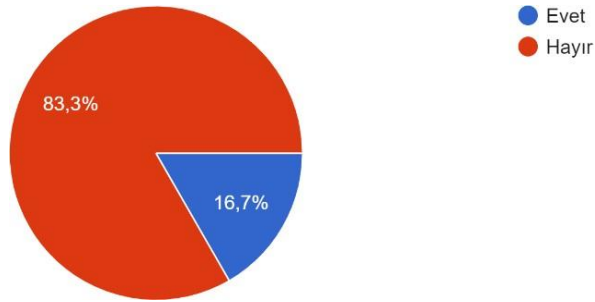
olduğu düşünülmektedir. Grafik 10 gönüllü çeviri hizmeti verilen ortamların oranını göstermektedir. Buna göre, katılımcılar tarafından %72,2lik oranla ağ ortamında çeviri tercih edilmesi beklenmedik bir sonuç değildir.

Grafik 10: Gönüllü Çevirmenlerin Hizmet Verdiği Ortamların Oranı

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

Katılımcıların belirli bir oluşuma (kuruluş, dernek, vakıf, topluluk vs.) üyeliklerini sorgulayan başka bir soruya verdiği cevaplar, gönüllü çeviri hizmetlerinin mevcut durumu için olumsuz bir izlenim yaratmaktadır. Çünkü herhangi bir oluşum çatısıaltından yürütülen gönüllülük faaliyetleri belirli bir sistem içerisinde ilerlemekte ve hizmetlerin sürekliliği bulunmaktadır. Oysaki, Grafik 11’den anlaşıldığı gibi, gönüllü çevirmenlerin yalnızca %16,7sinin gönüllü hizmetler sağlayan oluşumlara üyesi bulunmaktadır.

Grafik 11: Gönüllü Çevirmenlerin Belirli Bir Oluşuma Üyelik Durumu

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

Katılımcıların üyelikleri olan oluşumlar sorulduğunda ise Çeviri Derneği, Translation Without Borders (TWB) ve Tlaxcala cevapları verilmiştir. İnternet üzerinden yapılan araştırmalar sonucu Tlaxcala ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Çeviri

Derneği, 1999 yılında, çevirmenleri, çevirmenlik mesleğini ve çeviri sektörünü koruyup geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Bütün paydaşların ortak hareket etmesini ve örgütlenmenin meslek açısından önemli olduğunu savunan bu derneğin üyelerini, çevirmenler, akademisyenler ve çeviri işletmecileri oluşturmaktadır. Ayrıca dernek, Uluslararası Çevirmenler Federasyonu'na (FIT)⁵² üyedir. Genel merkezi İstanbul'da olan derneğin, Ankara ve İzmir olmak üzere iki şubesi bulunmaktadır. Kurulduğu günden bu yana meslekleşme yolunda adımlar atmaya ve çevirmenlik mesleğini zenginleştirme çabalarına devam etmektedir.⁵³ Türkçe' de Sınır Tanımayan Çevirmenler şeklinde çevrilen Translation Without Borders (TWB), 2011 yılında ABD'de kurulmuştur. Kâr amacı gütmeyen TWB, uluslararası gelişim çabalarının önünde engel oluşturan dil eksikliklerini gidermeye çalışan küresel bir topluluktur. Konuştukları dil fark etmeksizin dünya çapındaki bütün insanların önemli bilgilere ulaşabilmesi ve seslerini duyurabilmesi misyonuyla, bünyesinde, yüz bini aşkın dil gönüllüsü hizmet vermektedir.⁵⁴ TWB çalışmaları; (1) sağlık, eğitim ve kriz alanlarında kar amacı gütmeyen kuruluşlar için çeviri hizmeti vermek, (2) kaynak yetersizliğinin yaşandığı dillerde yeni çevirmenlerin eğitimi için gereken kapasiteyi sağlamak ve (3) insani yardım faaliyetlerinde dilin önemi ile ilgili farkındalık oluşturmak şeklinde sıralanabilir.⁵⁵

Gönüllü çevirmenliğin Türkiye'deki durumu hakkında fikir veren ve gönüllü çevirmenlerin yoğun olarak hangi alanlarda gönüllü çeviri hizmeti sağladığını ifade eden "Hangi alanlarda gönüllü çevirmenlik yaptınız/yapıyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplara göre, %66,7 oranıyla en fazla eğitim tercih edilmektedir. İnsan hakları, çevre ve mülteciler alanları %33,3 oranla ikinci sırayı paylaşmaktadır. 2019 Türkiye Gönüllülük Araştırması verilerine göre de gönüllüsü olunan kurumun ana çalışma alanı %64,8 ile eğitim olmuştur. Buna göre, faaliyet gösterilen alan konusunda Türkiye araştırması ve çalışmada kullanılan anket sonuçları paralellik göstermektedir. Birden fazla yanıtı olan bu soruya eklenen diğer kısmında katılımcılardan varsa farklı alanları belirtmeleri istenmiştir. Katılımcılar tarafından cevaplara eklenen alanlar; spor, biyografi,

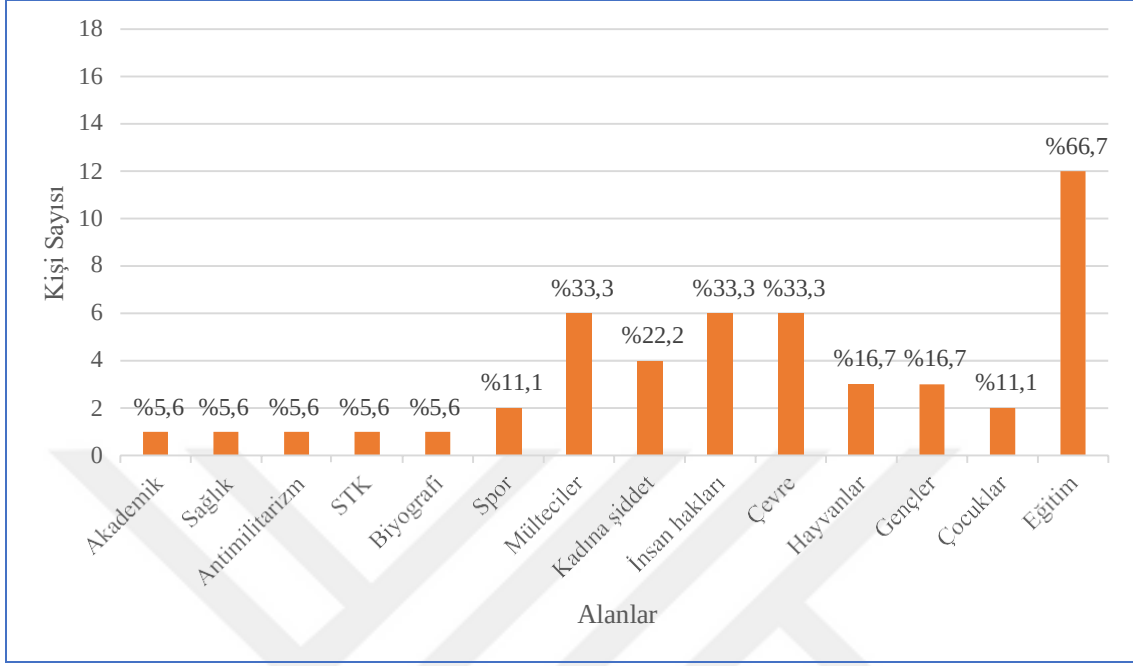
⁵² Federation Internationale Des Traducteurs.

⁵³ Çeviri Derneği. *Ana sayfa*. <http://ceviridernegi.org/>. Erişim Tarihi: 26/11/2022.

⁵⁴ Translation Without Borders. *About us*. <https://translatorswithoutborders.org/about-us/>. Erişim Tarihi: 26/11/2022.

⁵⁵ Translation Without Borders. *Our work*. <https://translatorswithoutborders.org/our-work/>. Erişim Tarihi: 26/11/2022.

STK, antimilitarizm, sağlık ve akademiktir. Halihazırda var olan alanlar ve dağılımları Grafik 12’de gösterilmektedir.

Grafik 12: Gönüllü Çevirmenlik Yapılan Alanlar

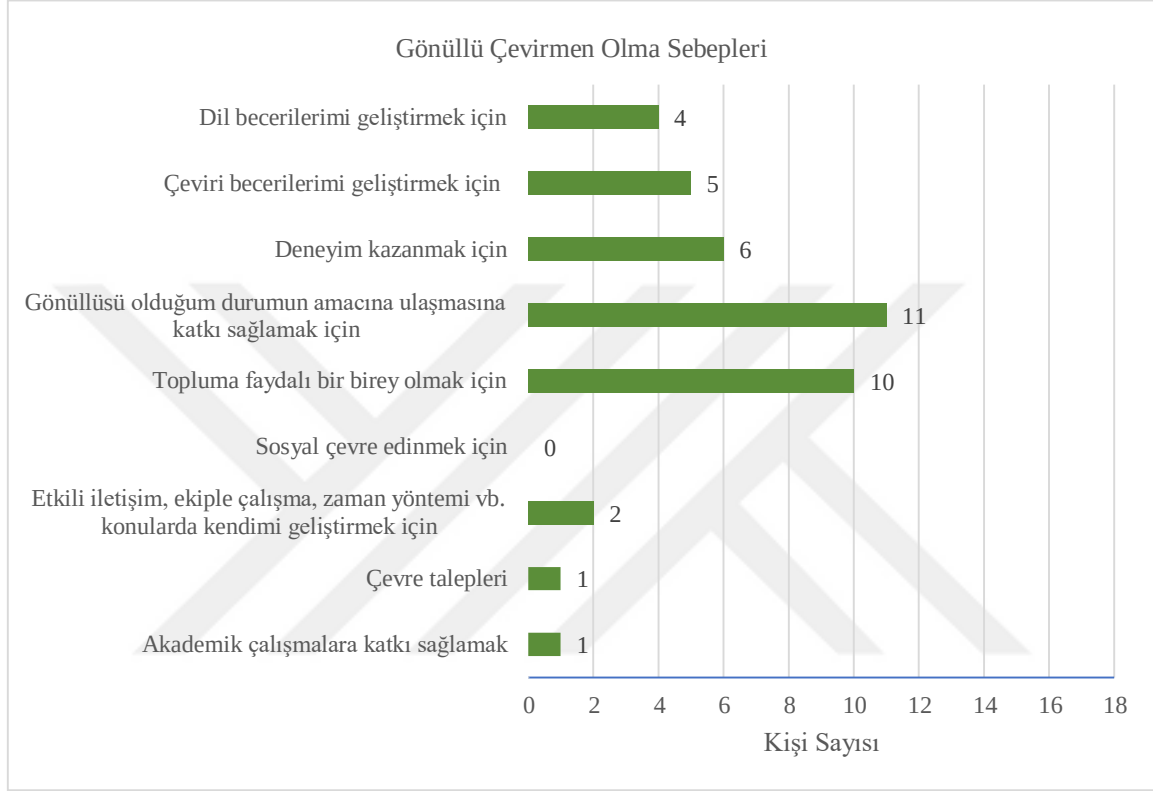
Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

4.2.3. Ankete Katılan Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu

Anket çalışmasında başat olarak değerlendirilen “Neden gönüllü çevirmenlik yapıyorsunuz?” sorusu birden fazla yanıtlıdır ve katılımcılara direkt sunulan seçenekler literatür taramasının ardından çalışmanın yazarı tarafından oluşturulmuştur. Katılımcıların tercih edeceği nedenler şu şekildedir:

- Dil becerilerimi geliştirmek için.
- Çeviri becerilerimi geliştirmek için.
- Deneyim kazanmak için.
- Gönüllüsü olduğum durumun amacına ulaşmasına katkı sağlamak için.
- Topluma faydalı bir birey olmak için.
- Sosyal çevre edinmek için.
- Etkili iletişim, ekiple çalışma, zaman yönetimi vb. konularda kendimi geliştirmek için.

Seçenekler, gönüllü çevirmenlerin motivasyonlarını belirlemeye yöneliktir. Motivasyonların şekillendirilmesinde katılımcıların kendi yaptığı eklemelerin de önemli olduğu düşünöldüğünden diğere seçeneğı açılmıştır. Grafik 13’te katılımcıların eklediğı nedenler çevre talepleri ve akademik çalışmalara katkı sağlamak şeklinde gösterilmektedir.

Grafik 13: Gönüllü Çevirmen Olma Sebepleri

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

Katılımcıların verdiği cevaplar ışığında, motivasyonlarla ilgili sonuçlar O’Brien ve Schaler (2010) ile Góngora-Goloubintseff (2022) alışmalarıyla ilişkilendirilecektir. Bu sebeple, ilgili çalışmalardan bahsetmek gerekmektedir.

O’Brien ve Schaler (2010), çalışmasında kişilerin ödeme almamalarına rağmen neden Rosetta Foundation için çeviri yaptıklarını anlamak ve motivasyonlarını bulmak amacıyla Temmuz 2010 tarihine kadar kayıt yaptırmış gönüllülere uygulanan anket sonuçları verilmektedir. Anketin amacı, gönüllülerin gönüllü olma motivasyonlarını ve onları gelecekte nelerin motive edeceğini öğrenmektir. Anketi Rosetta gönüllü topluluğundan

139 kişi cevaplandırmıştır (s. 4). Motive eden faktörleri bulmak amacıyla sorulan beş soru şu şekildedir:

1. Dil becerilerimi geliştirmek
2. Çeviri becerilerimi geliştirmek
3. Profesyonel çeviri deneyimi kazanmak
4. Rosetta Foundation oluşumunun amacını desteklemek
5. Azınlık dillerdeki çeviriyi desteklemek
6. Entelektüel uyarım edinmek

Dil becerilerimi geliştirmek, çeviri becerilerimi geliştirmek ve profesyonel çeviri deneyimi kazanmak seçenekleri kişilerin kendi ihtiyaçlarını karşılamasına işaret eder ve Shirky tarafından modellenen bireysel motivasyonları çağrıştırmaktadır. Rosetta Foundation oluşumunun amacını desteklemek ve azınlık dillerdeki çeviriyi desteklemek dış nedenlere olan inançlara bağlıdır ve Shirky tarafından modellenen toplumsal motivasyonlar altında incelenebilir. Entelektüel uyarım ise bilişsel kazanımla bağlantılıdır (s.5). Anket çalışmasının sonucuna göre, en motive eden 4. ve 5. faktörler iken 1. ve 2. en az motive eden faktörler olarak saptanmıştır. Nitekim gönüllü çevirmenlerin hem bireysel hem de toplumsal motivasyonlardan etkilendiğini söylemek mümkündür.

Góngora-Goloubintseff (2022), çalışmasında 16 Wikipedia çevirmeniyle Zoom aracılığıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır (s.9). Katılımcıların anlattıklarına göre, on üç kişinin dile getirmesiyle, çevirmenlerin en çok konuya ilgi duydukları için çeviri yaptıkları tespit edilmiştir. Dokuz katılımcı, bilgiyi ulaştırmayı ve böylelikle Wikipedia'yı geliştirmeyi önemsediğini belirtmektedir. Son olarak, üç katılımcının da ortak olarak ifade ettiği ise dil becerilerini geliştirmektir (s.12-15). Görüřmelere verilen cevaplar sonucunda iki kategori ortaya konulmuştur:

1. Toplum merkezli
 - a) Belirli bir konuda ilgisi olma
 - b) Ücretsiz bilgi paylaşımı ve Wikipedia içeriklerini geliştirme isteği
2. Beceri merkezli

a) Kaynak dil becerilerini geliştirme

b) Hedef dil becerilerini geliştirme

Belirtilenlere ek olarak, burada yapılan ayrıma rağmen cevap verenlerin ortak fikri Wikipedia'yı geliştirmek ve başkalarının bilgiye erişimini sağlamaktır. Nitekim, bireysel amaçların yerine getirilmesi topluluk odaklı hedeflere ulaşılmasına bağlıdır ve bir nevi sonucudur (s.11-12).

Türkiye'deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu anket sonuçlarına göre, Grafik 13'te de gösterildiği üzere, gönüllüsü olduğum durumun amacına ulaşmasına katkı sağlama sebebi 11 katılımcının da tercih etmesiyle ilk sırada yer almaktadır. O'Brien ve Schaler çalışmasında en motive edici olarak belirlenen Rosetta Foundation oluşumunun amacını desteklemek ve Góngora-Goloubintseff çalışmasında, katılımcıların yarısından fazlası tarafından dile getirilen Wikipedia içeriklerini geliştirme isteği bu çalışmadaki en motive edici faktör (gönüllüsü olduğum durumun amacına ulaşmasına katkı sağlama) ile benzerlik göstermektedir.

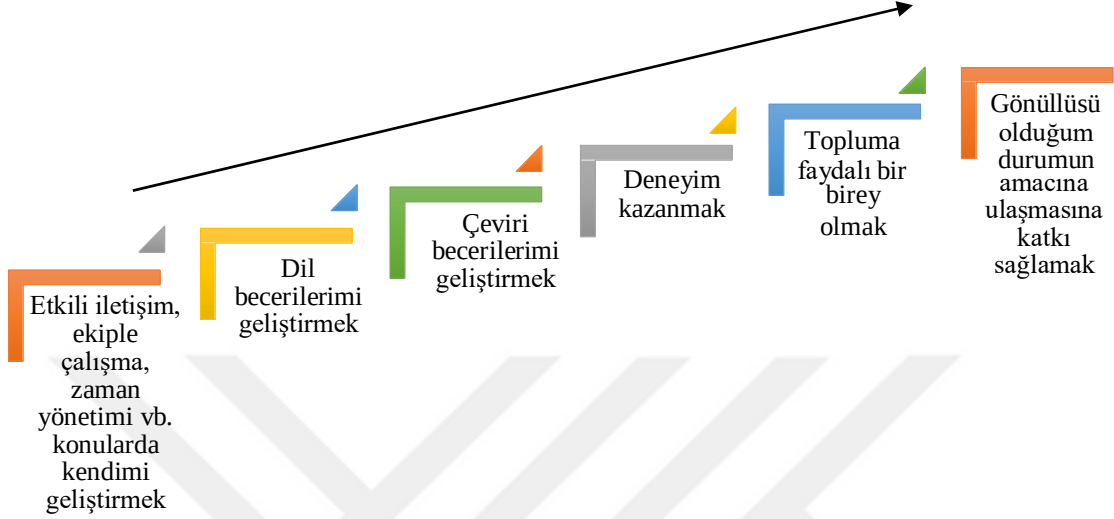
İkinci sırada yer alan topluma faydalı bir birey olma motivasyonu 11 katılımcı tarafından tercih edilmiştir. O'Brien ve Schaler çalışmasında, en motive edici faktörlerden biri olan azınlık dillerdeki çeviriyi desteklemek toplumun yarar sağladığı bir durum olarak görülebilir. Góngora-Goloubintseff çalışmasında ise toplum merkezli olarak nitelendirilen ücretsiz bilgi paylaşımı motivasyonunun toplum için olduğu düşünülebilir. Öyleyse, anket sonuçları ile iki çalışmanın sonucu bu motivasyon açısından da paralellik göstermektedir.

Üçüncü sırada deneyim kazanmak (6 kişi), dördüncü sırada çeviri becerilerimi geliştirmek (5 kişi), beşinci sırada dil becerilerimi geliştirmek (4 kişi) ve altıncı sırada etkili iletişim, ekiple çalışma, zaman yönetimi vb. konularda kendimi geliştirmek (2 kişi) motivasyonları yer almaktadır. O'Brien ve Schaler çalışmasında, en az motive edici olan faktörler de çeviri ve dil becerilerini geliştirmekle ilgilidir. Ancak Góngora-Goloubintseff çalışmasında, dil becerilerini geliştirme motivasyonu ön plana çıkmakta ve kaynak ile hedef olarak ayrı şekilde ifade edilmektedir.

Sosyal çevre edinmek motivasyonu hiçbir katılımcı tarafından tercih edilmemiştir. 3.2. Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu başlığı altında incelenen çalışmalarda, Mesipuu

(2012), Dombek (2014) ve Marin-Lacarta ve Vargas-Urpi (2020) tarafından yapılan araştırmaların sosyalleşme motivasyonunu ele aldığı görülmektedir.

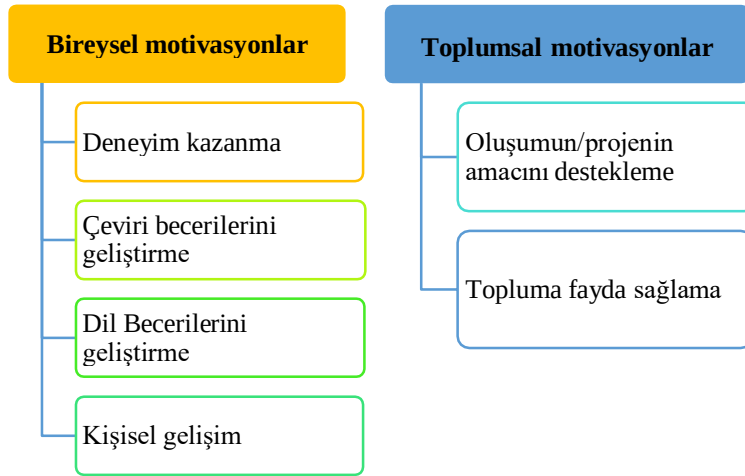
Anket sonuçlarına göre, motivasyonların en az tercih edilenden en çok tercih edilene doğru sıralaması şu şekildedir:

Şekil 5: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonlarının Tercih Edilme Oranına Göre Sıralanması

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

“Neden gönüllü çevirmenlik yapıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplardan hareketle, Türkiye’deki gönüllü çevirmenlerin motivasyonu iki ana temada incelenebilir. Anket sonuçlarına göre oluşturulan temalar ve içerikleri Şekil 6’da gösterilmektedir.

Şekil 6: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

Türkiye’deki gönüllü çevirmenlerin bireysel motivasyonlardan ziyade toplumsal motivasyonlardan etkilendiği saptanmıştır. O’Brien ve Schaler ile Góngora-Goloubintseff çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşılmış ve toplumsal motivasyonlar daha çok tercih edilmiş olsa da azınlık tarafından seçilen bireysel motivasyonları göz ardı etmek mümkün değildir. Bu sebeple, çoğunlukla olmasa bile çevirmenlerin hem bireysel hem de toplumsal motivasyonlardan etkilendiği söylenebilir.

4.2.4. Ankete Katılan Gönüllü Çevirmenlerin Gönüllü Çevirmenliğe Dair Deneyimlerinin ve Görüşlerinin Yorumlanması

“Gönüllü çevirmenliğin hayatınızdaki önemi nedir?” sorusuna verilen cevaplar katılımcıların gönüllü çevirmenliğe bakış açısını yansıtmaktadır. Gönüllü çevirmenlik, bireylerin sorumluluğu, mutluluk kaynağı, destek olma biçimi, kelime haznesini geliştirici, farklı konularda bilgi ve görgü edinme yöntemi, eğlenceli, toplumsal sorunların gündemde tutulmasına/çözülmesine katkı, kendini geliştirme, oldukça önemli bir iş, insani katkıda bulunma, gelişim, hayatın bir parçası, yeteneğini faydalı bir şekilde değerlendirme şekli ve insan haklarının korunması olarak algılanmaktadır.

Gönüllü çevirmenlerin çalışma koşullarından memnuniyetleri ile ilgili fikir vermesi açısından sorulan “Gönüllü çevirmenlik yaparken beklentinizi (kişisel, sosyal, ekonomik vb.) karşılamayan herhangi bir durumla karşılaştınız mı?” sorusuna %33,3 oranla “Evet” cevabı verilmiştir. Orana bakıldığında, gönüllü çevirmenlerin çoğunlukla koşullardan memnun olduğu görülmektedir. “Evet” cevabı veren katılımcılardan yaşadıkları problemlerden bahsetmeleri istenmiştir. Karşılaşılan sorunlar Tablo 5’ te verilmektedir. Herhangi bir sorunla karşılaşan katılımcılar A1, A2... şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 5: Gönüllü Çevirmenlerin Karşılaştığı Sorunlar

Kişi	Cevaplar
A1	İdeolojik yakınlık hissetmediğim proje ile karşılaştım.
A2	Hizmeti ücretsiz verdiğim halde insanlar yine de memnun olmuyor ömür boyu ücretsiz yaşamanız bekleniyor. İnsanlar çoğu kere kendi gerçek durumlarını belirtmiyor ve sizin dürüst hizmet kurallarınızı suistimal ediyor.
A3	Kabinde simültane çeviri yapmam gerekti ama toplantı 8 saatti. Ara vermelerine rağmen tek çevirmenin işi yapması imkansızdı. Bitirdiğimde sağlık sorunları yaşadım.
A4	İçerik.
A5	Zaman gerekiyor ama beklemek istemiyorlar.
A6	Ekonomik açıdan verilen emeğin çok defa karşılığında azı teklif edildi.

Kaynak: Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu Anketi Verileri.

Tablodan anlaşılabileceği üzere, yaşanan sorunlar kişisel olabildiği gibi hizmet sahibiyle de ilgili olabilmektedir. Burada belirtilenler, çevirmenlik mesleğini icra ederken yaşanacak problemlerden farksız değildir. Verilere göre, gönüllü çevirmenliğe özgü bir soruna rastlanmamıştır.

“Gönüllü çevirmenlik çalışmalarına ilgiyi arttırmak amacıyla bireysel, kurumsal ve toplumsal olarak neler yapılabileceğini düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplardan hareketle, bireysel, kurumsal ve toplumsal düzeyde yapılabilecekler aşağıda verilmektedir:

- Gönüllü çevirmenlik bilincini arttırmaya yönelik çalışmalar (sempozyum, konferans vb.) yapılabilir.
- Bireylere gönüllü çevirmenlik yapabilecekleri fırsatlar sunulabilir.
- Çevirmenlik mesleği ile ilgili farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu şekilde toplumun algısı değişecek ve çevirmenler de gönüllü çevirmenlik faaliyetlerine katılmaktan çekinmeyecektir.
- Gönüllü çevirmenliği cazip hale getirmek adına çevirmenlere referans verilebilir.

- Gönüllü çevirmenlik çalışmalarına ihtiyacı olan kurumlar tarafından gönüllü olanlara verdikleri hizmet karşılığı belge verebilir.
- Gönüllü çevirmenlik kurumlarda yaygın ve kabul gören işlevsel bir birim haline getirilebilir.
- Mütercim ve Tercümanlık bölümü müfredatlarına gönüllü çevirmenlik dersi eklenebilir.
- Farkındalık yaratmak amacıyla sosyal medya daha aktif kullanılabilir.
- Gönüllü çevirmen ihtiyacı duyulduğunda anında çevirmen sağlayabilecek organizasyonlar oluşturulabilir.

SONUÇ

Son dönemlerde neredeyse çoğu toplum tarafından önemi vurgulanan gönüllüğe ilişkin literatürde pek çok tanıma rastlanmaktadır. Gönüllülük olgusunun ne olduğuna dair belirtilen görüşler, gönüllülüğün; özgür iradeyle beklentisiz yapılan, öteki için yapılsa bile aslında karşılıklı fayda sağlayan, evrensel değerleri gözeten, kişilerin becerileri sınırlarında gerçekleştirdiği dayanışma/yardım/destek hareketi olduğuna işaret etmektedir. Bir oluşuma bağlı yürütülen gönüllülük faaliyetleri formel olarak adlandırılırken, yaşamın akışında gerçekleşen gönüllülük hizmetleri informel gönüllülük kapsamında değerlendirilmektedir. Belirli bir süreç içerisinde belirli bir program dahilinde ilerleyen faaliyetler sürekli gönüllülük, düzensiz olan faaliyetler ise süreksiz gönüllülüktür. Özellikle projeler kapsamında farklı bir ülkede verilen gönüllülük hizmetleri uluslararası gönüllülük ve ağ ortamındaki gönüllü çalışmalar sanal gönüllülük olarak nitelendirilmektedir. Gönüllülüğün; her türlü bilgi-beceri edinme, sosyalleşme, kariyer gelişimi, fiziksel ve psikolojik iyilik, aidiyet, insani değerler, kişisel gelişim, toplumsal kalkınma, hükümet-vatandaş ilişkilerini güçlendirme vb. bireysel ve toplumsal düzeyde kazanımları bulunmaktadır.

Küresel çapta gündemde olan gönüllülük olgusu, toplumların her kesimi (kurumlar, kuruluşlar, topluluklar, bireyler vb.) tarafından çeşitli araştırmaların ve çalışmaların konusu haline getirilmiştir. Türkiye toplumunda da gönüllülüğün günlük yaşamda hak ettiği yeri bulması için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Her geçen gün artarak devam eden bu çalışmalar, gönüllülük faaliyetlerinin yaygınlaşmasını hedeflemekle kalmayıp sürekli hale getirilmesi için de çabalamaktadır. Gönüllüğe dair ülkemiz özelinde atılan belki de en önemli adım 2019 yılının Gönüllülük Yılı ilan edilmesidir. Bununla birlikte; gönüllülük hizmetlerinde iş birliği, kültürleşme, kurumsallaşma, gönüllü yönetimi, eğitim gibi alanların güçlendirilmesini hedefleyen 2019 Gönüllülük Yılı Stratejisi uygulamaya konulmuştur.

Gönüllülük alanında atılan adımlarla birlikte, gönüllülüğü Çeviribilim dalında inceleme gerekliliği ortaya çıkmış ve yabancı literatürde konu hakkındaki çalışmalar taranmıştır. Referans alınan çalışmalardan hareketle oluşturulan kavramsal çerçeve, Türkiye'deki durum ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre, Türkiye'de gönüllü çevirmenlik alanları dört ana tema altında incelenebilir: afette rehber çeviri, ağ ortamında çeviri, sağlık çevirisi ve göç

çevirisi. Öncülüğünü Türkiye'nin yaptığı afette rehber çeviri, doğal afetler sırasında yabancı arama kurtarma ekiplerinin iletişimini kolaylaştırarak, görevlerini daha faydalı bir şekilde yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla, ilkyardım, arama-kurtarma ve afet alanlarında eğitim almış çevirmenlerce verilen gönüllü çeviri hizmetlerini kapsamaktadır. Ağ ortamında çeviri; hayran çevirisi ve kitle kaynaklı çeviri olarak ikiye ayrılmaktadır. Hayran çevirisi, adından da anlaşılacağı üzere, hayranlar tarafından ve yalnızca kendi iradelerine bağlı olarak veya gerekli gördüklerinde (resmi çevirileri yeterli bulmadıklarında), yine hayranlar için sağladıkları ücretsiz çeviri hizmetini ifade etmektedir. Hayran çevirisi alt alanları ise oyun çevirileri, altyazı çevirileri, tara-çeviriler, anime çevirileri ve şarkı çevirileridir. Kitle kaynaklı çeviri; gönüllü çeviri yapan kişilerce yapılan, iş birliğinin esas alındığı ve dijital ortamlar için yine İnternet tabanlı platformlar kullanılarak gerçekleştirilen bir çeviri türüdür. Facebook, LinkedIn, Microsoft, Wikipedia, TED gibi sosyal ağ ortamlarında kurulan çeviri toplulukları, kitle kaynaklı çeviriye örnek gösterilebilir. Çalışmanın kapsamı gereği, sağlık çevirisi ve göç çevirisinin yalnızca ücretsiz yapılan uygulamaları dikkate alınmaktadır. Sağlık çevirisi, sağlık alanındaki her türlü içeriğin çevirisini içerir. Ayrıca dil farklılığı oluşan durumlarda doktor ve hasta arasında iletişim aracı rolünü üstlenmektedir. Öyle ki, muayene sırasında çeviri ihtiyacının, özellikle plansızca, ortaya çıkması sebebiyle sağlık hizmetlerinde gönüllü çevirmenlik uygulamalarının daha gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu yönüyle, sağlık çevirisi ile göç çevirisi arasında bağlantı kurulabilmektedir. Resmi rakamlara göre, 2021 verileri Türkiye'de ikamet eden ve çalışma iznine sahip olan yabancı uyruklu sayısının bir milyonun üzerinde olduğunu, 2022 yılı verileri ise Suriyeli sayısının 3 milyonu aştığını göstermektedir. Elbette böyle bir göçmen nüfusu beraberinde çeviri ihtiyacını da getirecektir. Dil eksikliğinin yaşandığı durumlarda, sağlık muayenesi, avukatlık işlemleri, emniyet gibi toplumsal hizmetler, çeviri aracılığıyla karşılanmaktadır. Öte yandan, mülteci ve sığınmacıların yaşam koşullarını iyileştirme amacı ile kurulan çeşitli oluşumlarda da gönüllü çeviri faaliyetleri yürütülmektedir. Gönüllü yapılan çeviriler, fırsat eşitliği sağlayarak, farklı dillerdeki bilgiye ve hizmete erişimi kolaylaştırmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında, gönüllü çevirmenliğin hem bireysel hem de toplumsal olarak ne kadar değerli olduğu anlaşılacaktır.

Türkiye'de birçok farklı alanda yapılaşmış kâr amacı gütmeyen gönüllü topluluk/dernek/vakıf bulunmaktadır. Bu oluşumların neredeyse tamamı sürekli ya da

dönemsel olarak çeviriye ve haliyle gönüllü çevirmene ihtiyaç duymaktadır. İlgili oluşumların tamamı, gönüllü çeviri hizmeti verecek çevirmenlerin belirli koşulları sağlamış olmasını beklemektedir. Gönüllü çevirmenliğin ülkemizdeki konumu açısından bakılırsa, gönüllü olsa bile çeviriye yapacak kişinin donanımlı olmasını talep etmek bu hizmetlere ne kadar önem verildiğini göstermektedir.

Gönüllü çevirmenlik hizmetlerinin artarak devam edebilmesi için, çevirmenleri gönüllü hizmetlere teşvik eden bireysel ve çevresel faktörlerin yeterli düzeyde olması gerekmektedir. Bu noktada, gönüllü motivasyonu belirleyici bir özellik taşımaktadır. İlgili motivasyon, gönüllü faaliyetlerde yer alma gerekçesi olarak tanımlanmaktadır. Ancak kişilerin birbirinden farklı ve çok sayıda motivasyonu olabilir. Literatürde motivasyon ve gönüllü motivasyonu üzerine yapılan çalışmalar da bu durumu kanıtlar niteliktedir. Asıl amaç, motivasyonları değerlendirerek gönüllülüğün doğasını anlayabilmek ve bu farkındalıkla gönüllülüğün geliştirilmesini sağlamaktır.

Türkiye’deki gönüllü çevirmenlerin motivasyonunu belirlemek için gönüllü çevirmenlik yapan bireylere bir anket uygulanmıştır. Anket, motivasyonlarla birlikte gönüllü çevirmenliğin Türkiye’deki yerine de ışık tutmaktadır. Kadın-erkek oranları eşit olan gönüllü çevirmenlerin çoğunlukla 18-30 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. %61,1’i lisans eğitimi olup, yabancı dil ile ilgili bir bölümden mezun olmuş gönüllü çevirmenlerin çoğu, çevirmen veya öğretmen olarak görev yapmaktadır. Sayıca fazla olan amatör gönüllü çevirmenler, 2 ile 5 yıl süreyle ve ağırlıklı olarak ağ ortamında gönüllü çeviri hizmeti vermektedir. Gönüllü oluşumlara üyelik sayısı düşük olan katılımcılar, başta eğitim olmak üzere, en çok çevre, mülteciler ve insan hakları alanlarında gönüllü çevirmenlik yapmaktadır. Anketin ana konusunu oluşturan motivasyonlar ise katılımcıların verdiği cevaplar üzerine iki ana temada incelenmektedir. Buna göre, Türkiye’deki gönüllü çevirmenlerin motivasyonları bireysel motivasyonlar ve toplumsal motivasyonlar olarak belirlenmiştir. Bireysel motivasyonlar, deneyim kazanma, çeviri becerilerini geliştirme, dil becerilerini geliştirme ve kişisel gelişimdir. Toplumsal motivasyonlar ise oluşumun/projenin amacını destekleme ve topluma fayda sağlamadır. Gönüllü çevirmenler, bireysel motivasyonlara oranla, toplumsal motivasyonlardan daha çok etkilenmektedir.

Gönüllü çevirmenler, gönüllülüğü, keyifli, mutluluk veren, kişisel gelişime faydalı, bilgi kaynağı, her türlü becerilerini kullanma imkânı sağlayan, insani değerlere sahip çıkan, oldukça önemli bir iş, bireysel sorumluluk ve destek olma şekli olarak görmektedir. Nitekim, çeviri hizmeti sunarken bireysel kaynaklı problemler veya gönüllü hizmeti sağlayan kişilerin sebep olduğu sorunlar yaşanabilmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, gönüllü çeviri hizmeti verirken yaşanan sorunların, profesyonel manada çevirmenlik mesleğini yürütürken yaşanan problemlerden farklı olmamasıdır. Tüm bireylerin/toplulukların/kurumların gönüllülüğün gelişiminde ve yaygınlaştırılmasında belli başlı sorumlulukları vardır. Ankete katılan katılımcıların cevapları da göz önüne alınarak, gönüllü çevirmenlik özelinde düşünüldüğünde, gönüllü çevirmenlik çalışmalarına ilgiyi arttırmak için gönüllü çeviri hizmeti konusunda bilinçlendirme yapılması, gönüllü çevirmenliğin kurumsallaştırılması, gönüllü çevirmenlerin maddi olmayan şekillerde ödüllendirilmesi (katılım belgesi, referans vb.), akademik çeviri öğretimi programlarına gönüllü çeviri/çevirmenlik dersinin dahil edilmesi, mesleki farkındalığın artırılması gerekmektedir.

Bu tez çalışması ile gönüllü çevirmenliğin ve gönüllü çevirmenlerin durumu ortaya konulmuştur. Bu verilerden yola çıkılarak aşağıdaki öneriler verilmektedir:

- Gönüllülüğü tanıtmak/yaygınlaştırmak, gönüllülük bilincini arttırmak ve gönüllülüğün devamını sağlamak adına yapılan çalışmalara Çeviribilim çatısı altında katkı sağlanmalı ve alanyazında gönüllü çevirmenlik olgusu ile ilgili çalışmalar arttırılmalıdır.
- Gönüllü çevirmenliğin devamını ve gönüllü çevirmenlik faaliyetlerinin sürekli hale gelmesini sağlamak için gönüllü çevirmenlerin neden gönüllü çeviri hizmeti verdiklerini öğrenmek gerekmektedir. Bu doğrultuda, gönüllü çevirmenlik motivasyonlarını belirlenmeli ve gönüllülük faaliyetlerine dair bütün süreç ilgili verilere göre şekillendirilmelidir.
- Gönüllü çevirmenlik motivasyonu, Türkiye özelinde belirli yaş gruplarında (gençler ve yaşlılar) ve belirli oluşumlarda (Khan Academy, Wikipedia, TedTalks vb.) bilimsel çalışmalarla ayrı ayrı değerlendirilebilir.
- Akademik çeviri öğretimi müfredatlarına gönüllü çevirmenliği tanıtmaya yönelik dersler eklenmelidir. Çünkü gönüllülük söz konusu olduğunda özellikleri gençleri

bilinçlendirmek bir nevi hem şimdiki zamanı hem de gelecek zamanı yönlendirecektir.

- STK'lar tarafından gönüllü çevirmenliğe özendirici ve gönüllü çevirmenliğin getirileri konusunda bilgilendirici çalışmalar yapılmalı ve sosyal medya üzerinden duyurulmalıdır.
- Gönüllü çevirmenler, çeşitli uygulamalarla gönüllü oluşumlara üye olmaya teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Afette Rehber Çevirmen/Emergency and Disaster Interpreters (2020). <https://www.facebook.com/afetterehbercevirmen/>. Erişim Tarihi: 16/11/2022.
- Afette Rehber Çevirmenlik Görevlendirme Birimi. (2011). *Van depremine dönük çalışmalar*. <https://ceviribilim.com/2011/10/31/afette-rehber-cevirmenlik-van-depremine-donuk-calismalar/>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.
- Afette Rehber Çevirmenlik Organizasyonu (t.y.). *Arç görevlendirme, organizasyon ve hareket planı*. <https://docplayer.biz.tr/247221-Arc-gorevlendirme-organizasyonu-ve-cevirmenlerin-hareket-bicimi.html>. Erişim Tarihi: 12/11/2022.
- Aksoy, N. B. (2002). *Geçmişten günümüze yazın çevirisi*. İmge Kitabevi.
- Ardahan, F. (2016). Ciddi boş zaman faaliyeti olarak gönüllülük: AKUT örneği. *Mediterranean Journal of Humanities*, 6(1), 47-61. <https://doi.org/10.13114/MJH.2016119288>.
- Arslan, M. L. (2018). Sivil toplum kuruluşlarında gönüllülük: sorunlar ve çözüm yolları. *İlke Politika Notları-4*.
- Austermuehl F. (2011). On clouds and crowds: Current developments in translation technology. *T21N - Translation in Transition*, (9).
- Bang, H. & Chelladurai, P. (2009). Development and validation of the volunteer motivations scale for international sporting events (VMS-ISE). *International Journal of Sport Management and Marketing*, 6(4), 332-350. <https://doi.org/10.1504/IJSM.2009.030064>
- Bayar, S.C. (2012). *Online practice of fan-based subtitles: The case of Turkish translators* [Yüksek lisans tezi, Erasmus University]. Erasmus University Thesis Repository. <http://hdl.handle.net/2105/11257>.
- Bey, Y., Kageura, K. & Boitet, C. (2005). *A framework for data management for the online volunteer translators' aid system QRLex*. Proceedings of the 19th Pacific Asia Conference on Language, Information and Computation (PACLIC19), 51–60.
- Beyl, Y., Boitet, C., & Kageura, K. (2008). A Wiki-based environment for helping online volunteer translators. E. Yuste Rodrigo (Ed.), *Topics in Language Resources for Translation and Localisation* içinde, 79, 135-150.
- Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu. *Türkiye’de göç*. <https://turkiye.iom.int/tr/turkiyede-goc>. Erişim Tarihi: 22/11/2022.
- Birleşmiş Milletler Gönüllüleri [UNV] Programı & Türkiye Gençlik Servisleri Merkezi [GSM]. (2011). *Türkiye’de gönüllülük: Gönüllülüğün rolünün ve katkılarının*

keşfedilmesi.
<https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-10/turkiyedegonulluluk.pdf>.

<https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-10/turkiyedegonulluluk.pdf>.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. *Topluluklarla iletişim.*
<https://www.unhcr.org/tr/topluluklarla-iletisim>. Erişim Tarihi: 01/12/2022.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. *Türkiye’de UNHCR.*
<https://www.unhcr.org/tr/turkiyede-unhcr>. Erişim Tarihi: 01/12/2022.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
<https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.

Bulut, A. & Kurultay, T. (2001). Interpreters-in-aid at disasters: Community interpreting in the process of disaster management. *The Translator*, 7(2), 249-263.
https://doi.org/10.1057/9781137441409_3.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.

Cámara de la Fuente, L. (2014). Multilingual crowdsourcing motivation on global social media, case study: TED OTP. *Sendebare*, 25, 197-218.

Cámara de la Fuente, L. and Comas-Quinn, A. (2016). Situated learning in open communities: The TED Open Translation Project. P. Blessinger & TJ Bliss (Eds.) *Open Education: International Perspectives in Higher Education* içinde (s. 93-114). Open Book Publishers. <http://dx.doi.org/10.11647/OBP.0103.05>.

Chacón, F., Gutiérrez, G., Sauto, V., Vecina, M. L., & Pérez, A. (2017). Volunteer Functions Inventory: A systematic review. *Psicothema*, 29(3), 306–316.
<https://doi.org/10.7334/psicothema2016.371>

Chaddha, M. & Rai, R. S. (2016). Understanding what motivates volunteering in people. *Amity Business Review*, 17(1), 110-120.

Charities Aid Foundation. (2012). *2012 Dünya bağış endeksi.*
<https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/worldgivingindex2012web.pdf>

Charities Aid Foundation. (2013). *2013 Dünya bağış endeksi.*
https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/worldgivingindex2013_1374aweb.pdf?sfvrsn=e215f440_4

Charities Aid Foundation. (2014). *2014 Dünya bağış endeksi.*
https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_wgi2014_report_1555awebfinal.pdf

Charities Aid Foundation. (2021). *2021 Dünya bağış endeksi.*
https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-research/cafworldgivingindex2021_report_web2_100621.pdf

- Charities Aid Foundation. (2022). 2022 Dünya bağış endeksi. https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-research/caf_world_giving_index_2022_210922-final.pdf
- Clary, E. G., & Snyder, M. (1999). The motivations to volunteer: theoretical and practical considerations. *Current Directions in Psychological Science*, 8(5), 156–159. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00037>
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: a functional approach. *Journal of personality and social psychology*, 74(6), 1516–1530. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.74.6.1516>.
- Cnaan, R. A., Handy, F. & Wadsworth, M. (1996). Defining who is a volunteer: Conceptual and empirical considerations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25(3), 364-383. <https://doi.org/10.1177/08997640962530>.
- Cravens, J. & Ellis, S. J. (2014). *The last virtual volunteering guidebook: Fully integrating online service into volunteer involvement*. Energize.
- Cronin, M. (2010). The translation crowd. *Revista Tradumàtica: tecnologies de la traducció*, (8), 1-7. <https://doi.org/10.5565/rev/tradumatica.100>.
- Cronin, M. (2013). *Translation in the digital age*. Routledge.
- Çetinkaya, A., Şahin, Ö. & Kırık, A. (2015). A Research on social and political use of social media in Turkey, *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(4), 49-60. <https://doi.org/10.14486/IJSCS207>.
- Çevik, A. & Gürsel, F. (2015). Gönüllü motivasyon envanteri: Türk popülasyonuna uyarlanması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 83-92 . https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000272.
- Çeviri Derneği (2022). *Afette rehber çevirmenlik organizasyonu*. <http://ceviridernegi.org/arc/>. Erişim Tarihi: 12/11/2022.
- Çeviri Derneği. *Ana sayfa*. <http://ceviridernegi.org/>. Erişim Tarihi: 26/11/2022.
- ÇeviriAlternatifim. <https://cevirialternatifim.com/>. Erişim Tarihi: 16/11/2022.
- De Palma, D. A. & N. Kelly (2011). Project management for crowdsourced translation: how user-translated content projects work in real life. K. J. Dunne & E. S. Dunne (Eds.), *Translation and Localization Project Management: The art of the possible* (s. 379–408). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/ata.xvi.19dep>.
- De Wille, T. (2014) *Competence and motivation in volunteer translators: The example of the Translation Commons* [Yüksek lisans tezi, University of Limerick].

- Deci, E. L. & Ryan R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Springer New York. <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7>.
- Demirören Haber Ajansı. (2019, 14 Aralık). *Türkiye gönüllülük araştırmasının sonuçları açıklandı*. <https://www.dha.com.tr/gundem/turkiye-gonulluluk-arastirmasi-nin-sonuclari-aciklandi-1742692>. Erişim Tarihi: 01/10/2022.
- Desjardins, R. (2017). *Translation and social media: In theory, in training and in professional practice*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-52255-9>.
- Doğan, A. (2012). A study on the volunteers of emergency and disaster interpreting Initiative (ARC) in Turkey. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 29(2), 45-58.
- Doğan, A. (2016) Anybody Down There? Emergency and Disaster Interpreting in Turkey. F. M. Federici (Ed.), *Mediating Emergencies and Conflicts* (s. 59-83). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-55351-5_3.
- Doğanay, A., Ataizi, M., Şimşek, A., Balaban, S. J. & Akbulut, Y. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi.
- Doğrul, Ü. (2019). İşlevsel yaklaşım ile gönüllülük motivasyonlarının incelenmesi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7(191), 77-100.
- Dombek, M. (2014). *A Study into the motivations of Internet users contributing to translation crowdsourcing: The case of Polish Facebook user-translators* [Doktora tezi, Dublin City University]. DCU Online Research Access Service. https://doras.dcu.ie/19774/1/PhD_Thesis_M_Dombek_Final_Corrected_Version.pdf.
- Duru, K. R. & Odabaşı R. (2022). Emergency and disasters interpreting in Turkey (ARÇ) as facilitator and communication agents in a disaster environment: EU-MODEX 2021 Turkey example. M.S. Başar & A. Bayramoğlu (Eds.), *The International Symposium of Disaster & Emergency- Information & Intervention and Intervention (SODEII 2022) Proceeding Book* (s.104-111), Atatürk University Publications.
- Erdoğan, N., Bircan, H. M., Sayın, Z., & Aydemir, Ö. F. (2020). *Genç gönüllülerin motivasyonu-STK'larda devamlılığı sağlayan faktörler*. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Etymology Online Dictionary. *Volunteerism*. https://www.etymonline.com/word/volunteerism#etymonline_v_40020. Erişim Tarihi: 01/10/2022.
- Evans, J. (2020). Fan translation. M. Baker & G Saldanha (Eds.), *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies Third Edition* (s.173-177). Routledge ,

- Evans, J. (2017). Comics and translation. F. Bramlett, R. T. Cook & A. Meskin (Eds.), *The Routledge Companion to Comics* (s.319-327). Routledge.
- Evrin Ağacı. Çeviri kuralları. <https://evrimagaci.org/ceviri-kurallari-6982>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.
- Fernandez C, A. (2012). Collaborative translation revisited: Exploring the rationale and the motivation for volunteer translation, *Forum*, 10(1), 115-142.
- García, I. (2010). The proper place of professionals (and non-professionals and machines) in web translation. *Tradumática*, 8, 1-7. <https://doi.org/10.5565/rev/tradumatica.98>.
- García, I. (2015). Cloud marketplaces: Procurement of translators in the age of social media. *The Journal of Specialised Translation*, 23, 15-38.
- Góngora Goloubintseff, J. G. (2022). A praxeological approach to the study of volunteer translators' motivations across four language communities of Wikipedia. *Communication, Connectivity and Convergence*, 12, 5-18.
- Google Translate. About. <https://translate.google.com/intl/tr/about/>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.
- Gönenç, E. Ö. (2012). İnternet ve Türkiye'deki gelişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0(16), 87-98.
- Görgüler, Z. (2016). *Yeni toplumsallıklar etrafında yükselen çeviripratikleri: Türkiye'de tara-çeviri (manga) içeriklerinin dolaşımı ve netnografik çözümlemeler* [Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Açık Arşivi. <http://dspace.yildiz.edu.tr/xmlui/handle/1/12782>
- Güder, N. & Özel Sektör Gönüllüler Derneği [ÖSGD]. (2006). *STK'lar için gönüllülük ve gönüllü yönetimi rehberi*. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi. https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-08/stoler-icin-gonulluluk-ve-gonullu-yonetimi-rehberi_1.pdf.
- Gülmez, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin gönüllülük davranışları ve motivasyonları üzerine bir araştırma: Çağ Üniversitesi örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7(191), 125-154.
- Hayat Sende Derneği. (2021). <https://www.facebook.com/hayatsendeorg/>. Erişim Tarihi: 16/11/2022.
- Hayat Sende Derneği. (2022). *2021 Faaliyet raporu*. https://www.hayatsende.org/wp-content/uploads/2022/07/FAALIYET_RAPORU_2021_HS.pdf.
- Help:Translation. Wikipedia içinde. <https://en.wikipedia.org/wiki/Help:Translation>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.

- Horvath, I. (2016). Volunteer translation and interpreting. I. Horvath (Ed.), *The modern translator and interpreter* içinde (s. 233-240). Eötvös University Press.
- İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü. (2000). *Gönüllülerin sivil savunma hizmetlerine katılma esasları yönergesi*. <https://silo.tips/download/gnllern-svl-savunma-hzmetlerne-katilma-esaslari-ynerges-brnc-kisim-genel-hkmler>.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2019, 13 Aralık). *Türkiye’de gönüllülük araştırması* [Araştırma Sonuçları]. Türkiye’de Gönüllülük: Katılım, Koşullar ve Hukuk Konferansı, İstanbul. <https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2019/12/16/GönüllülükAraştırmaSonuçları.pdf>.
- İzmir Ekonomi Üniversitesi. (Nisan, 2020). *Sağlıkçılar artıyor, gönüllüler çeviriyor*. <https://www.ieu.edu.tr/tr/news/type/read/id/7014>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.
- Jimenez-Crespo, M.A. (2016). Collaborative and volunteer translation and interpreting. C. V. Angelelli & B. J. Baer (Eds.), *Researching Translation and Interpreting* (s. 58-70). Routledge.
- Jones, P. (2019). *Motivation of volunteer translators in the online game Poptuna*. [Yüksek lisans tezi, University of Tampere]. Trepo. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105427/1554208872.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Kahraman, R. (2003). Afette rehber çevirmenlik. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=aUvRIMyntzdpw1QqBQzuQg&no=qpk3z_fnFCbvaRO1IUpbgw.
- Kanberoğlu, Z. & Yıldırımçakar, G. (2019). Sosyo-Ekonomik kalkınmada sivil toplum kuruluşlarının önemi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(7), 30-47.
- Karwacka, W. (2015). Medical translation. Ł. Bogucki, S. Goźdz-Roszkowski & P. Stalmaszczyk (Eds.) *Ways to Translation* içinde (s. 271-298). Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Khan Academy (2019). *The Turkish team*. <https://support.khanacademy.org/hc/en-us/articles/360037662392-T%C3%BCrk-tak%C4%B1m%C4%B1-The-Turkish-Team>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.
- Koç, N. E. (2020). Sosyal medya, katılımcı kültür ve kitle çevirisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö8), 905-927. <https://doi.org/10.29000/rumelide.822087>.
- Kurultay, T. & Bulut, A. (2012). Toplum çevirmenliğine yeniden bakışta afette rehber çevirmenlik (ARÇ). *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 6 (2), 75-102.
- Lyricstranslate. <https://lyricstranslate.com/tr>. Erişim Tarihi: 16/11/2022.

- Marin-Lacarta, M. & Vargas-Urpí, M. (2020). Translators as publishers: exploring the motivations for non-profit literary translation in a digital initiative. *Meta*, 65(2), 459-478. <https://doi.org/10.7202/1075845ar>.
- Mayfield A. (2008). *What is social media?* [http://crmexchange.com/uploadedFiles/White_Papers/PDF/What is Social Media_iCrossing_ebook.pdf](http://crmexchange.com/uploadedFiles/White_Papers/PDF/What_is_Social_Media_iCrossing_ebook.pdf). Erişim Tarihi: 14/11/2022.
- Mc Donough D. J. (2019) Mapping translation blog networks and communities, H. V. Dam, M. N. Brøgger & K. K. Zethsen (Eds.), *Moving Boundaries in Translation Studies* (s.98-112). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315121871-7>.
- McDonough Dolmaya, J. (2012). Analyzing the crowdsourcing model and its impact on public perceptions of translation. *The Translator*, 18(2), 167- 191. <https://doi.org/10.1080/13556509.2012.10799507>.
- McDonough Dolmaya, J. (2015). Revision history: Translation trends in Wikipedia. *Translation Studies*, 8(1), 16-34. <https://doi.org/10.1080/14781700.2014.943279>.
- Mesipuu, M. (2012). Translation crowdsourcing and user-translator motivation at Facebook and Skype. *Translation Spaces*, 1, 33–53. <https://doi.org/10.1075/ts.1.03mes>.
- Microsoft Language Portal. *Terminology*. <https://www.microsoft.com/en-us/language/Terminology?rtc=1>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.
- Muñoz Sánchez, P. (2009). Video game localisation for fans by fans: The case of romhacking. *The Journal of Internationalization and Localization*, (1), 168–185. <https://doi.org/10.1075/jial.1.07mun>.
- Musick M. A. & Wilson J. (2007). *Volunteers: A social profile*. Indiana University Press.
- Muştu, A. (2019). *Sivil toplum kuruluşlarında gönüllü motivasyonu: Genç Kızılay örneği* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Marmara Üniversitesi Akademik Veri Yönetim Sistemi. <https://avesis.marmara.edu.tr/yonetilen-tez/1b6026f1-4be7-44fb-ba79-e9e55783e12a/sivil-toplum-kuruluslarinda-gonullu-motivasyonu-genc-kizilay-ornegi>.
- Mülteciler Derneği. *Türkiye'deki Suriyeli sayısı*. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20kay%C4%B1t%20alt%C4%B1na%20al%C4%B1nm%C4%B1%C5%9F,159%20bin%20655%20ki%C5%9Fi%20azald%C4%B1>. Erişim Tarihi: 01/12/2022.
- Niebuur, J., Liefbroer, A. C., Steverink, N. & Smidt, N. (2019). The Dutch comparative scale for assessing volunteer motivations among volunteers and non-volunteers: An adaptation of the Volunteer Functions Inventory. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(24), 5047- 5063. <https://doi.org/10.3390/ijerph16245047>.

- Niebuur, Liefbroer, Steverink, & Smidt. (2019). *Translation and Validation of the Volunteer Functions Inventory (VFI) among the General Dutch Older Population. International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(17), 3106-3120. <https://doi.org/10.3390/ijerph16173106>.
- O'Brien, S., & Schäler, R. (2010). Next generation translation and localization: Users are taking charge. *Proceedings of Translating and the Computer* 32 içinde. 1-8. 20 Kasım 2022 tarihinde <https://aclanthology.org/2010.tc-1.8.pdf> adresinden alınmıştır.
- O'Hagan, M. (2009). Evolution of user-generated translation: Fansubs, translation hacking and crowdsourcing. *The Journal of Internationalization and Localization*, 1(1), 94-121. <https://doi.org/10.1075/jial.1.04hag>.
- O'Hagan, M. (2021). Community Translation: Translation as a social activity and its possible consequences in the advent of Web 2.0 and beyond. *Linguistica Antverpiensia, New Series – Themes in Translation Studies*, 10, 11-23. <https://doi.org/10.52034/lanstts.v10i.275>.
- Okuyayuz, A. Ş. (2017). Examining the Translation and Scanlation of the Manga Naruto into Turkish from a Translator's Perspective. *International Journal of English Language & Translation Studies*, 5(3), 161-173.
- Olohan, M. (2013). *Why do you translate? motivation to volunteer and TED translation. Translation Studies*, 7(1), 17–33. <https://doi.org/10.1080/14781700.2013.781952>.
- Olohan, M. (2013). Why do you translate? motivation to volunteer and TED translation. *Translation Studies*, 7(1), 17–33. <https://doi.org/10.1080/14781700.2013.781952>.
- Organization for Transformative Works. *Home*. <https://www.transformativeworks.org/>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.
- Özsöz, B. (2019). Toplum çevirmenliği bağlamında sağlık turizmindeki diyalog çevirilerine dilbilimsel ve çeviribilimsel yaklaşım. [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi]. Sakarya Üniversitesi Açık Akademik Arşiv Sistemi. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/handle/20.500.12619/77137>.
- Pascoal, S., Furtado, M. & Chorão, G. (2017). Crowdsourcing translation and the threats/challenges to the profession: a Portuguese translator's survey. *Current Trends in Translation Teaching and Learning E*, 4, 229– 263.
- Petri, H. L. (2022). *Motivation*. <https://www.britannica.com/topic/motivation>. Erişim Tarihi: 26/11/2022.
- PuzzleSub. *Anasayfa*. <https://www.puzzlesubs.com/>. Erişim Tarihi: 14/11/2022.

- Ramati, I., & Pinchevski, A. (2017). Uniform multilingualism: A media genealogy of Google Translate. *New Media & Society*, 20(7), 2550- 2565. <https://doi.org/10.1177/146144481772695>.
- Roat, C. & Creeze, I. (2015). Healthcare interpreting. H. Mikkelsen (Ed.), *The Routledge Handbook of Interpreting* içinde (s. 236-253). Routledge.
- Ross, J. M. (2020). Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki doktorların gözüyle gönüllü-amatör çevirmenlik. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, (11), 55-82.
- Sağıroğlu, G. G. (2020, 16 Haziran). Afette hayat kurtaran çevirmenler. Yeni Akit. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/afette-hayat-kurtaran-cevirmenler-1361455.html>
- Sivil Düşün. Rosetta Foundation gönüllü ağını tanıyalım. <https://www.sivildusun.net/rosetta-foundation-gonullu-ceviri-agini-taniyalim/>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.
- SosyalBen Vakfı. (2020). SosyalBen Vakfı araştırma raporu: Gönüllülük. <https://www.sosyalben.org/UPLOAD/fr/sbv-arastirma-raporu-gonulluluk.pdf>.
- Sosyalbilimler.org. Çeviri. <https://www.sosyalbilimler.org/basvuru/>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.
- Studer, S. (2016). Volunteer management: Responding to the uniqueness of volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 45(4), 688-714. <https://doi.org/10.1177/0899764015597786>
- Şan, F. & Koçlu, S. (2020). Toplum Çevirmenliği alanında Türkiye’de yapılan bilimsel çalışmalar: analiz ve değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 780- 802. <https://doi.org/10.29000/rumelide.752813>.
- Şarkıçevirileri. <https://www.sarkicevirileri.com/>. Erişim Tarihi: 16/11/2022.
- Şentürk, M. (t.y.). Türkiye ve Almanya’da gönüllülük, gönüllü çalışma ve yaygın eğitim. IJAB. https://ijab.de/fileadmin/redaktion/PDFs/Shop_PDFs/doku-tuerkisch-dt-tuerk-fachtag-220324.pdf. Erişim Tarihi: 24/11/2022.
- T.C İstanbul Valiliği İl Sivil Savunma Müdürlüğü ve Çeviri Derneği. (2001). T.C İstanbul Valiliği İl Sivil Savunma Müdürlüğü ve Çeviri Derneği arasında düzenlenen protokol. <https://docplayer.biz.tr/16165863-T-c-istanbul-valiligi-il-sivil-savunma-mudurlugu-ile-ceviri-dernegi-arasinda-duzenlenen-protokol.html>.
- T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı (2019). 2019 Gönüllülük yılı stratejisi. [https://www.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/GSB/gencgonullulerkitapcik/GencGonulluler2019Kitap%20\(1\).pdf](https://www.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/GSB/gencgonullulerkitapcik/GencGonulluler2019Kitap%20(1).pdf).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. Kamu – STK iş birliğinde Türkiye’de gönüllülük bilincinin artırılması. <https://www.gonulluluk.net/proje-hakkinda/>. Erişim Tarihi: 01/10/2022.

- T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. *Kamu – STK iş birliğinde Türkiye’de gönüllülük bilincinin arttırılması projesi: Gönüllülük araştırması*. AB Merkezi. <https://www.gonulluluk.net/wp-content/uploads/2021/07/EK3-Gonulluluk-Arastirmasi.pdf>. Erişim Tarihi: 20/11/2022.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. *İllere göre derneklerdeki çalışan sayıları*. <https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-gore-derneklerdeki-calisan-sayilari>. Erişim Tarihi: 01/11/2022.
- TED. *Our organization*. <https://www.ted.com/about/our-organization>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.
- Teo, T. S., Lim, V. K. & Lai, R. Y. (1999). Intrinsic and extrinsic motivation in Internet usage. *Omega*, 27(1), 25–37. [https://doi.org/10.1016/s0305-0483\(98\)00028-0](https://doi.org/10.1016/s0305-0483(98)00028-0). Translation of the week. Wikipedia içinde. https://meta.wikimedia.org/wiki/Translation_of_the_week. Erişim Tarihi: 15/11/2022.
- Translation Without Borders. *About us*. <https://translatorswithoutborders.org/about-us/>. Erişim Tarihi: 26/11/2022.
- Translation Without Borders. *Our work*. <https://translatorswithoutborders.org/our-work/>. Erişim Tarihi: 26/11/2022.
- Traslators Without Borders. (2017). *About the Rosetta Foundation*. <https://translatorswithoutborders.org/translators-without-borders-and-the-rosetta-foundation-are-merging/>. Erişim Tarihi: 13/11/2022.
- TURÇEF Federasyon. *Doğal afetlerde çevirmenlik*. <https://www.turcef.net/turcef-federasyon-bunyesinde-dac-dogal-afetlerde-cevirmenlik>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.
- Turkcevirim. <https://turkcevirim.com/hakkimizda/>. Erişim Tarihi: 16/11/2022.
- Türk Dil Kurumu. *Gönüllü*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 31/10/2022.
- Türk Dil Kurumu. *Sivil toplum kuruluşu*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 29/10/2022.
- Türkçealtyazı. *Forum*. <https://turkcealtyazi.org/forum.php?f=10>. Erişim Tarihi: 14/10/2022.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması*. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587). Erişim Tarihi: 15/11/2022.

- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı [TÜSEV]. (2011). *Sivil toplum izleme raporu*.
https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/Izleme_Raporu_2011.pdf.
- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı [TÜSEV]. (2013). *2012-2013 döneminde gönüllülük alanında yaşanan gelişmeler: Vaka analizi*.
<https://www.tusev.org.tr/usrfiles/images/GonullulukVakaAnalizi.23.07.14.pdf>.
- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı [TÜSEV]. *Hakkımızda*.
https://www.tusev.org.tr/tr/hakkimizda/amacimiz#.Y1_5rnZBw2w. Erişim Tarihi: 31/10/2022.
- Türkmen, B. (2019). *Çeviri eğitiminde teknoloji ve dijital medya edinci*. Gece Akademi.
- Ulusal Ajans. *Uluslararası Gönüllülük*.
<https://www.ua.gov.tr/programlar/firsatlar/esc51-gonulluluk-uluslararasi/>. Erişim Tarihi: 29/10/2022.
- Universus Sosyal Araştırmalar Merkezi. (2020). *Türkiye’de sivil toplum örgütlerinde gönüllü ve ücretli çalışan haklarının gözlem raporu*.
https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-12/turkiye_de-sivil-toplum-orgutlerinde-gonullu-ve-ucretli-calisan-haklarinin-gozlem-raporu.pdf.
- Utiyama, M., Abekawa, T., Sumita, E., & Kageura, K. (2009). Hosting volunteer translators. *Proceedings of Machine Translation Summit XII: Posters* içinde.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü. (2021). *Cemaat vakıflarla ilgili seçilmiş veriler*.
https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_942_290519/cemaat-vakiflardan-secilmis-veriler.pdf.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü. (2021). *Mülhak vakıflarla ilgili seçilmiş veriler*.
https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_943_290519/02mulhak-vakiflarla-ilgili-secilmis-veriler-2015-2.pdf.
- Wikipedia:Translation. Wikipedia içinde.
<https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Translation>. Erişim Tarihi: 15/11/2022.
- Wikipedia:Translators available. Wikipedia içinde.
https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Translators_available. Erişim Tarihi: 15/11/2022.
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, 215-240.
<https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>.
- Wymer, W., Riecken, G., & Yavas, U. (1996). Determinants of volunteerism: A cross-disciplinary review and research agenda. *Journal of Non-Profit and Public Sector Marketing*, 4, 3-25. https://doi.org/10.1300/J054v04n04_02.
- Yanar Torbalı, Ö. (2019). “Kitle kaynaklı çeviri” [“crowdsourced translation”] ile çeviriye ilişkin kavramların ve rollerin yeniden tanımlanması. *RumeliDE Dil ve*

Yönten, Balaban, A. & Çoban, İ. İ. (2015). Gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 149-169.

EK

Ek 1: Anket Soruları

TÜRKİYE’DEKİ GÖNÜLLÜ ÇEVİRMENLERİN MOTİVASYONU
Sayın katılımcı, Sizi Müşerref Sevinç DANACI tarafından yürütülen “Türkiye’deki Gönüllü Çevirmenliğin Mevcut Durumu ve Gönüllü Çevirmenlerin Motivasyonu” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı, giderek artan gönüllülük hareketini çeviribilim kapsamında incelemek ve gönüllü çevirmenlerin motivasyonunu değerlendirmektir. Anket; açık uçlu, çoktan seçmeli ve tek ya da birden fazla yanıtı sorulardan oluşmaktadır. Araştırmada sizden tahminen 5 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 49 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz. E-Posta*
BÖLÜM 1
Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum. * Yalnızca bir şıkkı işaretleyin. ☐ Evet ☐ Hayır
İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için “ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını; * alınca bir şıkkı işaretleyin. ☐ Kabul ediyorum. ☐ Kabul etmiyorum.
BÖLÜM 2: DEMOGRAFİK BİLGİLER
1. Kaç yaşındasınız? * Yalnızca bir şıkkı işaretleyin. ☐ 18-25 ☐ 26-30 ☐ 31-35 ☐ 36-40 ☐ 41-45 ☐ 45+
2. Cinsiyetiniz nedir? * Yalnızca bir şıkkı işaretleyin. ☐ Kadın ☐ Erkek

3. Eğitim durumunuz nedir? * Yalnızca bir şıkkı işaretleyin. ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans ☐ Doktora ☐ Öğrenci ☐ Diğer:.....
4. Hangi bölümden mezunsunuz? *
5. Öğrenciyseniz hangi bölümde okuyorsunuz? *
6. Mesleğiniz nedir? *
BÖLÜM 3: DENEYİM
7. Profesyonel olarak mı yoksa amatör olarak mı çeviri yapıyorsunuz? * Yalnızca bir şıkkı işaretleyin. ☐ Amatör ☐ Profesyonel
8. Kaç yıldır gönüllü çevirmenlik yapıyorsunuz? * Yalnızca bir şıkkı işaretleyin. ☐ 0-1 ☐ 2-5 ☐ 6-9 ☐ 10+
9. Hangi alanlarda gönüllü çevirmenlik yaptınız/yapıyorsunuz? * Aşağıda verilen alanlar dışında eklemek istediğiniz varsa belirtiniz. Uygun olanların tümünü işaretleyin. ☐ Eğitim ☐ Çocuklar ☐ Gençler ☐ Hayvanlar ☐ Çevre ☐ İnsan hakları ☐ Kadına şiddet ☐ Mülteciler ☐ Diğer:.....
10. Yerinde aktif çeviriyi mi (afette rehber çevirmenlik, sağlık çevirmenliği vs.) yoksa ağ ortamında çeviriyi mi (oyun, anime vs.) tercih ediyorsunuz? * Yalnızca bir şıkkı işaretleyin. ☐ Yerinde aktif çeviri ☐ Ağ ortamında çeviri
11. Gönüllü çevirmen olarak belirli bir oluşuma (kuruluş, dernek, vakıf, topluluk vs.) üye misiniz? * Yalnızca bir şıkkı işaretleyin. ☐ Evet ☐ Hayır
12. Üye iseniz belirtiniz.
13. Neden gönüllü çevirmenlik yapıyorsunuz? * Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz. Aşağıda verilen nedenler dışında eklemek istediğiniz varsa belirtiniz. ☐ Uygun olanların tümünü işaretleyin.

☐ Dil becerilerimi geliştirmek için ☐ Çeviri becerilerimi geliştirmek için ☐ Deneyim kazanmak için ☐ Gönüllüsü olduğum durumun amacına ulaşmasına katkı sağlamak için ☐ Topluma faydalı bir birey olmak için ☐ Sosyal çevre edinmek için ☐ Etkili iletişim, ekiple çalışma, zaman yönetimi vb. konularda kendimi geliştirmek için ☐ Diğer:.....
14. Gönüllü çevirmenliğin hayatınızdaki önemi nedir? *
15. Gönüllü çevirmenlik yaparken beklentinizi (sosyal, kişisel, ekonomik) karşılamayan herhangi bir durumla karşılaştınız mı? * Yalnızca bir şıkkı işaretleysin. ☐ Evet ☐ Hayır
16. Cevabınız evet ise hangi beklentinizi karşılamadı?
17. Gönüllü çevirmenlik çalışmalarına ilgiyi arttırmak amacıyla bireysel, kurumsal ve toplumsal olarak neler yapılabileceğini düşünüyorsunuz? *

Ek 2: Anketin 14. Soruna Verilen Cevaplar

14.Soru: Gönüllü çevirmenliğin hayatınızdaki önemi nedir?	
A1	Toplum içerisinde her bireyin sorumlulukları vardır. Gönüllü çevirmenlik de özellikle bu alanda eğitim almış ve kendini geliştirmiş bireyler için bir sorumluluktur.
A2	Profesyonel bir çevirmen olarak gönüllü çevirmenlik birincil amacım olmasa da önemseydiğim bazı konularda şartlar bunu gerektiriyorsa çeviriye ilişkin bilgi ve tecrübelerimi kullanarak yardım sağlamak beni mutlu ediyor.
A3	Farklı konularda bilgi edinmemi sağlamakla beraber kelime hazinesi de ciddi oranda artırıyor, ayrıca yakın çevreme destek olmamı sağlıyor.
A4	Tamamen keyfi bir durum.
A5	Toplumsal sorunların gündemde tutulmasında/çözümünde az da olsa bir katkıda bulunmak.
A6	Nadiren yapıyorum.
A7	Zaman buldukça yapmaktan keyif aldığım kendimi faydalı hissettiğim bir iş olduğu için oldukça önemli.
A8	Çeşitli yerli ve uluslararası STK'lara veya maddi şartları uygun olmayanlara, göçmen, mültecilere insani bir katkıda bulunmak için çeviri ihtiyaçlarında yardımcı oluyorum.
A9	Özel bir önemi yok
A10	Bilgi ve görgü seviyemin artması.
A11	Gelişim.
A12	Vaktim olsa hep yaparım.
A13	Tali bir önemi var.
A14	Bir parçası ama öğretmen olduğum için merkezinde değil.
A15	Yeteneğimi insanlara faydalı olarak değerlendirmek.
A16	Faydalı olabilmek beni mutlu ediyor.
A17	Faydalı olmak ve diğer insanlarla benim sayemde iletişim kurabilen kişilerin minnettarlığı beni mutlu ediyor.
A18	Avantajsız bir topluluğun içinden hayata adım attığım için benzeri topluluklara katkı sağlamak kişisel hakların korunması adına büyük önem taşıyor.

Ek 3: Anketin 17. Sorusuna Verilen Cevaplar

17. Soru: Gönüllü çevirmenlik çalışmalarına ilgiyi arttırmak amacıyla bireysel, kurumsal ve toplumsal olarak neler yapılabileceğini düşünüyorsunuz?	
Kişiler	Cevaplar
A1	Toplumsal olarak çevirmenlik bilincinin artırılması gerekmektedir. Gönüllü çevirmenlik ile ilgili bilinçlendirme çalışmaları daha geniş bir kitleye yayılmalıdır. Özellikle çevirmen ve çevirmen adaylarına yönelik gönüllü çevirmenlik ile ilgili daha fazla sempozyum ve konferanslar düzenlenmeli, ayrıca gönüllü çevirmenlik yapabilecekleri fırsatlar sunulmalıdır.
A2	Öncelikle çevirmenlik mesleği konusundaki farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmaların gerekli olduğunu düşünüyorum. Çevirmenler çevirmen olarak hak ettikleri önemi gördüklerinde ilgili oldukları alanlarda gerekli gördükleri gönüllü çevirmenlik faaliyetlerine katılmaktan çekinmeyeceklerdir.
A3	Çeviri yapmayı cazip hale getirmek amacıyla kişilere ileriye dönük referanslar daha ciddi oranda verilebilir. Sosyal çevreyi genişletmek de kişileri gönüllü çevirmenlik yapma konusunda teşvik edecektir. Bunun için aktiviteler yapılabilir ya da ilgili kulüplere daha fazla özen gösterilebilir.
A4	Bu soru fazla anlamlı değil - "bireysel" olarak pek kimsenin umurunda olmaz; kurumsal olarak ise gönüllü çevirmenlik çalışmalarına ihtiyacı olan bir kurum gönüllü olanlara bununla ilgili bir "acknowledgement" sunmalı ki, gönüllü kişi için biraz anlamlı olsun. "Toplumsal" olarak da pek bir şey yapılabileceğini sanmıyorum.
A5	Gönüllü çevirmenlik çalışmalarını yapan genç çevirmenlerin deneyim biriktirmesine sistematik olarak katkı verebilecek bir yapısalılık içerisinde görülmesi iyi olur. Gönüllü olmayı teşvik eder, çevirmenin projeye verdiği katkıya anında referans biriktirme olarak karşılık verir.
A6	Daha iyi duyurulabilir.
A7	Gönüllü çevirmenlik yapılabilecek alanlar artırılabilir ve kurumlarda yaygın ve kabul gören işlevsel bir birim haline getirilebilir. Bireysel olarak ise dil becerisi alanında kendini geliştirmek isteyenler teşvik edilebilir.
A8	Çevirmenlerin kendi aralarında toplam hizmetin %2-5 ini gönüllü yapmayı tavsiye etmeli, geliştirmeli.
A9	Düşünmedim.
A10	Mütercim tercümanlık bölümlerinde gönüllü çevirmenlik dersi konularak bireylerin öğrenim aşamasındayken gönüllü çevirmenlik konularını, amacını ve faydasını öğrenme ortamının oluşturulması sağlanmalı.
A11	Online aktiviteler.
A12	Çevirmenler normal işlerinden normal paralar kazanırsa boş zamanları olur. O zaman gönüllü çevirmenliğe daha fazla zaman ayırabilirler.
A13	Ne yapılabileceğini bilmiyorum.
A14	Farkındalık oluşturulabilir ve artırılabilir. Sosyal medya aracılığıyla kuralları bireylere aktarılabilir. Daha kurumsal çerçeveli bir hale getirilebilir.
A15	Bilinçlendirme yapılması gerekiyor. Ücret çaba zaman vs. durumlar gerektiği ile ilgili insanlar bilgilendirilmeli. Medya kullanılabilir ve halka eğitimler verilebilir.
A16	Gönüllü çevirmenlere gerçekten ihtiyaç duyanların erişebilmesi için organize olunması ve var olan organizasyonların erişilebilirliklerinin artırılması (avukat ihtiyacı olana baronun ataması gibi).
A17	Özellikle mütercim tercümanlık bölümü öğrencileri arasında gerekli durumlarda (afet örneğin) bilinçli iletişimin ne kadar faydalı olabileceğine dikkat çekilmeli.
A18	Emek-maddi karşılık odaklı bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

Ek 4: Etik Kurul Raporu

Evrak Tarih ve Sayısı: 03.11.2022-186094

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-186094
Konu : 51/04 Müşerref Sevinç DANACI

03.11.2022

Sayın Müşerref Sevinç DANACI

İlgi : 19.10.2022 tarihli ve E--000-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 02.11.2022 tarihli ve 51 sayılı toplantısında alınan "04" nolu karar ile Müşerref Sevinç DANACI'nın başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Bayram TOPAL
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Ek 5: Etik Kurul Karar Yazısı

KARAR

4. M Sevinç DANACI'nın " Türkiye'deki Gn virmenliğin Mevcut Durumu ve Gn virmenlerin Motivasyonu " başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda M Sevinç DANACI'nın " Türkiye'deki Gn virmenliğin Mevcut Durumu ve Gn virmenlerin Motivasyonu " başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Müşerref Sevinç DANACI	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Hacettepe Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Mütercim ve Tercümanlık (İngilizce)
Makale ve Bildiriler	
1. Danacı, M. S. & Köktürk, Ş. (2022). Ana dil edincinin akademik çeviri öğretimindeki yeri. <i>International Journal of Languages' Education and Teaching</i>, 10(4), 132-144. http://dx.doi.org/10.29228/ijlet.65945.	